

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΜΓ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΑΓ. ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19. — Τηλ. 227-689 | 15 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1966 | ΑΡ. 24

Ἡ Γέννησις τοῦ Χριστοῦ.

ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ

Ὁδεύομεν καὶ πάλιν ἑορταστικῶς πρὸς τὴν φάτνην τῆς Βηθλεέμ· ἐντὸς τῆς ὁποίας ἀνεκλίθη τὸ θεῖον Βρέφος, καὶ ἐξεπορεύθη τὸ λαμπρότερον φῶς λυτρωτικῆς ἐλπίδος διὰ τὴν ἀνθρωπότητα.

Καὶ ἡ πορεία τοῦ λαοῦ μας πρὸς αὐτὴν εἶναι ἀποφασιστική, καὶ ἡρεμος καὶ πλήρης εὐλαβείας καὶ κατανύξεως. Διότι πιστεύει, μὲ ὅλην τὴν ψυχὴν, εἰς τὸν σαρκοθέοντα Υἱὸν τοῦ Θεοῦ. Καὶ διὰ τοῦτο, ὅταν, μαζὶ μὲ τοὺς στροβίλους τοῦ λιβανωτοῦ, ὑψοῦται πρὸς τοὺς θόλους τῶν ναῶν ὁ θεσπέσιος Ὕμνος τῆς θείας του Γεννήσεως, σκιρτοῦν αἱ καρδίαι, κατανύσσονται αἱ ψυχαί, καὶ οἰστροηλατούμενοι οἱ πιστοὶ ἀπὸ τὸν πρωτογενῆ ἐνθουσιασμόν, ποὺ συνεκλόνισε τοὺς ἀγραυλοῦντας ποιμένας καὶ ὠδεύσαν - πρῶτον αὐτοὶ προσκυνηταὶ — πρὸς τὴν θείαν φάτνην, μειδιοῦν πανευτυχεῖς ὅπως ἐμεῖς τότε εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἀγίας του Μητρὸς τὸ θεῖον Βρέφος...

*

Δυστυχεῖς, ἀληθῶς, ὅσοι ἀδυνατοῦν νὰ ὑψωθοῦν ἕως τὴν πίστιν τοῦ ἀπλοϊκωτέρου τῶν πιστῶν. Καὶ μὲ ἡλλοιωμένην καὶ ἄδρυσον τὴν ὕψιν τοὺς ἀπὸ τὸν καυστικὸν λίβα τῆς ἀπιστίας πρὸς τὰ ὑπερκόσμια, γέγονται τὸν πικρότατον καρπὸν τοῦ ἀγνωστικισμοῦ των καὶ τῆς ἀπτέρου των φύσεως! Καὶ οὔτε ἑορταστικαὶ καὶ πανευφρόσυνοι πανηγύρεις ὑπάρχουν δι' αὐτούς· οὔτε καὶ αἰσθάνονται τὴν χαρὰν καὶ τὴν εὐλογίαν τῆς ἐπιγείου ζωῆς· ἡ ὁποία δι' αὐτούς καρπίζει τὸν συνεχῆ μόχθον, τὴν ἀνίαν, τὴν ὀδύνην, καὶ τελικῶς τὸν θάνατον. Διότι κωφοὶ «τὰ τ' ὦτα, τὸν τε νοῦν», ἀδυνατοῦν νὰ πιστεύσουν τὴν βεβαίωσιν τοῦ θείου Βρέφους· «Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, κἂν ἀποθάνῃ, ζήσεται».

*

Δι' ἡμᾶς ὅμως τοὺς Ἕλληνας ὁ Χριστὸς ὑπῆρξε πάντοτε ὁ Θεός, ποῦ, ἐκ συγκαταβάσεως πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ἐγεννήθη εἰς τὴν φάτνην τῶν ἀλόγων. Ὁ γλυκύτατος Θεὸς τῆς ἐγκαρτερήσεως καὶ τῆς ἀγάπης. Καὶ τοῦ ὁποίου ἡ παρήγορος, μελωδικὴ καὶ

πλήρης τρυφερότητος φωνὴ φθάνει εἰς τὰ βάθη τῆς καρδίας μας, διὰ τῆς φωνῆς τῶν ταπεινῶν λειτουργῶν τοῦ ἁγίου του θυσιαστηρίου.

Δὲν ἐγεννήθη εἰς τὴν φωτόλουστον αὐτὴν χώραν μας, ἀλλὰ εἰς τὴν μακρυνὴν Ἰουδαίαν. Οἱ κάτοικοι τῆς γῆς αὐτῆς εἶχαν δημιουργήσει, ἀπὸ τὴν πρώτην ἀκόμη αὐγὴν τῆς ἱστορικῆς των ζωῆς, ἰδικούς των θεούς· τὸ Δωδεκάθεον τοῦ Ὀλύμπου, εἰκόνα καὶ πρότυπον τῆς ἰδικῆς των ὑπάρξεως. Καὶ ἀντιμετώπιζαν τὴν ζωὴν, μὲ τὸ κατάφωτον, ὡς ὁ δίσκος τοῦ Ἥλιου, βλέμμα τοῦ Ὀμήρου. Γευόμενοι ἀπλήστως πάσαν ἐγκόσμιον χαρὰν. Ἀλλὰ καὶ ἀρνούμενοι — σοφῶς καὶ πεισμόνως — νὰ παραδοθοῦν δεσφάλωτοι εἰς τὰς παραπλανητικὰς Σειρῆνας τῶν αἰσθήσεων. Καὶ εἶχον ἀνεγείρει εἰς τοὺς θεούς των αὐτοὺς ναοὺς μεγαλοπρεπεῖς καὶ φωσφορίζοντας ἐκπάγλως ἀπὸ ὑπερόχους καλλιτεχνικὰς δημιουργίας· ναοὺς, προσκύνημα τῶν αἰώνων. Καὶ εἶχον ἀκόμη καταδικάσει, χάριν αὐτῶν, ὡς ἀσεβῆ, τὸν Σωκράτη, τὸν μεγαλοφυέστερον τῶν ἀνθρώπων.

*

Καὶ ὅμως ὁ λαὸς αὐτός, τοῦ ὁποίου τὸ πνεῦμα εἶχε πρισματωθῇ πρὸς ὅλους τοὺς διανοητικοὺς ὀρίζοντας, καὶ ἦτο ἡ Πρόνοια οἶονεὶ τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ τοῦ Κόσμου, εὐθύς ὡς ἐνωτίσθη, τὴν ἄρρητον μελωδίαν τῶν Μακαρισμῶν τοῦ Ὁρους τῶν Ἐλαιῶν, ἀνεγνώρισεν εἰς αὐτοὺς τὴν φωνὴν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ. Καὶ ἀπαρνηθεὶς τοὺς θεοὺς του ἱεῖνους ἐνεκολπώθη τὸ κήρυγμά του καὶ «ἔτρεξεν ὀπίσω του». Καὶ ἔκτοτε ζῆ, καὶ ὑπάρχει, καὶ δικαιοῖ τὴν ὑπαρξίν του, διὰ νὰ τὸν κηρύττῃ παντοῦ, καὶ διὰ νὰ τὸν λατρεύῃ, ἐκ βάθους καρδίας. Καὶ διὰ νὰ φρουρῇ ἀγρύπνως — ὡς Ὁρθοδοξίαν — τὸ Εὐαγγέλιόν του, ὅπως παραμένῃ ἀλώβητον, καὶ ὅπως τὸ διεσάλπισαν τὰ θεῖά του χεῖλη. Καὶ ὁ κληρὸς του ἀπέβη κληρὸς μας. Καὶ τὸ μαρτύριόν του, καὶ ἰδικόν μας μαρτύριον. Καὶ τὸ πολυπαθὲς Γένος μας, εἰς τὰς διώξεις του καὶ εἰς τὰς συμφοράς του, ἀντλεῖ παρηγορίαν καὶ δύ-

ἐπιστητοῦ καὶ τῆς ἐμπειρίας εἰσοδος τοῦ ἀπείρου ἀποτελεῖ τὸ μέγα καὶ ἀνεξήγητον εἰς τὸν πεπερασμένον νοῦν τοῦ ἀνθρώπου θαῦμα.

Τῇ ἀληθείᾳ ὕψηλόν καὶ βαθύ τὸ νόημα τῆς ἐορτῆς τῶν Χριστουγέννων. Πανηγυρικοὶ καὶ χαρμόσυνοι οἱ ὕμνοι αὐτῆς καθιστοῦν μεγαλοπρεπῆ καὶ ἐπιβλητικὴν τὴν μεγάλην ταύτην ἐορτὴν σύμπαντος τοῦ Χριστιανικοῦ κόσμου. Τὰ πάντα ἐξυμνοῦν τὴν ἐκ τῆς Παρθένου Μαρίας Θεῖαν τοῦ Σωτῆρος γέννησιν. "Οπου ὑπάρχουν χριστιανοί, κλίνουν εὐλαβῶς τὸ γόνυ καὶ προσκυνοῦν τὸ θεῖον Βρέφος. Οἱ ναοὶ πλημμυρίζουν σήμερον ἀπὸ τοὺς πιστοὺς. "Ορθοῦ βαθέος οἱ κώδωνες τῶν ναῶν καλοῦν τοὺς πιστοὺς νὰ μετᾶσχουν τῆς πανηγύρεως. Ὑποβλητικὴ εἶναι ἡ ἀτμόσφαιρα κατ' ἐξοχὴν εἰς τὴν ὑπαιθρον, εἰς τὰ μικρὰ ναῖδρια τῶν ὁρεινῶν χωρίων μας, γύρω ἀπὸ τὰ βόσκοντα ποιμένα καὶ τοὺς ἀγαθοὺς ποιμένας. Αὐτοὶ εἶναι οἱ πρῶτοι προσκυνηταί, οἵτινες εἰσέρχονται εἰς τὰ μικρὰ παρεκκλήσια καὶ ἀνάπτουν τὰ πρῶτα κηρία πρὸ τῆς εἰκόνος τῆς Γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τὰ πλήθη τῶν πιστῶν συρρέοντα σήμερον εἰς τοὺς ἱεροὺς ναοὺς προσεύχονται καὶ δοξολογοῦν τὸν γεννηθέντα Κύριον. Ὡς ἄλλη οὐράνιος στρατιὰ διαλαλοῦν τὰ θαυμαστά καὶ σωτήρια, ἅτινα ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ χάριν ἡμῶν τῶν ἀμαρτωλῶν εἰργάσατο ἐν τῷ Σωτῆρι Χριστῷ.

Τὴν προσευχὴν αἰσθανόμεθα καλύτερον σήμερον. Ὁμιλεῖ εἰς τὴν καρδίαν μας ὁ Χριστός. Ὑποκλινόμεθα πρὸ τῆς Ἀγίας Αὐτοῦ Φάτνης, καθὼς οἱ Ποιμένες καὶ οἱ σοφοὶ τῆς Ἀνατολῆς. Πρὸ τοῦ Θείου Βρέφους ἐκφράζομεν τὰς σκέψεις μας, τοὺς ἱεροὺς στοχασμοὺς τῆς ψυχῆς μας, ἀποκαλύπτομεν τὰς ἀμαρτίας μας καὶ ζητοῦμεν συγχώρησιν καὶ λύτρωσιν ἀπὸ τὸν Φωτοδότῃν Κύριον, τὸν χάριν ἡμῶν πτωχεύσαντα καὶ ταπεινωθέντα.

Ἐν μέσῳ τῶν σκληρῶν δοκιμασιῶν καὶ τῶν πολλῶν θλίψεων τοῦ βίου, τὸν ὁποῖον διανύομεν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἡ ἐορτὴ τῶν Χριστουγέννων ἀποτελεῖ δι' ἡμᾶς τοὺς εἰς τὸν Σωτῆρα Χριστὸν πιστεύοντας, σπουδαιότατον πνευματικὸν σταθμὸν ἀναμετρήσεως τῶν πνευματικῶν ἡμῶν δυνάμεων, κέντρον περισυλλογῆς τοῦ πνεύματος, ἀφετηρίαν πάσης πνευματικῆς ἀνατάσεως, ἀρχὴν ἐπικρατήσεως τῶν αἰωνίων ἰδεῶν τῆς ἐλευθερίας, τῆς παγκοσμίου εἰρήνης, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς καθολικῆς ἀγάπης. Ὡς ἐκ τούτου, ἀπαιτεῖται διαρκὴς ἐγρήγορσις, ἵνα μὴ παρασυρθῇ τις ἐκ τῶν συγχρόνων ρευμάτων τῆς ὕλης καὶ τῶν δυνάμεων τοῦ σκότους, «Ὡς οὖν παρελάβετε τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν, τὸν Κύριον, ἐν αὐτῷ περιπατεῖτε, ἐρριζωμένοι καὶ ἐποικοδομούμενοι ἐν αὐτῷ καὶ βεβαιούμενοι ἐν τῇ πίστει, καθὼς ἐδιδάχθητε, περισσεύοντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ. Βλέπετε μὴ τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης, κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου καὶ οὐ κατὰ Χριστόν»¹.

Ἀτυχῶς δὲν κατενόηθη ὅσον ἔπρεπε τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐτέθη εἰς τὸ περιθώριον τὸ αἰώνιον φῶς, ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ, τὴν ὁποῖαν ἐπηγγέλθη ὁ ἐνανθρωπήσας Θεός. Συνέπεια δὲ τῆς παρεκκλίσεως ταύτης εἶναι, ὅσα δυσάρεστα καὶ ὀλέθρια δεινὰ συμβαίνουν καὶ σήμερον ἀκόμη εἰς τοὺς λαοὺς τῆς γῆς. Νωπὸν εἶναι τὸ αἷμα, τὸ ὁποῖον ἀσκόπως χύνεται, διότι δὲν συνετίσθησαν οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν ἀπὸ τοὺς προηγουμένους πολέμους. Ἐπόμενον δὲ εἶναι τοῦτο, ἂν οὐ ἐπὶ ἄλλων ἐπισηφάλλων βάσεων ἐστηρίξαν οἱ ἄνθρωποι τὰς διαθέσεις των.

Πανταχόθεν πέμπονται, κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτὰς ἐκκλησίαις περὶ εἰρήνης καὶ ἀνακωχῆς μετὰ τῶν πολεμούντων λαῶν, χάριν τῶν ἐπικειμένων ἐορτῶν τῶν Χριστουγέννων. "Ολοι ἀντιλαμβάνονται τὸ τί ἐπιφέρει ὁ πόλεμος εἰς τοὺς ἀνθρώπους, πλὴν δὲν ἔχουν τὴν δύναμιν νὰ τὸν σταματήσουν, διότι δὲν ἀποτελεῖ ὁ Χριστὸς καὶ ὁ τέλειος Αὐτοῦ Νόμος τὸν πραγματικὸν Κ α τ α σ τ α τ ι κ ὸ ν Χ ἄ ρ τ η ν, βάσει τοῦ ὁποῖου πρέπει νὰ ρυθμίζωνται αἱ μετ' ἀλλήλων αὐτῶν σχέσεις καὶ τὰ ἀπασχολοῦντα αὐτοὺς προβλήματα. Ἐὰν δὲν ἐνστερνισθοῦν τὰ θεῖα διδάγματα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὅλοι οἱ λαοὶ τῆς γῆς, οὐδεμίαν ἀπήχησιν θὰ ἔχουν τὰ μηνύματα τῆς εἰρήνης, ἅτινα ἐκπέμπονται. Μοναδικὴν ἐγγύησιν καὶ ἀσφάλειαν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς εἰρήνης τῶν ἐθνῶν παρέχει ὁ Λυτρωτὴς Κύριος, ἄνευ Αὐτοῦ οὐδὲν δύναται νὰ ἔχη διαρκῆ καὶ ἀναφαίρετον ἰσχύν.

Ἀλλ' ἡμεῖς πιστοὶ λάτρεις τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, αἰσθανόμενοι πλήρως τὸ τί προσέφερεν εἰς τὸν κόσμον ἡ γέννησις Αὐτοῦ, προσερχόμεθα πρὸ τῆς θείας Φάτνης τῆς Βηθλεὲμ καὶ ἐν εὐγνωμοσύνῃ βαθεῖα προσκυνοῦμεν εὐλαβῶς Αὐτόν, δοξολογοῦντες μετὰ τῶν Ἀγγέλων καὶ τῶν ποιμένων τὸν Θεόν. Πρὸ τοῦ Θείου Βρέφους ἐναποθέτομεν τὰ πνευματικὰ δῶρα τῆς θυσίας μας, τὴν ἀγάπην καὶ ταπεινώσιν τῶν καρδιῶν ἡμῶν, τὴν ὑποταγὴν εἰς τὸν Νόμον Του, τὴν εὐκρινῆ λατρείαν μας. Ἀτελεῖς καὶ ἀμαρτωλοὶ ὡς εἴμεθα, ἐπικαλούμεθα τὸ ἔλεός Του, τὴν σῶζουσαν Χάριν Αὐτοῦ. Ποθοῦμεν τὴν αἰωνιότητα, τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, τὴν πλήρη μακαριότητα.

Συλλογιζόμενοι ἕκαστος ἐξ ἡμῶν τὸ μέγεθος τοῦ ὑπάρχοντος ἐν τῷ κόσμῳ ἡθικοῦ κακοῦ, τοὺς κινδύνους, οἵτινες ἀπειλοῦν τὸν ἀνθρώπινον γένος καὶ τὰ ὅσα ἄλλα δεινὰ ἐπικάθονται εἰς τὰς κοινωνίας τῶν ἐθνῶν, ἐνώνομεν ὅλοι ὁμοῦ τὰς προσευχὰς μας πρὸς τὸν Χριστόν. Ἰκετεύομεν Αὐτὸν νὰ λάμψη ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς εἰρήνης Αὐτοῦ εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Νὰ διαλύσῃ τὰ σκότῃ τῆς ἀμαρτίας, νὰ εὐλογήσῃ τὸ ἔθνος μας καὶ στηρίξῃ τὴν Ἐκκλησίαν μας.

† Ὁ Παραμυθίας, Φιλιππῶν καὶ Γηρομερίου ΤΙΤΟΣ

1. Κολοσ. 2, 6-9.

Η ΕΝ ΒΕΛΙΓΡΑΔΙΩ ΠΑΝΟΡΘΟΔΟΕΟΣ ΔΙΑΣΚΕΨΙΣ

ΣΤ'

11) Μυστηριακή Κοινωνία. Ὁ Σεβασμιώτατος Θυατείρων ἐνδιεφέρθη ἰδιαιτέρως, ὅπως τοῦλάχιστον ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ ἐξασφαλισθῇ ἀνεπιφύλακτος ἡ εὐμένεια πάντων τῶν μελῶν τῆς ἐπὶ τοῦ Διαλόγου μετὰ τῶν Ἀγγλικανῶν Ἐπιτροπῆς. Ἐξέτεινε λοιπὸν τὴν ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου διαπραγματεύσιν του χρησιμοποιοῦσας τὴν μέθοδον τῶν ἀποσιωπῆσεων καὶ ἂν μὴ τῶν παραποιήσεων, πάντως τῶν παρανοήσεων ἐξ ἐνός, καὶ τῆς παραθέσεως γεγονότων ἐκτάκτων ἐξ ἑτέρου, τῶν ὁποίων ἡ ἐπανάληψις δὲν ἀπετολμήθη, ὥστε νὰ καταστῶσι ταῦτα κανονικὴ καὶ ἀκατάκριτος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πράξις. Ἀς παρακολουθήσωμεν πρωτίστως τὴν ἱστορίαν τοῦ ζητήματος.

Ἡ Μυστηριακὴ ἐπικοινωνία ζητηθεῖσα, ἂν μὴ καὶ πρότερον, πάντως ἐν ἔτει 1902 ὑπὸ τῶν Ἀγγλικανῶν Ἐπισκόπων τοῦ Γιβραλτάρ καὶ τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις ἐπὶ Ἰωακείμ Γ', κατ' εἰσήγησιν τοῦ Χ. Ἀνδρούτσου διαπραγματευθέντος καὶ τὸ ζήτημα τοῦ κύρους τῶν Ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν ἀπερρίφθη¹. Ὡσαύτως κατὰ τὰς ἐν ἔτει 1918 ἀνεπισήμους συζητήσεις τῆς ὑπὸ τὸν Μητροπολίτην Ἀθηνῶν Μελέτιον Μεταξάκην Ἐπιτροπῆς συνήχθη τὸ συμπέρασμα, ὅτι «ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ δογματικὴ καὶ μυστηριακὴ κοινωνία τῆς Ἀγγλικανικῆς πρὸς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν»². Ἀλλὰ καὶ ἐν ἔτει 1920 ἡ ὑπὸ τοῦ Οἴκουμ. Πατριαρχείου κατόπιν ἐπισήμου προσκλήσεως ἀποσταλεῖσα ἀντιπροσωπεία «ὠπεστήριξε τὴν Ὀρθόδοξον ἀποφιν, ὅτι ὅρος ἀπαραίτητος διὰ τὴν κανονικὴν, ὁμαλὴν καὶ πλήρη μυστηριακὴν κοινωνίαν εἶναι ἡ δογματικὴ ἑνώσις»³. Κατόπιν τῶν ἐπανειλημμένων αὐτῶν ἐκδηλώσεων ἐκ μέρους τῶν Ὀρθόδοξων καὶ ἰδίᾳ τῆς τελευταίας, περὶ τῶν ὁποίων οὐδένα ποιεῖται λόγον ὁ Σεβασμιώτατος Θυατείρων, κατενοήθη ὑπὸ τῆς εἰδικῆς ἐξ Ἀγγλικανῶν Ἐπιτροπῆς, ὁποία γραμμὴ ἔδει νὰ ἀκολουθηθῇ ὑπὸ τῆς ἐνωτικῆς πολιτικῆς καὶ συνετάχθη διὰ τοῦτο ἐν ἔτει 1921 τὸ ἔγγραφον τὸ ἐπιγραφόμενον «Ὅροι μυστηριακῆς Ἐπικοινωνίας μετὰ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας καὶ τῶν σὺν αὐτῇ αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν μετὰ τῆς Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας», ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἄρχεται τὴν περὶ Μυστηριακῆς Κοινωνίας διαπραγματεύσιν του ἐν τῇ Εἰσηγήσει του ὁ ἅγιος Θυατείρων.

Ἐπηκολούθησε τὸ πρῶτον Παγκόσμιον Συνέδριον Πίστεως καὶ Τάξεως, τὸ συγκληθὲν ἐν Λωζάνῃ ἐν ἔτει 1927, ὅπερ πάλιν ἀποσιωπᾷ ὁ ἅγιος Θυατείρων, καὶ γίνεται ἐν αὐτῷ πάλιν ρητὴ καὶ κατηγορηματικὴ ἡ δῆλωσις, ὅτι «κατὰ τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ὅπου ἑλλείπει ὁλοκληρία τῆς πίστεως, ἐκεῖ οὐδεμίαν δύναται

νὰ ὑπάρξῃ κοινωνία ἐν τοῖς μυστηρίοις»⁴. Χαρακτηριστικὸν εἶναι, ὅτι δὲν ἀποσιωπῶνται λόγοι τινὲς τῆς ἐν τῷ Ἐβδόμῳ συνεδρίῳ τοῦ Λάμπεθ (1930) ἀποσταλείσης εὐρείας Ὀρθόδοξου Ἀντιπροσωπείας, ἀναφερόμενοι εἰς τὰ ἐν περιπτώσεσιν ἀνάγκης παρεχόμενα εἰς Ὀρθόδοξους ὑπ' Ἀγγλικανῶν κληρικῶν ἐν ἀπουσίᾳ Ὀρθόδοξων ἱερέων μυστήρια τοῦ Βαπτίσματος καὶ τῆς Εὐχαριστίας. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην δὲν παρατίθεται ὁλόκληρον καὶ μεθ' ὅλων τῶν λεπτομερειῶν αὐτοῦ τὸ γεγονός. Ἐν ἄλλαις λέξεσι ἀποσιωπᾶται, ὅτι πρόεδρος τῆς ἀντιπροσωπείας ἦτο ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Μελέτιος Β' ὁ Μεταξάκης, μετὰ δὲ τῶν μελῶν αὐτῆς ὁ Μητροπολίτης Κερκύρας (νῦν Οἴκουμηνικός Πατριάρχης) Ἀθηναγόρας⁵. Ἀποσιωπᾶται ὡσαύτως, ὅτι «ὁ Πατριάρχης ἀπήντησεν, ὅτι οἱ Ὀρθόδοξοι θεωροῦσι τὴν θείαν Κοινωνίαν ὡς τὸν ὕψιστον πνευματικὸν δεσμὸν ἐνότητος καὶ δὴ καὶ τὸν τελευταῖον. Ἐντεῦθεν ἡ συμμετοχὴ ἐν τῷ Μυστηρίῳ τούτῳ εἶναι δεῖγμα πλήρους συμφωνίας ἐν τῇ πίστει. Δὲν θὰ ἐθεωρεῖτο κανονικὸν τὸ λαμβάνειν καὶ διδόναι τὴν θείαν Εὐχαριστίαν, ἐφ' ὅσον δὲν ὑπάρχει ἐνότης ἐν τῇ πίστει»⁶. Ἐπακολουθοῦν δὲ μετὰ τὰς ἀποσιωπήσεις αὐτὰς αἱ δηλώσεις τῆς ἀντιπροσωπείας ἔχουσαι: «Ἡ Ὀρθόδοξος ἀποστολὴ ἐδήλωσεν, ὅτι κατὰ τὴν μέλλουσαν Προσύνοδον αὐτῆς ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία δὲν θὰ ἀντετίθεται ὁ ἴσως εἰς τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ βαπτίσματος τῶν παιδῶν, τῆς διδασκαλίας αὐτῶν ἀπὸ Ὀρθόδοξων βιβλίων ὑπὸ Ἀγγλικανῶν κληρικῶν, τοῦ γάμου ἢ ἄλλων τινῶν τελετῶν ὑπὸ Ἀγγλικανῶν κληρικῶν (ἐν περιπτώσει ἀνάγκης καὶ ὅπου ἀδύνατος ἡ παρουσία Ὀρθόδοξου ἱερέως) ὑπὸ τὸν ὅρον, ὅπως ὅλοι οἱ βαπτισθέντες ἢ συζευχθέντες καταγράφωνται ἀπαραιτήτως ὡς Ὀρθόδοξοι καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν δηλῶνται ὅσον τὸ δυνατόν ταχέως εἰς τὴν ἀρμοδίαν Ὀρθόδοξον Ἀρχὴν» καὶ «προκειμένου περὶ τῆς θείας Εὐχαριστίας, ὅτι ἐπικειμένης ἐπισήμου ἀποφάσεως ὑπὸ τῆς ὅλης Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας, δὲν δύναται ἐπισήμως νὰ ἐγκρίνῃ πρᾶξιν, δι' ἣν δὲν ἔχει πληρεξουσιότητα, φρονεῖ ὅμως ὅτι ἡ πράξις, καθ' ἣν Ὀρθόδοξοι μεταλαμβάνουσι παρ' Ἀγγλικανῶν ἱερέων ἐν περιπτώσει ἐσχάτης ἀνάγκης καὶ ὅπου ἡ παρουσία Ὀρθόδοξου ἱερέως ἀποβαίνει ἀδύνατος, θὰ ἡδύνατο νὰ ἐξακολουθήσῃ, ἐὰν ἡ Ὀρθόδοξος Ἀρχὴ μὴ προβῇ εἰς ἀπαγόρευσιν τοιαύτης πράξεως». Τὰς μετὰ τοσούτων ὁμως ἐπιφυλάξεων γενομένας δηλώσεις ταύτας εὐθὺς ἀπὸ τοῦ ἐπομένου ἔτους ἀνεκάλεσαν καὶ ἀνῆρσαν πλήρως οἱ Ὀρθόδοξοι. Τοῦτο δὲ ἀποσιωπᾷ ὅλως ὁ ἅγιος Θυατείρων. Ἀποσιωπᾷ δηλαδή, ὅτι ἐν τῇ ἐν Λονδίνῳ ἀπὸ τῆς 15—20 Ὀκτωβρίου 1931 συνελθούσῃ μικτῇ ἐπιτροπῇ, ἐν τῇ ὁποίᾳ

1. Β. Σταυρίδου, ἐνθ' ἂν. σελ. 28.

2. Αὐτόθι, σελ. 35.

3. Αὐτόθι, σελ. 40.

4. Αὐτόθι, σελ. 51.

5. Αὐτόθι, σελ. 54.

6. Αὐτόθι, σελ. 109.

ἀντεπροσωπεύοντο ἑννέα ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἀοιδίμου Θυατείρων Γερμανοῦ καὶ ὁκτώ Ἀγγλικανοὶ ὑπὸ τὸν ἐπίσκοπον Gloucester Ar. Headlam, ἀνακινηθέντος τοῦ ζητήματος διεκκηρύχθη σαφῶς ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων, ὅτι «ἡ μυστηριακὴ ἐπικοινωνία θὰ ἀκολουθήσῃ ὡς τελευταῖον βῆμα ἐξελίξεως, ὅταν ἀποκατασταθῇ πλήρως δογματικὴ συμφωνία καὶ γίνῃ ἡ ἔνωσις». Τὸ αὐτὸ ἐλέχθη καὶ εἰς τὸ τέλος τῶν συζητήσεων τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπαναληφθέντος ὡς ἐν συμπεράσματι: «Συμφωνοῦμεν, ὅτι βάσις μυστηριακῆς κοινωνίας δέον νὰ εἶναι ἐνότης πίστεως»⁷. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ Β' Παγκόσμιον ἐν Ἐδιμβούργῳ συνέδριον, τὸ ἐν ἔτει 1937 ἐπανελήφθη ὑπὸ τῆς Ὀρθοδόξου ἀντιπροσωπείας ἡ αὐτὴ δῆλωση, ἀποσιωπωμένη καὶ αὐτῇ, καθ' ἣν διακηρύσσεται, ὅτι «ἡ μυστηριακὴ κοινωνία πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ ἐπιστέγασμα γνησίας καὶ πραγματικῆς ἐνώσεως, ἐφ' ὅσον θὰ ἔχῃ αὕτη ἐπιτευχθῇ διὰ θεμελιώδους συμφωνίας ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως. Μυστηριακὴ ἐπικοινωνία δὲ νὰ εἶναι δυνατόν νὰ λογισθῇ ὡς μέσον πρὸς ἔνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν»⁸. Ἐπηκολούθησεν ἀκόμη καὶ Ἐγκύκλιός τις τοῦ σημερίου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀθηνῶν, ἀπὸ 31 Ἰανουαρίου 1952, ἐν τῇ ὁποίᾳ συνιστᾶται εἰς τοὺς μετέχοντας τῶν ἐκάστοτε συγκαλουμένων συνεδρίων τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν ὀρθοδόξους κληρικούς ἀντιπροσώπους, «ἵνα ὧσιν ὅσα τὸ δυνατόν ἐφεκτικοὶ ἐν ταῖς λατρευτικαῖς μετὰ τῶν ἑτεροδόξων συνάξεσιν, ὡς ἀντικειμέναις πρὸς τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ ἀμβλυνοῦσαις τὴν ὁμολογιακὴν εὐθιξίαν τῶν Ὀρθοδόξων, ἐπιδιώκοντες ἵνα τελῶσιν, εἰ δυνατόν, καθαρῶς ὀρθοδόξους ἀκολουθίας καὶ τελετάς, πρὸς ἐμφάνισιν οὕτω τῆς αἴγλης καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς ὀρθοδόξου λατρείας πρὸ τῶν ὁμμάτων τῶν ἑτεροδόξων»⁹. Καὶ αὕτη ἀποσιωπᾶται ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Θυατείρων, καθὼς καὶ ἡ διακήρυξις τοῦ συνεδρίου τοῦ Ἐβανστον, τοῦ ὁποίου μετέσχομεν ἀμφότεροι, ἡ Σεβασμιότης του δηλαδὴ καὶ ἐγώ, καὶ κατὰ τὸ ὁποῖον ἐν ἔτει 1954 ὑπὸ τῆς ἐπιδοκιμασίας καὶ τοῦ τότε ἐπισκόπου Durham, νῦν δὲ Ἀρχιεπισκόπου Καντουαρίας Ramsey μετὰ τῶν ἄλλων διεκκηρύχθη, ὅτι ἡ Ὀρθόδοξος ἀντιπροσωπεία δὲν δύναται νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἄλλως τὸ πρόβλημα τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος «εἰ μὴ ὡς πλήρῃ ἀποκατάστασιν ὁλοκλήρου τῆς πίστεως καὶ ὁλοκλήρου τῆς Ἐπισκοπικῆς διαρθρώσεως τῆς Ἐκκλησίας, ἀτινάεῖσι βασικὰ διὰ τὴν μυστηριακὴν ζωὴν αὐτῆς»¹⁰. Αἱ ἀποσιωπήσεις δ' αὐταὶ ἐγένοντο συστηματικῶς καὶ ἐσκεμμένως, καθὼς δύναται νὰ συναχθῇ ἐκ τοῦ ὅτι αἱ ὑφ' ἡμῶν ὡς ἄνω παραθέσεις ἐγένοντο ἐπίτηδες ἀπὸ συγγράμματα, εἰς

τὰ ὁποῖα καὶ ὁ ἅγιος Θυατείρων συνεχῶς καὶ κατ' ἰδίαν προτίμησιν παραπέμπει, καὶ συνεπῶς εἶχε ταῦτα πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν συντάσσων τὴν Εἰσήγησίν του.

Προχωρεῖ εἰτα ὁ Σεβασμιώτατος εἰς τὴν παράθεσιν παραδειγμάτων τινῶν, εἰς τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν γνώμην του «φαίνεται, καίτοι ἀνεπισήμως, ἡ Ὀρθόδοξος διάθεσις πρὸς μυστηριακὴν κοινωνίαν μετὰ μὴ Ὀρθοδόξων καὶ δὴ μετὰ Ἀγγλικανῶν». Καὶ μνημονεύει πρώτης τῆς περιπτώσεως τοῦ Πατριάρχου Σερβίας Δημητρίου, ὅστις «κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων 1927 μετέδωκεν εἰς ὁμάδα Ἀγγλικανῶν, ὅτινες παρηκολούθησαν τὴν θείαν Λειτουργίαν ἐν τῷ Πατριαρχικῷ ναῷ Βελιγραδίου». Ἀλλ' εἰς τὸ σύγγραμμα, τὸ ὁποῖον εἶχε μετὰ τῶν ἄλλων ὑπ' ὄψιν του συντάσσων τὴν Εἰσήγησίν του ὁ ἅγιος Θυατείρων, ἀναφέρεται, ὅτι ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου ἐδημιουργήθη ἐν Σερβίᾳ ἀντίδρασις, καθ' ἣν ἐδήλωσεν ὁ ἐπίσκοπος Νοβισάδ Εἰρηναῖος εἰς τὴν ἐν ἔτει 1930 Συνδιάσκεψιν Ἀγγλικανῶν καὶ Ὀρθοδόξων ἐν Λονδίνῳ, βεβαιώσας, «ὅτι προὐκλήθη μεγάλη ἐκπληξις, ἐν θεολογικοῖς δὲ κύκλοις δυσαρέσκεια»¹¹. Ἀποσιωπᾶται καὶ τοῦτο, διὰ νὰ φαίνεται ἡ περίπτωσις μαρτυροῦσα ὅπως τάναντία τῆς προκληθείσης ἐντυπώσεως καὶ τοῦ παραχθέντος σκανδάλου. Ἀνεξαρτήτως ὅμως τῆς βεβαιώσεως ταύτης τοῦ ἐπισκόπου Νοβισάδ, πῶς δὲν ἦλθεν εἰς τὴν σκέψιν τοῦ Σεβασμιωτάτου Θυατείρων, διατὶ ὁ ἀοιδίμος Δημήτριος δὲν ἐπανέλαβε καὶ πάλιν τὴν εἰς Ἀγγλικανούς μετάδοσιν τῆς θείας Κοινωνίας καὶ διατὶ κατὰ τὴν ἐκτοτε διαρρεύσαντα τεσσαρακονταετίαν οὐδεὶς τῶν διαδεξαμένων αὐτὸν τεσσάρων πατριαρχῶν δὲν ἐμιμήθη τοῦτον;

Δευτέρας περιπτώσεως μνημονεύει ὁ Σεβασμιώτατος Θυατείρων ἐκείνης, καθ' ἣν ὁ Πατριάρχης Ρουμανίας Μύρων μετέδωκε τὴν θείαν Κοινωνίαν εἰς τὴν βασιλομήτορα τῆς Ρουμανίας Μαρίαν, οὐσαν Ἀγγλικανήν. Τὸ σύγγραμμα, ὅπερ εἶχεν ὑπ' ὄψιν ὁ ἅγιος Θυατείρων συγγράφων τὴν Εἰσήγησίν του, γράφει «μετέδιδε»¹² καὶ οὐχὶ ἐφάπαξ μετέδωκε. Ἐχει διαφορὰν τὸ πρᾶγμα. Διότι ἡ βασιλομήτωρ ἔχουσα σύζυγον, ἀποθανόντα ἤδη, ὀρθόδοξον, υἱοὺς δὲ καὶ ἐγγόνους ὀρθοδόξους καὶ τούτους καὶ ἐν μέσῳ αὐτῆς ὀρθοδόξου ζῶσα, ἐπόμενον εἶναι νὰ προσεικυσθῇ εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν καὶ νὰ ἐξεδήλωσε ζωηρῶς καὶ σταθερῶς προσχώρησιν εἰς αὐτήν. Καὶ ὡς ὀρθόδοξος κατὰ τὰ ἔτη τῆς χρηρείας αὐτῆς ἐνδέχεται νὰ ἐλάτρευε τὸν Θεόν, ἐξομολογούμενη καὶ εἰς τὸν Μύρωνα ὡς ὀρθόδοξον. Αὐτὸ τὸ «μετέδιδε» ὑποκρύπτει πολλὰ, διὰ τὰ ὁποῖα ὁ Σεβασμιώτατος Θυατείρων δὲν δύναται νὰ τὸ ἐπικαλῆται ὑπὲρ τῶν ἐπ' ὀψίν του. Τρίτης περιπτώσεως μνημονεύει ἄλλης τινός, καθ' ἣν ὁ νῦν Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἀθηνῶν ὡς Μητροπολίτης Κερκύρας μετέδωκε τὴν θείαν Κοινωνίαν εἰς πρόσφυγας Ἀρμενίους ἐν Κερκύρᾳ λόγῳ ἐλλείψεως ἱερέως αὐτῶν. Βεβαίως οἱ

7. Αὐτόθι, σελ. 61.

8. Αὐτόθι, σελ. 68.

9. Αὐτόθι, σελ. 69.

10. Ἀρχ. Ἱερ. Κοτσώνη, Ἡ Κανονικὴ ἀποφίσι περὶ τῆς ἐπικοινωνίας μετὰ τῶν ἑτεροδόξων, σελ. 48.

11. Αὐτόθι, σελ. 100 Ὑποσημ. 207.

12. Αὐτόθι.

Ἀρμένιοι καταριθμοῦνται εἰς τοὺς Μονοφυσίτας. Εἶναι ὅμως γεγονός, ὅτι τὸ πολὺ πλήρωμα τῆς Ἀρμενικῆς Ἐκκλησίας ἀγνοεῖ ὅλως τὴν παλαιὰν διάκρισιν, τὴν συνιστῶσαν τὴν αἵρεσιν. Ἐφ' ὅσον δὲ κατὰ τὰ ἄλλα πάντα συμφωνοῦν πρὸς τοὺς Ὁρθοδόξους, ἐξαιρέσει ἐποψιωδῶν τινων, δὲν δυνάμεθα νὰ ἐξισώσωμεν τοὺς Ἀρμένιους πρὸς τοὺς Ἀγγλικανούς. Ἀλλ' ἀνεξαρτήτως τούτου διατὶ δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὡς Μητροπολίτης Κερκύρας ἀπετόλμησεν ὁ Παναγιώτατος Ἀθηναγόρας, διατὶ δὲν τὸ ἐπανάλαβεν οὔτε ὡς Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς, οὔτε ὡς Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης; Τοῦναντίον δὲ ὡς Πατριάρχης ἐξέδωκε τὴν ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαν Ἐγκύκλιον, τὴν ὁποίαν ὁ Σεβασμιώτατος Θυατεῖρων ἐνόμισεν, ὅτι ἡδύνατο νὰ ἀποσιωπήσῃ.—Τέλος γίνεται λόγος περὶ γνώμης τοῦ νῦν Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Χριστοφόρου, «καθ' ἣν οὗτος δέχεται τὴν ἐφαρμογὴν τῆς Οἰκονομίας ἐπεκτεινομένην καὶ εἰς τὴν μετάδοσιν τῆς θείας Εὐχαριστίας». Ἀναμφιβόλως ἡ γνώμη αὕτη τοῦ Μακαριωτάτου Χριστοφόρου θὰ ἐξηγήσῃ, ὅτε οὗτος ἦτο Μητροπολίτης Λεοντοπόλεως. Καθ' ὃν ὅμως χρόνον ἦτο Πατριάρχης, εἰς τὸ ἐν Μόσχᾳ κατὰ τὸ ἔτος 1948 συνέδριον τῶν Ὁρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν καὶ ἡ ἀντιπροσωπεῖα τοῦ πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας, τὸ ὁποῖον ἐπὶ Μελετίου Μεταξάκη εἶχεν ἀναγνωρίσει τὸ κύρος τῶν Ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν, συνυπέγραψε μετὰ τῶν λοιπῶν ἀντιπροσώπων τὴν ἀπόφασιν, ἀρνούμενην τὸ κύρος τοῦτο. Αὐτὰ διὰ πάσας τὰς περιπτώσεις, τὰς ὁποίας ὁ ἅγιος Θυατεῖρων ἀναφέρει ὡς παραδείγματα ἐμφαίνοντα, καίπερ ἀνεπισήμως... διάθεσιν πρὸς μυστηριακὴν κοινωνίαν πρὸς τοὺς Ἀγγλικανούς!!!

Ἀλλ' αἰφνης ὁ ἅγιος Θυατεῖρων συνεχίζων ἐπιστρέφει ἀποτόμως εἰς τὸ ἔτος 1868 διὰ νὰ ἐξάρῃ τὸ πρὸ αἰῶνος ὁλοκλήρου ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ ΣΤ' καὶ μετὰ δύο ἔτη (1870) καὶ ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀποφασισθέν, ὅπως ἐκεῖ ὅπου εἶναι ἀδύνατος ἡ παρουσία Ἀγγλικανῶν Ἱερέων, γίνεται ἡ κήδευσις Ἀγγλικανῶν παρὰ Ὁρθοδόξων. Μολονότι δὲ τὸ πατριαρχικὸν γράμμα «δὲν ἐξυπονοεῖ καὶ τὴν τέλεσιν τῆς κηδείας τῶν Ὁρθοδόξων ὑπὸ Ἀγγλικανῶν κληρικῶν»¹³, ὁ Σεβασμιώτατος Θυατεῖρων προσθέτει, ὅτι δι' αὐτοῦ ἐπετράπη «καὶ ἡ κήδευσις Ὁρθοδόξων ὑπὸ Ἀγγλικανοῦ». Διατὶ τώρα ὁ Σεβασμιώτατος κάμνει τὴν στροφὴν αὐτὴν πρὸς τὰ ὀπίσω, ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ συμπεράσματος, τὸ ὁποῖον τῆς ὅλης μέχρι τοῦδε διαπραγματεύσεως ἐπάγει συνεχίζων ὡς ἐξῆς: «Τὸ θέμα τῆς μυστηριακῆς ὅθεν κοινωνίας ἐστὶ μείωσεν θετικὴν τινὰ πρόοδον».

Ἀναμφιβόλως ὁ Σεβασμιώτατος Θυατεῖρων ἐπέζητει διὰ τῶν ἀποσιωπήσεων καὶ τῶν ἄλλων περιτέγων παραθέσεων καὶ ἐπιστροφῶν νὰ παρασύρῃ τὴν Διάσκεψιν, ὅπως ἐκφράσῃ εὐχὴν ὑπὲρ τῆς Μυστηριακῆς Κοινωνίας. Τοῦτο θὰ ἱκανοποιεῖ πλήρως τοὺς κατὰ τὴν Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία τίποτε ἄλλο δὲν ζητεῖ παρὰ μόνον τὴν Μυστηριακὴν Κοινο-

νίαν συνδεδεασμένως πρὸς τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ κύρους τῶν χειροτονιῶν τῆς. Ἐδήλωσεν ἄλλως τε αὕτη ἐπισήμως τοῦτο κατὰ τὰς ἐν ἔτει 1930 ἐπαφάς τοῦ συνεδρίου τοῦ Λάμπεθ. Πρὸ τοῦ συνεδρίου δηλαδὴ οἱ Ἀγγλικανοὶ ἀντιπρόσωποι κατέθηκαν τοὺς ὅρους, εἰς τοὺς ὁποίους ἐβασίσθη ἡ κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἐπιτευχθεῖσα μυστηριακὴ κοινωνία Ἀγγλικανῶν καὶ Παλαιοκαθολικῶν καὶ οὔτινες ἔχουν ὡς ἐξῆς: 1) Ἐκατέρα Ἐκκλησία ἀναγνωρίζει τὴν καθολικότητα καὶ ἀνεξαρτησίαν τῆς ἄλλης καὶ διατηρεῖ τὴν ἐαυτῆς. 2) Συμφωνεῖ νὰ δέχεται μέλη τῆς ἄλλης εἰς συμμετοχὴν ἐν τοῖς μυστηρίοις καὶ 3) Μυστηριακὴ κοινωνία δὲν ἀπαιτεῖ παρ' ἐκατέρας Ἐκκλησίας τὴν ἀποδοχὴν πάσης δογματικῆς γνώμης, μυστηριακῆς εὐλαβείας ἢ λειτουργικῆς πράξεως ἰδιαζούσης εἰς τὴν ἄλλην, ἀλλ' ὑπονοεῖ, ὅτι ἐκατέρα πιστεύει, ὅτι ἡ ἄλλη κέκτηται πάντα τὰ οὐσιώδη σημεῖα τῆς χριστιανικῆς πίστεως»¹⁴. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἐγένετο πλήρης ἐφαρμογὴ τῆς θεωρίας τῶν κλάδων (branch theory) καὶ τῆς ἀρχῆς τῆς περιεκτικότητος (comprehensiveness).

Αὐτὸ ὑπονοεῖ εἰς τὴν Εἰσήγησίν του ὁ ἅγιος Θυατεῖρων, ὅτι θὰ ἐνεδεικνυτο νὰ γίνῃ καὶ μετὰ τῶν Ὁρθοδόξων καὶ τῶν Ἀγγλικανῶν. Πράγματι συνεχίζων τὰ ὅσα ἀνεφέραμεν, προσθέτει αὐταῖς λέξεσι τὰ ἐξῆς: «Οἱ Ὁρθόδοξοι ἡρμήνευσαν τὴν περὶ Μυστηριακῆς Κοινωνίας πρότασιν τῶν Ἀγγλικανῶν 1) Ὡς εἰλικρινῆ Χριστιανικὴν ἐπιθυμίαν. 2) Ὡς εἰλικρινῆ ἐξυπνρήτησιν τῶν θρησκευτικῶν ἀναγκῶν Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν ἐσκορπισμένων ἀπανταχοῦ καὶ 3) Ὡς δεῖγμα τοῦ πρακτικοῦ χαρακτῆρος, καθ' ὃν ἀρχίζει τις ἐκ τῶν πρακτικῶν διὰ νὰ χωρήσῃ εἰς τὰ θεωρητικά. Οἱ Ἀγγλικανοὶ ἐχρησιμοποίησαν τὴν μέθοδον ταύτην εἰς τὰς μετὰ τῶν Παλαιοκαθολικῶν ἐπαφάς των, λόγῳ τῆς ὁποίας ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ ὠδηγήθησαν εἰς πλὴρη ἐνωσιν διδασκαλίας καὶ λατρείας»! Καὶ προσθέτει ἐν συνεχείᾳ ὁ ἅγιος Θυατεῖρων, ὅτι παρομοία εἶναι καὶ ἡ μέθοδος, τὴν ὁποίαν ἀπεδέχθη καὶ ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία ἐν τῇ τελευταίᾳ Β' Βατικανεῖᾳ Συνόδῳ ἐγκρίνασα τὴν ἀπὸ μέρους ὀρθοδόξων παροχὴν τῆς θείας Εὐχαριστίας εἰς ρωμαιοκαθολικοὺς ἐν ἀπουσίᾳ ρωμαιοκαθολικῶν κληρικῶν καὶ τάνάπαλιν. Καὶ ἐπάγει ὡς συμπέρασμα, ὅτι συμφώνως πρὸς τὸν 14 κανόνα τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς ἐρμηνευόμενον ὑπὸ τοῦ Ζωναρᾶ «τὰ μυστήρια παρεχόμενα τοῖς αἵρετικοῖς δὲν μεταποιῶν αὐτοὺς εἰς Ὁρθοδόξους, ἐὰν οἱ δεχόμενοι ταῦτα δὲν δεχθοῦν τὴν ὀρθόδοξον πίστιν»!! Καὶ θέτει κατ' ἀκολουθίαν τὸ ἐρώτημα: «Εἶναι δυνατόν εἰς ἡμᾶς ἐρμηνεύοντας τὸν κανόνα τοῦτον... παιδαγωγικῶς νὰ δεχθῶμεν εἰς μυστηριακὴν κοινωνίαν μὴ Ὁρθοδόξους, ἂν ἐνὸς μὲν πρὸς καλλιέργειαν τῆς ἐνότητος καὶ ἂν ἐτέρου πρὸς ὁλοκλήρωσιν αὐτῶν ἐν τῇ πίστει;». Παρουσίασε δὲ τοῦτο ὁ ἅγιος Θυατεῖρων «ὡς αἴτημα, τὸ ὁποῖον φέρουσιν ἐνώπιον ἡμῶν οἱ καιροὶ καὶ ἡ ἐσωτερικὴ βία ἡ ἐν ἡμῖν μαρτυρουμένη καὶ ὑπὸ τοῦ Παρακλήτου κινουμένη»!¹⁵

Εἰδικῶς ἐπὶ τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν Μυστη-

13. Β. Σταυρίδου, ἐνθ' ἀν. σελ. 18.

14. Β. Σταυρίδου, ἐνθ' ἀν. σελ. 63 καὶ 110.

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΛΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ

ΣΤ'.

5. Ειδικαὶ διατάξεις καὶ ὑποχρεώσεις.

Μετὰ τὰς προεκτεθείσας γενικωτέρας τελετουργικὰς προϋποθέσεις, ἡ δεοντολογία ἀφορᾷ ἤδη εἰς εἰδικωτέρας διατυπώσεις, τὰς ὁποίας δεόν νὰ ἔχωσιν ὑπ' ὄψιν οἱ μετέχοντες ἐν ταῖς τελετουργίαις κλη-

ρικοί, ἀναλόγως τοῦ ἱερατικοῦ βαθμοῦ αὐτῶν καὶ τῶν ἐπὶ μέρους περιπτώσεων. Καὶ δὴ·

Α' Οἱ κατώτεροι κληρικοί. Τοιοῦτοι δὲ εἶναι οἱ ψάλται καὶ οἱ νεωκόροι, ἐνεργότερον οἱ πρῶτοι καὶ ἐπικουρικώτερον οἱ δεῦτεροι μετέχοντες τῆς τελετουργίας. Δι' ἀμφοτέρους ἰσχύει ὡς ἀπαρά-

ριακὴν Κοινωνίαν ἐν τῇ Εἰσηγήσει τοῦ ἁγίου Θυατείρων δὲν ἀπνηντήσαμεν ἐν τῇ Διασκέψει κυρίως δι' ἔλλειψιν χρόνου, ἐφ' ὅσον καὶ αἱ Εἰσηγήσεις καὶ πᾶσαι αἱ ἀγορεύσεις ἐν ταῖς συνεδριάσεσι διεξήγοντο συγχρόνως εἰς τρεῖς γλώσσας. Ἀνθρώσαμεν μόνον τὰ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς περιεκτικότητος καὶ τὴν θεωρίαν τῶν κλάδων, δηλώσαντες ρητῶς, ὅτι ἀπὸ τῶν στηλῶν τῆς Ἐκκλησίας, ὅταν θὰ ἐπανηρχόμεθα εἰς Ἀθήνας, θὰ συνεπληροῦμεν τὴν ἀναίρεσιν ἡμῶν. Ὡς ἐμφαίνεται ὅμως ἐκ τῶν Πρακτικῶν οὐδεὶς ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων ἐξεδήλωσεν ἔστω καὶ πόρρωθεν εὐμένειάν τινα ὑπὲρ τῶν ἐπόψεων τούτων τοῦ ἁγίου Θυατείρων. Καὶ δὲν θὰ ἡρνούμεθα μὲν, ὅτι ἐξ εἰλικρινοῦς χριστιανικῆς ἐπιθυμίας προέρχεται ἡ περὶ μυστηριακῆς κοινωνίας πρότασις τῶν Ἀγγλικανῶν. Οὐδὲ πρέπει νὰ ἐρμηνευθῇ ἡ ἀρνήσις μας ὡς ἔλλειψις συμπαθείας καὶ πραγματικῆς τιμῆς πρὸς αὐτούς. Ἐὰν δὲ ἀρνούμεθα καὶ τὴν ἐξυπρέτησιν τῶν Ὀρθοδόξων χριστιανῶν, τῶν ἐσκορπισμένων ἀπανταχοῦ, ἐν ἐκτάκτοις περιστάσεσι καὶ ἀνάγκαις, δὲν πράττομεν τοῦτο λόγῳ τοῦ κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα διενεργηθέντος «ὑπὸ τῶν Ἀγγλικανῶν, ἰδίως τῶν ἐν Ἀμερικῇ Ἐπισκοπιανῶν προσηλυτισμοῦ τῶν ἐν Ἀνατολῇ ὀρθοδόξων»¹⁵, διότι εἰμεθα ἀπολύτως πεπεισμένοι περὶ τῶν σημερινῶν εἰλικρινῶς ἀδελφικῶν διαθέσεων τῆς Ἀγγλικανικῆς πρὸς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Πράττομεν τοῦτο, διότι αἱ εὐκολαὶ τῶν συγκοινωνιῶν ἐφθασαν σήμερον εἰς τοιοῦτον σημεῖον, ὥστε καθίσταται ἀδικοιολόγητος οἰαδήποτε ἐκκλησία, ἥτις θὰ προέβαλλε δυσκολίας νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὰς οἰασδήποτε θρησκευτικὰς ἀνάγκας τῶν ὁποδδήποτε ἐγκατεστημένων μελῶν τῆς. Ἡ ἐφαρμογὴ δὲ τῆς μεθόδου τοῦ πρακτικοῦ χαρακτῆρος, ἥτις δὲν εἶναι ἄλλο τι παρὰ ἐφαρμογὴ τῆς ἀρχῆς τῆς comprehensiveness καὶ ἥτις ἐσφαλμένως καὶ ἀνακριβῶς βεβαίῳ ὁ ἅγιος Θυατείρων, ὅτι ἤγαγε τοὺς Ἀγγλικανούς καὶ τοὺς Παλαιοκαθολικούς εἰς πλήρη ἐνωσιν διδασκαλίας καὶ λατρείας, εἶναι πάντῃ ἄγνωστος εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ὡς κατεδείξαμεν διαπραγματευόμενοι τὰ κατὰ τὴν ἀρχὴν ταύτην μετὰ τῆς θεωρίας τῶν κλάδων. Μὴ λησμονῶμεν δέ, ὅτι τὴν Ἐκκλησίαν δὲν ἀποτελοῦν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ ὁ κλῆρος μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁ εὐσεβὴς λαὸς τοῦ Κυρίου, περὶ τοῦ ὁποίου οἱ ὀρθόδοξοι Πατριάρχαι τῆς Ἀνατολῆς ἐν τῇ κατὰ τὸ

ἔτος 1848 ἀπάντησεν αὐτῶν πρὸς τὸν πάπαν Πῖον Θ' διεκήρυξαν, ὅτι «παρ' ἡμῶν οὔτε Πατριάρχαι οὔτε Σύνοδοι ἡδυνήθησάν ποτε εἰσαγαγεῖν νέα, διότι ὁ ὑπερασπιστὴς τῆς θρησκείας ἐστὶν αὐτὸ τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, ἡ τοιαύτος ὁ λαός, ὅστις ἐθέλει τὸ θρησκευμα αὐτοῦ αἰωνίως ἀμετάβλητον καὶ ὁμοειδὲς τῷ τῶν πατέρων αὐτοῦ»¹⁷. Καὶ φαίνεται μὲν κοιμώμενος καὶ ἀδρανῶν συχνάκις ὁ παράγων οὗτος. Ἀλλὰ καὶ τὰ ἡφαίστεια κατὰ τὸν πλεῖστον χρόνον παρουσιάζονται ἐσβεσμένα. Ὅταν ὅμως αἰφνιδίως ἐκραγοῦν, τί θὰ ἐπακολουθήσῃ;

Ἄς ἔχῃ δὲ πάντοτε κατὰ νοῦν ὁ ἅγιος Θυατείρων, ὅτι τῆς Ὀρθοδοξίας τὸ κέντρον διῆλθε πολλάκις διὰ χαλεπωτάτων περιστάσεων καὶ καιρῶν. Ὅ,τι δὲ διετήρησεν αὐτὸ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὀρθοδόξων, ὑπῆρξεν ἡ ἐμμονὴ αὐτοῦ ἡ ἀπαρασάλευτος εἰς τὴν Ὀρθόδοξον παράδοσιν. Καὶ διεκδικοῦν σήμερον τὸ προβάδισμα αἱ πολυπληθέστεραι εἰς ἀριθμὸν μελῶν θυγατέρες τοῦ ἐκκλησίαι, προβάλλουσαι μίαν συντηρητικότητά ἐν τῇ ὀρθόδοξῳ παραδόσει λεπτολόγων καὶ περισκευμένην. Μοὶ φαίνεται δέ, ὅταν καὶ τὴν προσφερομένην ὑπὸ τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν μυστηριακὴν κοινωνίαν, χωρὶς νὰ συνοδεύηται αὕτη καὶ ὑπὸ τῆς καταργήσεως τῆς οὐσίας, χαρακτηρίξῃ ὁ ἅγιος Θυατείρων «ὡς ἀνέχουσιν καὶ στοιχεῖα ἀβροφροσύνης», ὅτι μοῦ παρέχει τὸ δικαίωμα νὰ τοῦ ἐπιστήσω τὴν προσοχήν, μήπως εἶναι ὑπεράγαν ἀφελής.

Τέλος διαμαρτύρομαι διὰ τὴν νέαν παραποίησιν. Μᾶς παραπέμπει εἰς τὸν 14ον κανόνα τῆς Δ' Οἰκουμένης καὶ εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Ζωναρᾶ ἐρμηνείαν του. Ἀνέγνωσα ταῦτα καὶ ἀπαξ καὶ δις καὶ τρίς καὶ τετράκις. Οὐδέν, ἀπολύτως οὐδέν, λέγουσι περὶ ὧν ὁ ἅγιος Θυατείρων διαβεβαιοῦται. Δὲν μᾶς κάμνει τὴν χάριν νὰ ἀναγνώσῃ καὶ αὐτὸς ταῦτα, οὐχὶ ἐκ τρίτης τινὸς χειρός, ἀλλ' ἐκ τοῦ Συντάγματος τοῦ Ράλλη καὶ Ποτλῆ, ὅπου μᾶς παραπέμπει; Ἐφ' ὅσον δὲ ἐπικαλεῖται κανόνα σχετιζόμενον πρὸς αἰρετικούς διατὶ ἐλησμόνησεν ὁ ἅγιος Θυατείρων τοὺς ἱερούς κανόνες 32ον τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ, 46ον τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, 33ον τῆς ἐν Λαοδικείᾳ κ.λ.π., οἵτινες ἀπαγορεύουν ρητῶς καὶ ἐπὶ ποινῇ ἀφορισμοῦ καὶ καθαιρέσεως τὴν μετ' αἰρετικῶν μυστηριακὴν κοινωνίαν; Ἡ οἱ Ἱ. Κανόνες ἰσχύουν μόνον, ὅταν ἐξυπηρετοῦν ὠρισμένα συμφέροντα καὶ ἐπιδιώξεις μας; Πάτερ μου, μὴ λησμονῇτε, ὅτι παραβαίνονται μὲν οἱ κανόνες εὐκολώτατα, ἀλλ' ἔρχεται στιγμή καθ' ἣν ἐκδικοῦνται σκληρῶς.

(Συνεχίζεται)

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ

15. Ἴδε σελ. 10—11 τῆς Εἰσηγήσεως αὐτοῦ.

16. Β. Σταυρίδου, ἐνθ' ἄν. σελ. 12.

17. Ἱ. Καρμίρη, Τὰ Δογματικὰ καὶ Συμβολικὰ μνημεῖα... τόμος Β', σελ. 920.

βατος κανών ότι οφείλουν νὰ ἐξαρτῶσιν ἐν πᾶσι τὰς πρωτοβουλίας αὐτῶν ἐκ τῆς ἐντολῆς τοῦ «προ-εστῶτος». Δὲν εἶναι ὀρθὸν νὰ ἐπαφίεται εἰς τὴν κρίσιν αὐτῶν ἡ διεξαγωγή ἐν πολλοῖς τῆς ἱερᾶς ἀκολουθίας, ὡς οὐχὶ σπανίως συμβαίνει, τῶν ψαλτῶν ἐπισπευδόντων ἢ ἐπιβραδυνόντων τὴν ψαλμωδίαν κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς, ἢ τροποποιούντων κατ' ἄρεσκειαν τὴν τυπικὴν διάταξιν, τῶν δὲ νεωκόρων ρυθμιζόντων κατὰ βούλησιν τὸν διάκοσμον καὶ ἄλλα εὐχρηστα ἐν ταῖς τελετουργίαις ἐπιπλά καὶ σκεύη καὶ τὸ ἐπικουρικὸν προσωπικὸν (π.χ. παῖδας ὑπηρετοῦντας ἐν τῷ ἁγίῳ Βήματι, τὴν ἀμφίεσιν αὐτῶν κλπ.). Προϋποτίθεται βεβαίως ὅτι ὁ «προ-εστῶς» θὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἔχη ἔγκυρον γνώμην, ἵνα παρέχῃ ὀρθὰς κατευθύνσεις εἰς τὰ ἔργα τῶν κοπιόντων καὶ ψαλλόντων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Δὲν θὰ εἶναι δὲ ἐποικοδομητικὸν διὰ τὸ κύρος αὐτοῦ ἐὰν ἀποφαίνεται γνώμην φέρ' εἰπεῖν περὶ θεμάτων ἐκκλησι. μουσικῆς ἢ ὁ ἴδιος ἀγνοεῖ. Δύναται πάντως καὶ ὁφείλει νὰ προσδιορίσῃ αὐτὸς τὴν διάρκειαν καὶ τὴν ὥραν λήξεως τῆς ἱερᾶς ἀκολουθίας (ἐπαφιεμένης εἰς τὸν εἰδήμονα ἱεροψάλτην τῆς ἐπιλογῆς τῶν ψαλλομένων μουσικῶν ψαλμάτων). Δικαιούται ὡσαύτως ὁ προεστῶς νὰ ἔχη γενικῶς τὸν λόγον περὶ ὀργῶν ἢ συντόμων μελῶν. (Καταβασιῶν, Δοξολογίας, «Δύναμεις» τοῦ Τρισαγίου, Χερουβικοῦ, Ἀξιόν ἔστι κλπ.), κατὰ τὴν περίστασιν, παραγγέλλων τὰ δέοντα εἰς τοὺς ψάλτας, ἐγκαίρως καὶ ἀθωρύβως πάντοτε. Ἐν συνεννοήσει δὲ ἀμοιβαία ἱερέων καὶ ψαλτῶν κανονίζεται καὶ ὁ χαμηλότερος ἢ ὑψηλότερος τόνος—βάσις τοῦ μέλους (ἵν' ἀποφεύγωνται δυσανάλογοι καὶ δυσάρμοστοι πιέσεις τῆς φωνῆς) καὶ τὸ ὕψος ἢ ὁ ἥχος τῶν «λειτουργικῶν» ψαλμάτων καὶ ἐκφωνήσεων. Εἶναι δὲ βέβαιον ὅτι ἡ ἱκανότης τοῦ κατηρτισμένου καλῶς ψάλτου δύναται ἀμέσως νὰ προσαρμόσῃ εἰς τὰς ἐκφωνήσεις τῶν ἱερέων καὶ διακόνων τὴν καταλληλοτέραν καὶ ἁρμονικῶς ἀνταποκρινομένην βάσιν καὶ τὸν ἦχον τῶν παρεμβαλλομένων ψαλμάτων, ὅσας δὲν ἔχει τὴν εὐχέριαν ὁ ἱερεὺς ἢ ὁ διάκονος ν' ἀκολουθήσῃ τὸν ψάλτην. Εἰς τὰ τοιαῦτα δὲ ζητήματα πάντως ἡ προσωπικότης τοῦ τελετουργοῦντος καὶ ἡ προσωπικότης τοῦ ψάλτου διασταυροῦνται καί, κατὰ τὰ πρόσωπα, τὸ κύρος καὶ τὴν κατάρτισιν αὐτῶν, δημιουργεῖται καὶ ἐπιβάλλεται ἐν ἀμοιβαίῳ προβάδισμα, ἑναρμονίζον τὴν ὑπερέχουσαν αὐθεντίαν τοῦ προεστῶτος καὶ τὰ τάλαντα καὶ χαρίσματα τῶν συμπραττόντων ἐν ταῖς τελετουργίαις ψαλτῶν, κληρικῶν κλπ.

* *

Οἱ ψάλται (ὡς καὶ οἱ νεωκόροι) πρέπει νὰ φέρωσι ράσον κατὰ τὴν ἐν τῷ ναῷ διακονίαν των. Καὶ ὅταν, ἐκτάκτως, παρίστανται ἄνευ ράσου, ἐπιβάλλεται νὰ εἶναι σεμνοπρεπῶς ἐνδεδυμένοι, ἀπαράδεκτον δὲ θεωρεῖται νὰ ἀποβάλλωσι τινες τὸν ἐπενδύτην, (ἐμφανιζόμενοι μὲ τὸ ὑποκάμισον! καὶ δὴ καὶ ἄνευ χειρίδων κατὰ τὸ θέρος!) ἢ τὸν λαιμο-

δέτην χαλαροῦντες ἢ καὶ ἀφαιροῦντες νὰ ψάλλωσιν ἢ ὑπηρετῶσιν οὕτως ἀντιαισθητικῶς καὶ οὐχὶ «ἐν καταστολῇ κοσμίῳ» ἡμφιεσμένοι.

Ὁφείλουσιν εἰσέτι οἱ ψάλται «νὰ ἀποφεύγωσιν ἀτάκτους καὶ ἀναρμόστους κινήσεις μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐκτελοῦντες τὸ ἱερὸν αὐτῶν ἔργον, μετ' εὐλαβείας ἱστάμενοι καὶ μηδόλως παρεκκλίνοντες τοῦ σεμνοῦ καὶ ἱεροπρεποῦς, εὐσχημόνως δὲ τὴν φωνὴν αὐτῶν ἐκπέμποντες νὰ μὴ παρουσιάζωσιν οἰκτρὰν ὄψιν κατὰ τε τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἱερᾶς ὑμνωδίας καὶ τὴν ἐξαγωγήν τῆς φωνῆς, κατὰ τρόπον τὴν καλαισθησίαν προσβάλλοντα. Νὰ δίδωσι τὸ σύνθημα τῆς προσευχῆς καὶ εὐλαβοῦς στάσεως, κατερχόμενοι τῶν στασιδίων των κατὰ τὰς ὠρισμένας ὥρας τῆς θείας λατρείας. (1. Κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Ἀρχιερέως. 2. Μετὰ τὸ Ἑωθινὸν Εὐαγγέλιον κατὰ τὸν 50ὸν ψαλμὸν μέχρι τοῦ «Ἰδοὺ γὰρ ἀλήθειαν ἡγάπησας». 3. Κατὰ τὴν «Τιμιωτέραν». 4. Κατὰ τὴν Δοξολογίαν μέχρι καὶ τῆς ἀπαγγελίας τοῦ «Εὐλογημένη ἡ βασιλεία». 5. Κατὰ τὴν Μεγάλην Εἴσοδον τῶν Τιμίων Δώρων. 6. Κατὰ τὸ «Τὰ Σὰ ἐκ τῶν Σῶν» μέχρι τοῦ «ἐν πρώτοις μνησθήτι». 7. Πρὸ τοῦ «Πρόσχωμεν» μέχρι τοῦ «Τὰ Ἅγια τοῖς ἁγίοις». 8. Εἰς τὸ «Μετὰ φόβου Θεοῦ...»). (Ε. Φαρλέκα «Τριῳδίου» σελ. ια').

Δέον δ' ἀπαραιτήτως οἱ ψάλται νὰ ἔχωσι κανονικὴν χειροθεσίαν παρὰ τοῦ οἰκείου Ἀρχιερέως.

* *

Καὶ οἱ νεωκόροι, πλὴν τοῦ κανονικοῦ διορισμοῦ αὐτῶν (ὡς καὶ τῶν ψαλτῶν) ὑπὸ τῆς οἰκείας Ἐκκλησι. Ἀρχῆς (καὶ οὐχὶ ἀπλῶς ὑπὸ τοῦ Ἐκκλησι. Συμβουλίου, τ.ἐ. τῶν Ἐπιτρόπων τοῦ Ναοῦ) ἢ ἀκρίβεια ἀπαιτεῖ νὰ λαμβάνωσι καὶ εἰδικὴν εὐχὴν παρὰ τοῦ οἰκείου Ἀρχιερέως (πρβλ. Μ. Εὐχολόγιον· Εὐχὴ εἰς τὸν εἰσερχόμενον εἰς διακονίαν ἐκκλησιαστικὴν), ἵνα εἰσέρχωνται καὶ εἰς τὸ «ἱερὸν» πρὸς ὑπηρεσίαν καὶ δι' ἐργασίαν καθαριότητος, μηδαμῶς πάντως ἐπιτρεπόμενου εἰς αὐτοὺς νὰ ἐπιλαμβάνωνται τοῦ εὐτρεπισμοῦ τῆς Ἀγ. Τραπέζης, τῆς Προθέσεως καὶ τῶν Ἱ. Σκευῶν, τῆς τοιαύτης ἁρμοδιότητος καὶ εὐθύνης ἀνηκούσης ἀποκλειστικῶς εἰς τοὺς διακόνους καὶ πρεσβυτέρους. Αἱ δὲ γυναῖκες βοηθοὶ νεωκόροι, λαμβάνουσαι ἐν προβεβηκυῖα πάντως ἡλικία εὐχὴν εἰσόδου εἰς τὸ «ἱερὸν», δὲν εἶναι ὀρθὸν νὰ εἰσέρχωνται εἰς αὐτὸ ἐν ὥραις θείας λατρείας, εἰ μὴ μόνον ὅταν ἀργῇ ὁ Ναὸς καὶ συντελεῖται ἡ ἐργασία τῆς καθαριότητος αὐτοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν μετὰ εὐσυνειδησίας καὶ ζήλου καὶ φόβου Θεοῦ οφείλουσιν οἱ νεωκόροι ἐν γένει νὰ ἐπιδίδωνται, ὑπὸ τὴν ἐπιστάσιν τῶν ἐφημερίων καὶ δὴ τῶν προϊσταμένων τῶν Ἱ. Ναῶν.

Ὁφείλουσι δὲ νὰ τακτοποιῶσι τὰ καθέκαστα τῆς ὑπηρεσίας αὐτῶν (κανδήλας, τραπέζας μνημοσύνων καὶ Ἀρτοκλασίας, Κηροπήγια κ.τ.τ.) πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν Ἱ. Ἀκολουθιῶν, ἵνα μὴ δημιουργῇται θόρυβος καὶ ἀταξία καὶ διάφοροι κινήσεις καὶ μετακινήσεις προσώπων καὶ πραγμάτων ἐν ὥρᾳ ἀκο-

ΘΕΟΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΝΤΟΣ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν ἀπὸ 28 ἕως 30 Αὐγούστου τρ. ἔτους ἔλαβε χώραν μία συνάντησις θεολόγων, κατὰ τὴν ὁποίαν συνεζητήθη τὸ θέμα «Θεὸς καὶ Ἱστορία—ἡ Ἐκκλησία ἐντὸς τοῦ συγχρόνου κόσμου». Ἡ συνάντησις αὕτη ἔχει τὴν ἐξῆς προῖστορίαν: Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1965 συνεκλήθη ὑπὸ τοῦ Τμήματος Νεότητος τοῦ Π.Σ.Ε., κατόπιν ἀδείας τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν μία μεγάλη ὁμάς θεολόγων (study group), νεωτέρων φυσικὰ κατὰ τὴν ἡλικίαν, πρὸς μελέτην

τοῦ θέματος. «Ἡ Ἐκκλησία ἐντὸς τοῦ συγχρόνου κόσμου». Ἡ οἰκουμενικὴ αὕτη ὁμάς ἀπετελεῖτο ἀπὸ τεσσαράκοντα προτεστάντας νέους κατὰ τὴν ἡλικίαν θεολόγους καὶ τεσσαράκοντα ὀρθοδόξους. Εἰς τὰ πλαίσια τῆς περυσινῆς οἰκουμενικῆς ἐκείνης συναντήσεως οἱ ὀρθόδοξοι θεολόγοι ἀπεφάσισαν νὰ ἐκλέξουν ἐπιτροπὴν, ἐπιφορτισμένην νὰ μεριμνήσῃ διὰ τὴν κατὰ τὸ τρέχον ἔτος συνάντησιν τῶν ὀρθόδοξων θεολόγων, ὅπως μελετήσουν κατ' ἰδίαν καὶ ἀπὸ τῆς ὀρθοδόξου πλευρᾶς τὸ θέμα. Κατὰ τὴν

λουθίας. Οἱ πολυέλαιοι εἴθισται νὰ ἀνάπτωνται ἐν τῷ Ὁρθρῷ κατὰ τοὺς Αἶνους, οἱ δὲ μὴ ἡλεκτροφωτιστοὶ τοιοῦτοι, εὐτρεπισμένοι ἐκ προτέρων δι' ἐλαίου ἢ κηρίων, ἀνάπτονται αὐτῇ τῇ ὥρᾳ (ἐν τῷ Κλίματι τοῦ Οἴκου. Πατριαρχείου) κατόπιν ὑποκλίσεως τοῦ νεωκόρου πρὸ τοῦ χοροστατοῦντος Ἀρχιερέως καὶ ἀσπασμοῦ τῆς χειρὸς αὐτοῦ, ἢ—ἐπὶ μὴ παρουσίᾳ Ἀρχιερέως—κατόπιν ὑποκλίσεως ἀπλῶς πρὸ τοῦ Ἀρχιερατικοῦ Θρόνου.

Ἡ κρούσις τῶν κωδῶνων—ἔργον ὡσαύτως τῶν νεωκόρων—πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἱερῶν Ἀκολουθιῶν, γίνεται κατὰ τὸ ἰσχύον ὠρολόγιον πρόγραμμα ἐκάστης Ἱ. Μητροπόλεως. Εἴθισται δ' ἵνα ἐν τῷ Ὁρθρῷ κρούωνται πάλιν οἱ κώδωνες κατὰ τὴν ἐναρξιν τῶν Καταβασιῶν ὡς καὶ τῆς Μ. Δοξολογίας. Ὅσάκις δὲ μέλλῃ νὰ χοροστατήσῃ Ἀρχιερεὺς, ἡ κρούσις τῶν κωδῶνων ὑποχρεωτικῶς συγχρονίζεται μετὰ τῆς ἀφίξεως αὐτοῦ εἰς τὸν Ναόν, μερίμνη τῶν νεωκόρων.

Εἰς τὴν μερίμναν τῶν νεωκόρων ἀνήκει καὶ ἡ φροντίς διὰ τὸ θυμιατήριον καὶ τὸ «ζέον», ἵνα ἐτοιμάζωνται ἐγκαίρως καὶ ἐπιδίδωνται ἐπιμελῶς καὶ εἰς τὴν κατάλληλον ὥραν εἰς τοὺς ἱεουργοῦντας. Τὸ «ζέον» δέον ἀπαραιτήτως νὰ εἶναι ζέον, τ.ἔ. βράζον ὕδωρ καὶ οὐχὶ ἀπλῶς χλιαρόν. Ἀμφότερα, θυμιακὸν καὶ ζέον, ἀνατίθενται συνήθως εἰς ὑπηρετοῦντας ἐν τῷ ἱερῷ παῖδας, ὡς καὶ ἡ μετὰ λαμπάδων ἢ καὶ ἐξαπτερύγων πλαισιώσις τῆς μικρᾶς καὶ μεγάλης Εἰσόδου καὶ τῶν ἐν γένει λιτανεύσεων. Οἱ παῖδες οὗτοι, ἐπιλεγόμενοι ὑπὸ τῶν ἱερέων ἐκ τῶν εὐτακτοτέρων καὶ σεμνοτέρων τῆς ἐνορίας, καθοδηγοῦνται ὑπ' αὐτῶν (ἢ καὶ ὑπὸ τῶν νεωκόρων) εἰς τὰ ὡς ἄνω καθήκοντα, ἅτινα ἐπιτελοῦσι περιβεβλημένοι εὐπρεπῇ καὶ καθαρώτατα στιχάρια μετὰ ἢ ἄνευ ὀραρίων (σταυροειδῶς φερομένων). Οἱ δὲ νεωκόροι, ἐπιτελοῦντες αὐτοὶ τὰ ἐν λόγῳ καθήκοντα, περιβάλλονται ἀπαραιτήτως ράσον.

Καὶ τὸ ἀντίδωρον εἴθισται νὰ ἐτοιμάζεται ὑπὸ τῶν νεωκόρων καὶ τῶν ἐν τῷ ἁγίῳ βήματι παιδιῶν, κατὰ κανὼνα ἐκ τῶν ἐν τῇ προθέσει χρησιμοποιοηθεῖσων προσφορῶν (καὶ ἄλλων προσθέτων, ἐὰν δεῖσῃ), προσφέρεται δὲ πρὸς εὐλογίαν εἰς τὸν

ἱεουργοῦντα, συνήθως μὲν κατὰ τὸ «Ἀξίον ἔστι» τῆς Θ. Λειτουργίας, ἀκριβέστερον δὲ κατὰ τὸ Κοινωνικόν, ἀφοῦ πρῶτον κοινωνήσωσιν οἱ ἱερεῖς τῶν Ἀχράντων μυστηρίων, ἵνα μὴ προηγήται μετάδοσις τοῦ «ἀντιδώρου» πρὸ τῆς μεταλήψεως τῶν θείων Δώρων.

Διανέμεται δὲ τὸ ἀντίδωρον ἐν τέλει τῆς Θ. Λειτουργίας καὶ οὐχὶ κατὰ τὴν διάρκειαν εἰσέτι αὐτῆς, ὡς παρατηρεῖται ἀτόπως ἐνιαχοῦ. Τὴν διανομὴν ἀρμοδίως ἐνεργεῖ ὁ ἱεουργῶν, ἐπιλέγων τὸ «εὐλογία Κυρίου...», καὶ οὐχὶ ἄλλος τις. Ἡ δὲ τοποθέτησις κανίστρου μετ' ἀντιδώρου εἰς τὸ Ἐπιτροπικόν ἢ εἰς τὰς ἐξόδους τοῦ Ναοῦ γίνεται ἀπλῶς πρὸς εὐκολίαν τῶν πιστῶν, ἐν γνώσει ὅτι δὲν εἶναι σύμφωνος πρὸς τὴν λειτουργικὴν ἀκρίβειαν.

Τὸ ἅγιον μῦρον δὲν ἐμπίπτει εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τοῦ νεωκόρου, ἵνα μεταφέρῃ τοῦτο κατὰ τὰς βαπτίσεις. Οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ διάκονοι φυλάττουσι εἰς εὐπρεπῇ μυροδοχεῖα ἐν τῷ σκευοφυλακίῳ καὶ μεταφέρουσι τὸ ἅγιον μῦρον.

Τὴν δὲ ἱερὰν κολυμβήθραν εὐτρεπίζει μὲν καὶ μεταφέρει ὁ εὐλαβὴς νεωκόρος, ὅστις καὶ ρίπτει ἀκολούθως τὸ ἡγιασμένον ὕδωρ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸ ἐπὶ τούτῳ «χωνευτήριον» (διατηρούμενον, μερίμνη αὐτοῦ, ἐν ἀπόγῳ καθαρότητι, καὶ σφραγίζομενον ἐπιμελῶς), ὁφείλει δὲ νὰ συνειδητοποιῇ τὴν σκέψιν τῆς ἀγιότητος τοῦ ἱεροῦ σκεύους τῆς κολυμβήθρας, εἰκονιζούσης τὸν τάφον τοῦ Κυρίου («συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον... εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα» (Ρωμ. στ' 4-5) καὶ νὰ ἐπιμελῇται τῆς λαμπρᾶς ἐμφανίσεως αὐτῆς καὶ τῆς ἐν ἀρμοζούσῃ θέσει διαφυλάξεως αὐτῆς, οὐχὶ πάντως ἐν τῷ αὐτῷ τῆς ἀποθήκης χώρῳ, ἐνθα τὰ κοινὰ καὶ μὴ ἱερὰ ἀντικείμενα τοῦ ναοῦ.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν λεγομένων κατωτέρων κληρικῶν.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

διάρκειαν τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους 1965—66 εἰργάσθησαν προπαρασκευαστικῶς ἐπὶ τοῦ θέματος δύο ὁμάδες θεολόγων, μία ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ μία ἐν Ἀθήναις. Ἡ πρώτη ἐμελέτησε τὸ θέμα ἀπὸ ἱστορικῆς κυρίως σκοπιᾶς, ἡ δευτέρα ἀπὸ συστηματικῆς. Μάλιστα, ἡ ὁμάς τῆς Θεσσαλονίκης ἐξέδωκε τύποις τὰς γενομένας κατὰ τὰς συναντήσεις τῆς ὁμάδος εἰσηγήσεις μὲ τὸν τίτλον: «Θεὸς καὶ Ἱστορία» ἀπὸ ὀρθοδόξου ἀπόψεως, Θεσσαλονίκη 1966, σελ. 202. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐπραγματοποιήθη ἐφέτος, εὐλογίαις τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, ἡ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ συνάντησις ἐξήκοντα περίπου νέων θεολόγων, οἱ ὅποιοι ἐπὶ τριήμερον, κατὰ τὸ πρόγραμμα, ἐμελέτησαν τὸ θέμα τῆς συναντήσεως. Ἐλπίζομεν ὅτι θὰ καταστήτῃ δυνατὴ ἡ δημοσίευσίς εἴτε τῶν πρακτικῶν εἴτε, τοῦλάχιστον, εὐρείας περιλήψεως τῶν διαμειφθέντων, τοῦτο δὲ τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον δὲν εἶναι σύνηθες παρ' ἡμῖν οἱ θεολόγοι νὰ συναντῶνται καὶ ἐλευθέρως νὰ συζητοῦν καὶ ἐκφράζουσιν τὰς ἀπόψεις των ἐπὶ ἐνὸς καθαρῶς θεολογικοῦ θέματος.

Αἱ κατωτέρω διατυπώμεναι σκέψεις ἀποτελοῦν τὴν πρώτην εἰσηγήσιν ἐνώπιον τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος συναντήσεως, ἀντιπροσωπεύει δὲ τὰ πορίσματα οὕτως εἰπεῖν τῆς ἀπὸ ἱστορικῆς σκοπιᾶς μελέτης τοῦ θέματος «Θεὸς καὶ Ἱστορία» ὑπὸ τῆς θεολογικῆς ὁμάδος τῆς Θεσσαλονίκης. Τὰ «πορίσματα» αὐτὰ δὲν εἶναι τὸ προῖον μόνον τῶν εἰσηγήσεων, αἱ ὁποῖαι καὶ ἐδημοσιεύθησαν, ὡς ἐσημειώσαμεν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῶν γενομένων συζητήσεων. Τὸ θέμα εἶναι τεράστιον, δὲν ἦτο δὲ εὐκολον ἔργον ἡ σύνθεσις εἰς μίαν ἐνότητα ἐπὶ μέρους διαπιστώσεων, διαφερουσῶν ἢ καὶ συγκρουομένων πρὸς ἀλλήλας. Νομίζομεν ὅμως κάτι δι' ὧν αὐτῶν διεφάνη, καὶ αὐτὸ τὸ κάτι διατυπώνουν αἱ σκέψεις ποὺ ἀκολουθοῦν.

Πολλάκις ἡ Ὁρθοδοξία ἐπικρίνεται ὑπὸ τῶν Δυτικῶν θεολόγων ὡς μία λατρευτικὴ, δοξολογικὴ καὶ ἀναστάσιμος τοποθέτησις ἐναντι τοῦ κόσμου καὶ τῆς κοινωνίας, ὡς μία «λειτουργικὴ» μεταμόρφωσις τοῦ χώρου καὶ τοῦ χρόνου, ὡς μία ἐν τῇ λατρείᾳ μετástasis εἰς τὸ στατικὸν ὑπερβατικόν, καὶ ὡς στερουμένη τοῦ δυναμισμοῦ, τῆς ἱκανότητος ὀρθῆς ἐκτιμήσεως τῶν συνθηκῶν τοῦ κόσμου, καὶ τοῦ αἰσθητήματος τῆς εὐθύνης διὰ τὴν παροῦσαν αὐτοῦ κατάστασιν. Μᾶς ἐπικρίνουν δι' ἄλλειψιν σοβαρὰς συνειδήσεως τῆς ἀμαρτίας καὶ τοῦ ἐν τῷ κόσμῳ κακοῦ. Ὁ Θεὸς καὶ Ἱστορία, κατὰ τοὺς ἐπικριτὰς μας Δυτικοὺς Θεολόγους, συναντῶνται ἐν τῇ Ὁρθοδοξίᾳ ὅχι ἐπὶ τῆς ἰουδαιοχριστιανικῆς βιβλικῆς ὀριζοντίου γραμμῆς καὶ προοπτικῆς τῆς θείας ἐν τῇ ἱστορίᾳ οἰκονομίας (Heilsgeschichte) ἀλλ' ἐξ ἐπιδράσεως τῆς ἑλληνικῆς ἀλεξανδρινῆς θεολογίας ἐπὶ μιᾶς κατακορύφου ἢ καὶ κυκλικῆς. Αἱ ἐπικρίσεις αὗται διευπλώθησαν μὲ ὅλην τὴν εὐγένειαν καὶ τὴν διακριτικότητα πέρυσι κατὰ τὴν οἰκουμένην συνάντησιν τῆς Θεσσαλονίκης, πρὲπι δὲ νὰ

ἔχη ταύτας ὁ ἀναγνώστης κατὰ νοῦν διὰ νὰ παρακολουθήσῃ ὅ,τι ἔπεται.

(1) Δύο τάσεις ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ θεολογίᾳ—διάστασις καὶ συνάντησις αὐτῶν. Ὅταν μελετᾷ κανεὶς τοὺς ἀνατολικοὺς θεολόγους, διαπιστώνει ἐνότητα μεταξύ των εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν παλαιὰν οἰκονομίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἐκτίμησιν τῶν σωτηριωδῶν γεγονότων τῆς Π. Διαθήκης μέχρι τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Μία ὀριζόντιος κατ' εὐθείαν γραμμὴ ἄρχεται ἀπὸ τῆς Δημιουργίας καὶ τῆς Πτώσεως μέχρι τοῦ Σταυροῦ καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῆς Πεντηκοστῆς. Ὅταν ὅμως ἀπὸ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῆς Πεντηκοστῆς ἀτενίζουσιν οἱ θεολόγοι αὐτοὶ πρὸς τὸ μέλλον, εἶναι δυνατόν νὰ διακρίνωμεν κάποιαν διακύμανσιν ἀπόψεων. Ἐνῶ δηλ. γενικῶς εἰπεῖν ἡ ἐπίσημος τῆς Ἐκκλησίας θεολογία ἀναπτύσσεται ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὀριζοντίου βιβλικῆς γραμμῆς, ποὺ ἐχάραξαν καὶ καθιέρωσαν οἱ τρεῖς μεγάλοι Ἱεράρχαι καὶ Διδάσκαλοι τῆς Ἀνατολῆς, ἐνεφανίσθησαν θεολόγοι, ἰδίως μεταξύ τῶν τάξεων τῶν Ἀναχωρητῶν, οἱ ὅποιοι φαίνεται ὅτι ἀναπτύσσουσιν τὴν σκέψιν των κυρίως ἐπὶ μιᾷ καθέτου προοπτικῆς εἰς τὰς σχέσεις Θεοῦ καὶ Ἱστορίας. Περιττὸν νὰ σημειωθῇ ὅτι ὅλοι οἱ βυζαντινοὶ θεολόγοι ἀναμένουν τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ τέλος τῆς ἱστορίας καὶ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ἰησοῦ, οὔτε εἶναι δυνατόν νὰ διακρίνωμεν τούτους αὐστηρῶς εἰς δύο σαφῶς ἀπ' ἀλλήλων διακρινομένας κατηγορίας. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δυνάμεθα νὰ διαπιστώσωμεν εἶναι ὅτι ἡ ἐπίσημος θεολογία, ἡ ἐκπροσωπούμενη ὑπὸ τῶν ἱερωμένων καὶ τῶν θεολόγων τῆς Ἐκκλησίας, ἐργάζεται σαφέστερον ἐπὶ τῆς βιβλικῆς προοπτικῆς, ἔχει βαθύτεραν συνείδησιν τῶν εὐθυνῶν τῆς ἐναντι τοῦ κόσμου, ἐκτιμᾷ περισσότερον τὰ λογικά, ἠθικά καὶ κοινωνικά στοιχεῖα, ἐνῶ ἡ θεολογικὴ σκέψις τῶν «ἀναχωρητῶν» μοναχῶν παρουσιάζει σαφῶς ἕναν ἀποκαλυπτικόν—ὑπερβατικόν τόνον, ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποῖου τὸ μέλλον πρακτικῶς ἐξαφανίζεται, «δοξολογικῶς» καὶ «λειτουργικῶς» τὰ πάντα μετατρέπονται κατ' εὐθείαν εἰς ἕν βαθύτατον παρόν, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου ὁ μοναχὸς βυθίζεται, μετέχει τοῦ θείου κόσμου ἀπὸ τοῦδε, ἀδιαφορῶν πλήρως διὰ τὰ λογικά, ἠθικά καὶ κοινωνικά στοιχεῖα τῆς ζωῆς.

Θὰ ἦτο λάθος αἱ δύο τάσεις νὰ θεωρηθοῦν ἀνεξαρτήτως ἡ μία τῆς ἄλλης. Καὶ διὰ τὰς δύο ἰσχύει γενικῶς ὡς ρυθμιστικὸς παράγων ἡ θεολογία τῶν μεγάλων Ἱεραρχῶν καὶ Διδασκάλων, ἡ δὲ οὕτως εἰπεῖν ἐπίσημος θεολογία εἶναι ἀδιανόητος ἀνευ τῆς ἀποκαλυπτικῆς ὑπερβατικῆς τάσεως τῆς ἀναχωρητικῆς θεολογίας. Τὸ ὀρθὸν εἶναι νὰ θεωρῇ κανεὶς τὰς δύο αὐτὰς τάσεις, αἱ ὁποῖαι παρουσιάζονται πολλάκις ἐντὸς τῆς αὐτῆς καρδίας, εἰς τὰ πλαίσια μιᾶς διαλεκτικῆς σχέσεως μεταξύ των. Τοῦτο ἰσχύει ἰδιαίτερα ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῆς μοναστικῆς ἀναχωρητικῆς θεολογίας ἐναντι τῆς ἐπισήμου ἐκκλησιαστικῆς. Ὁ ἀναχωρητισμὸς ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἀνατολικοῦ θεολόγου καὶ ἐν τῇ ζωῇ τῆς Ἀνατολικῆς

Ἐκκλησίας εἶναι ὁ παράγων ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἠμποδίσε πάντοε τὴν ἐκκοσμίκευσιν τῆς θεολογικῆς σκέψεως καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς. Δὲν εἶναι ὀρθὸν π.χ. νὰ κατατάσῃ κανεὶς θεολόγους ὡς τὸν Συμεῶνα τὸν Νέον Θεολόγον εἰς τὴν τάξιν τῶν μυστικιστῶν, οἱ ὁποῖοι βυθίζονται εἰς τὴν θέαν τοῦ Θεοῦ, ἀποκοπτόμενοι τελείως ἀπὸ τοῦ κόσμου. Φυσικά, ἡ σκέψις του δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς τυπικὴ ἔκφρασις τῆς ἐκκλησιαστικῆς σκέψεως. Οὐδέποτε, οὔτε ὑπὸ τῶν συγχρόνων τῶν συμμοναστῶν, ἡ σκέψις τοῦ Συμεῶνος ἐθεωρήθη ὡς τοιαύτη. Ἡ θεολογικὴ σκέψις τοῦ Συμεῶνος καὶ τῶν ὁμοίων του εἶναι ἡ διαλεκτικὴ ἀντίδρασις πρὸς συγχρόνους ἐκκοσμισκευτικὰς τάσεις ἐν τῇ θεολογίᾳ καὶ τῇ ζωῇ τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι ἡ ἀκρότης, ἡ ὁποία ἀποβλέπει εἰς τὴν διόρθωσιν ἄλλων ἐπικινδύνων διὰ τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίαν ἀκροτήτων.

Ἡ ὁδὸς πρὸς τὸν Θεὸν διέρχεται καὶ εἰς τὴν Ἀνατολὴν ὅπως καὶ εἰς τὴν Δύσιν διὰ τῆς ὁδοῦ τοῦ πλησίον. Ὅταν ὑποστηρίζεται ὑπὸ τῶν ἀναχωρητῶν ὅτι ἡ τελεία ἀγάπη προσιδιάζει «τοῖς ἀναχωρηκόσι τοῦ κόσμου», τοῦτο δὲν δύναται νὰ ἔχη τὴν ἔννοιαν τῆς ὑπάρξεως καὶ μιᾶς ἄλλης ἰδιαιτέρας ἀπ' εὐθείας ὁδοῦ πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τοὺς ἀριστοκράτας τῆς πνευματικῆς ζωῆς, ἀλλ' ἔχει τὴν ἔννοιαν ὅτι, ἐν τῇ ἀναχωρήσει τῆς διαμαρτυρησεως του ἔναντι τῆς ἐκκοσμίκευσεως τῆς Ἐκκλησίας, ὁ μοναχὸς καὶ ἡ ἀγάπη του γίνονται κατ' οἰκονομίαν δεκτὰ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως ἡ διὰ τοῦ πλησίον ὁδὸς τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης καθαρῇ, ἀχθῇ εἰς τὴν εὐθείαν ἐκ τῶν ἐκτροπῶν της. Ἡ ζωὴ τοῦ ἀληθινοῦ μοναχοῦ καὶ ἡ σκέψις του ἔχουν ἐκκλησιολογικὸν νόημα. Γενικῶς, δεόν νὰ σημειωθῇ ὅτι ἡ ζωὴ καὶ ἡ σκέψις τῶν μοναχῶν εἰς τὴν Ἀνατολὴν δὲν εἶναι ἡ τελεία καὶ πρότυπος ζωὴ διὰ τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας· εἶναι ἡ κατ' οἰκονομίαν τοῦ Θεοῦ ἐντὸς τῶν συνθηκῶν ἐνὸς πεπτωκότος κόσμου «ἀγία ἐκτροπή», ἥτις ἀποβλέπει εἰς τὸν φωτισμὸν τῆς ζωῆς τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ τελειότης εἶναι ἰδιότης τοῦ μέλλοντος αἰῶνος καὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Ἡ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας μετέχει ἀσφαλῶς τῆς τελειότητος ταύτης «ἐπ' ἐλπίδι» καὶ προχωρεῖ πρὸς αὐτὴν ὅχι πάντοτε εὐθέως καὶ ἀμέσως, ἀλλ' ἐμμέσως καὶ διαλεκτικῶς καὶ δι' ἀντιθέσεων καὶ δι' ἀκροτήτων πολλάκις. Εἶναι «στενὴ ἡ πύλη» καὶ «τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς» ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν. Ὁ μοναχισμὸς εἶναι λειτουργημα τοῦ Πνεύματος ἐντὸς τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας. Τοῦτο πρέπει ἴσως νὰ γνωρίζουν καλύτερον ἡμῶν οἱ προτεστάνται ἀδελφοὶ χριστιανοί, οἱ ὁποῖοι, χωρὶς τὸν μοναχισμὸν, κινδυνεύουν νὰ ἀπολέσουν ὁλοτελῶς τὴν κάθετον διάστασιν τῆς σχέσεως μεταξὺ Θεοῦ καὶ Ἰστορίας.

(2) Ἡ Ἐνσάρκωσις τοῦ Λόγου καὶ ἡ Πεντηκοστὴ ὡς πηγὴ τῶν χαρισμάτων ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Ὅλων τῶν ἀποχρώσεων οἱ θεολόγοι τῆς Ἀνατολῆς διακρίνονται διὰ τὴν βαθυτάτην συνειδησιν

τῆς μεταβολῆς εἰς τὰς σχέσεις Θεοῦ καὶ κόσμου ἀπὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως, τοῦ Σταυροῦ καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ. Ὅση δὲ τυχὸν σύγχυσις καὶ ἂν ἤθελε παρατηρηθῇ ἐν τῇ ζωῇ καὶ τῇ σκέψει τῶν ἀναχωρητῶν ὅσον ἀφορᾷ τὴν πρόγευσιν τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ ζωῇ καὶ τὸ πλήρωμα τῆς τελειότητος ἐν τῇ μελλούσῃ, αἰσθάνεται κανεὶς τρόμον πρὸ τοῦ γεγονότος ὅτι ὑπάρχουν σήμερον θεολογικὰ συστήματα καὶ ἐκδηλώματα τῆς ἐπὶ οἰκουμενικοῦ ἐπιπέδου ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς, διὰ τὰ ὁποῖα ἡ ἐνανθρώπησις, ὁ Σταυρὸς καὶ ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ οὐδὲν σημαίνουν. Γίνεται εἰς αὐτὰ λόγος περὶ τοῦ Ἰησοῦ τῆς ἱστορίας. Ἐνίοτε γίνεται λόγος καὶ διὰ τὸν Χριστὸν ποῦ πρόκειται νὰ ἔλθῃ κάποτε, τίς οἶδε πότε καὶ πῶς! Ἐλάχιστος ὁμως λόγος γίνεται περὶ τοῦ Χριστοῦ ποῦ ἦλθε! Ἡ σοβαρότης δὲ τῆς πίστεως ὅτι ὁ Θεὸς κατῴκησε μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ἐσταυρώθη καὶ ἀνέστη, ἐμφανίζεται ἐν τῷ συνειδότητι ὅτι ἐν τῇ παρουσίᾳ ἱστορικῇ ὑποστάσει τοῦ ἀνθρώπου εἶναι δυνατὰ ἠθικαὶ καὶ πνευματικαὶ ἰδιότητες, αἱ ὁποῖαι δὲν ἦσαν δυνατὰ πρὸ τοῦ Χριστοῦ. Πιστεύομεν ὅτι ὅπως τὰ μυστικὰ ἐκδηλώματα ἐν τῇ ζωῇ τοῦ Παύλου καὶ τοῦ Ἰωάννου, ὅπως τὰ πνευματικὰ χαρίσματα ἐν τῇ ζωῇ τοῦ ἀρχικοῦ χριστιανισμοῦ· ὅπως ὅλοι ἐκεῖνοι αἱ ἐκδηλώσεις τῆς ἀμέσου μετὰ τοῦ Θεοῦ κοινωνίας καὶ ἐπαφῆς ἐντάσσονται εἰς τὴν γενικωτέραν ὀρίζοντιον βιβλικὴν προοπτικὴν τῶν σχέσεων Θεοῦ καὶ Ἰστορίας, τοιοῦτοτρόπως εἶναι ὀρθὸν νὰ ἐνταχθῶν καὶ οἱ ἄθλοι, τὰ ὁράματα, αἱ ἐκστάσεις καὶ αἱ προφητεῖαι τοῦ γησίου μοναχισμοῦ εἰς τὴν Ἀνατολὴν. Μᾶς ξενίζει πολὺ τὸ γεγονὸς ὅτι εἰς τὸν ἀρχικὸν χριστιανισμὸν ὑπάρχει τὸ αὐθόρμητον καὶ πηγαῖον, ἐνῶ ἐντὸς τοῦ βυζαντινοῦ μοναχισμοῦ ἡ ἔλλαμψις, ὁ φωτισμὸς, ἡ θέα τοῦ Θεοῦ δίδουν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι γίνονται ἐν ψυχρῷ καὶ κατ' ἐφαρμογὴν ὠρισμένου συστήματος ἀσκήσεως, τοῦ ὁποῦ τυγχάνουν ὁ καρπός. Ἀλλ' ἡ ἐντύπωσις αὕτη εἶναι ἴσως ἐσφαλμένη. Διότι τὴν θέρμην τῆς ἀγάπης τοῦ Παύλου ἢ τοῦ Ἰωάννου πρὸς τὸν Χριστὸν ἐκφράζει περίπου καὶ ὁ Συμεὼν ὁ Νέος Θεολόγος εἰς τὰς Μελωδίας τῶν Θείων Ἑρώτων. Φαίνεται δὲ ὅτι ἡ ρίζα εἰς τὴν τάσιν αὐτῆς τῆς ἀμεσότητος ἐν τῇ σχέσει μετὰ τοῦ Θεοῦ εἴτε τῆς πνευματοκρατίας τῶν ἀρχικῶν χρόνων τῆς Ἐκκλησίας, εἴτε τῆς ἐλλάμψεως, τῆς θέας τοῦ Θεοῦ, τῆς ἀπαθείας καὶ τῆς θεώσεως ἐν τῷ Ἀνατολικῷ μοναχισμῷ εἶναι μία καὶ ἡ αὕτη. Φαίνεται ὅτι ἡ αὕτη σκέψις κρύπτεται εἰς τὸ ὑπόβαθρον: Ἡ ἔλευσις τοῦ Χριστοῦ κατέστησε δυνατὴν τὴν ἀληθὴ καὶ ἄμεσον μετὰ τοῦ Θεοῦ σχέσιν. Λόγῳ τοῦ γεγονότος αὐτοῦ εἶναι δυνατὴ ἀπὸ τοῦδε, πρὸ τῆς β' Παρουσίας, κατὰ ἐν μέτρον τούλάχιστον, ἡ μετὰ τοῦ Θεοῦ κοινωνία. Ἄν μὲ τὴν ἐκκοσμίκευσιν τῆς Ἐκκλησίας τὰ ἀρχικά χαρίσματα, ποῦ ἐξέφραζαν τὴν κοινωνίαν αὐτὴν, ὑπεχώρησαν ὡς ἐκδηλώματα τοῦ ὅλου ἐκκλησιαστικοῦ σώματος, ταῦτα περιωρίσθησαν εἰς τὴν τάξιν τῶν μοναχῶν. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἀκόμη, ἐπειδὴ

ἐλλείπει ἡ ἀρχικὴ τῆς Ἐκκλησίας, συλλογικὴ ἀτμόσφαιρα τοῦ χαρίσματος, ὁ μοναχὸς πρέπει νὰ προκαλέσῃ οὕτως εἰπεῖν τὸ χάρισμα δι' εἰδικῆς προσπάθειάς καὶ δι' εἰδικῆς μεθόδου. Νομίζω ὅτι ἐντὸς αὐτῶν τῶν πλαισίων πρέπει νὰ ἴδῃ κανεὶς τὸ φαινόμενον τῆς ἀσκήσεως καὶ τῶν χαρισμάτων τοῦ ἀνατολικοῦ μοναχισμοῦ. Ἄν κανεὶς δὲν τοὺς ἴδῃ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀπόψεως, τότε πράγματι ὀλίγον θὰ διέφεραν τῶν Γιόγκι, αὐτὴ δὲ ὅχι σπανίως εἶναι ἡ περὶ αὐτῶν εἰκὼν εἰς τὴν Δύσιν. Ἄς τονισθῇ ἄλλην μίαν φοράν ὅτι ὁ μοναχισμὸς, ἡ μοναχικὴ σκέψις καὶ πράξις ἀποτελοῦν λειτούργημα σπουδαιότατον ἐντὸς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος· ἡ ἀναχώρησις *Entweltlichung*, ὅπως τὴν ὀνομάζει ὁ Bultmann σήμερον, ἀποτελεῖ οὐσιώδεις συστατικὸν τοῦ Εὐαγγελίου· οἱ μοναχοὶ ὑπομιμνήσκουν συνεχῶς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὅτι, ἐν τῇ ἱεραρχίᾳ τῶν ἀξιῶν, ὑπεράνω ὅλων εἶναι ὁ Θεὸς καὶ ὅτι οἰαδήποτε ἐπιτεύγματα τῆς Ἐκκλησίας ἐντὸς τοῦ κόσμου οὐδόλως πρέπει νὰ μᾶς ἀποκρύπτουν τὴν ἀλήθειαν «ὅτι τὸ πολίτευμα ἡμῶν ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει».

Εἰδικώτερον εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν «ἀπάθειαν» καὶ τὴν «θέωσιν» ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῶν Θεολόγων τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἐν τῇ μοναχικῇ πράξει, οἰανδήποτε συγγένειαν καὶ ἂν οἱ ὅροι ἢ αἱ ὑπ' αὐτοὺς νοούμεναι πράξεις παρουσιάζουν πρὸς ἄλλα ἐξωχριστιανικὰ φαινόμενα, δὲν πρέπει νὰ ἀμφιβάλῃ κανεὶς περὶ τῆς ἐννοίας των ἐντὸς τῶν χριστιανικῶν πλαισίων. Τὸ γεγονός ὅτι καὶ οἱ ὅροι καὶ αἱ μετ' αὐτῶν συνδεόμεναι πράξεις κατέχουν ἐξέχουσιν θέσιν εἰς τὴν σκέψιν καὶ τὴν ζωὴν τῶν Μεγάλων τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἱεραρχῶν καὶ διδασκάλων καθιστᾷ περιττὴν οἰανδήποτε ἄλλην ἐπιχειρηματολογίαν ὑπὲρ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ ἀγὼν διὰ τὴν νέκρωσιν τῶν αἰσθήσεων (ἀπάθεια) καὶ διὰ τὴν πλήρη μετὰ τοῦ Θεοῦ ἔνωσιν (θέωσις) ἐντάσσεται εἰς τὴν ζωὴν τοῦ μέλους τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ πεποιθήσει ὅτι ὁ Θεὸς ἐνηνθρώπησεν, ἀπέθανεν καὶ ἀνέστη καὶ ἐχάρισεν εἰς τὸν ἄνθρωπον νέας δυνατότητας ἡθικῆς ζωῆς καὶ κοινωνίας μετὰ τοῦ Θεοῦ. Ἡ πνευματολογία τῆς Ἀνατολῆς ἐδράζεται ἀπολύτως ἐπὶ τῆς χριστολογίας τῆς.

Πιστεύομεν ὅτι ὁ ἀνατολικὸς ἀναχωρητισμὸς καὶ «ὑπερβατικισμὸς» ἔχει χριστολογικὴν βάσιν καὶ βαθύτατον ἐκκλησιολογικὸν περιεχόμενον. Πρέπει ὅμως νὰ σημειωθῇ ὅτι ἡ θέωσις αὐτὴ ἀναφέρεται εἰς τὴν γενικὴν γραμμὴν καὶ τάσιν τοῦ ἀναχωρητισμοῦ, οὐδόλως δὲ ἀποκλείει τὴν εἰς ἐπὶ μέρους περιπτώσεις παρείσφρυσιν εἴτε διαλυστικῶν εἴτε μυστικιστικῶν στοιχείων, εἴτε σοβαρὰν ἐξασθένησιν ὀρισμένων τῆς Ἐκκλησίας δογμάτων ὡς τὸ τῆς ἀναμονῆς τῆς β' παρουσίας. Ὅ,τι ἔχει κατ' ἐξοχὴν σημασίαν εἰς ἐκάστην περίπτωσιν δὲν εἶναι αἱ ἀνθρώπινοι ἐλλείψεις καὶ ἀδυναμίαι, ἐντονώτεραι ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἀλλὰ τί ὁ Θεὸς διὰ μέσου ὅλων τῶν ἀδυναμιῶν καὶ ἐλλείψεων ἐπιτυγχάνει ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας Του καὶ δι' αὐτῆς ἐντὸς τοῦ κόσμου. Ἀποτελεῖ κάτι τὸ ἀντεπιστημονικὸν καὶ ἀντιπνευματικὸν νὰ ὑπερα-

μύνεται κανεὶς πράξεων καὶ καταστάσεων, αἱ ὁποῖαι ἔχουν προφανῶς μὴ χριστιανικὸν χαρακτήρα ὡς νὰ πρόκειται περὶ χριστιανικῶν. Αἱ ὁδοὶ τοῦ Θεοῦ συνήθως δὲν εἶναι σαφεῖς ὡς τὸ κρύσταλλον ἐνώπιόν μας. Ὅ,τι συνήθως ἔχει σημασίαν εἶναι ἡ κατευθυντήριος διὰ μέσου παραδόξων καὶ ἀντιθέτων στοιχείων σταθερὰ γραμμὴ. Ὅπως προχωρεῖ συνήθως ἡ πνευματικὴ ζωὴ τῶν πιστῶν ὡς ἀτόμων, ὅχι διὰ μέσου εἰδυλιακῶν καταστάσεων, ἀλλὰ διὰ σκληρῶν ἀντιθέσεων καὶ περιπετειῶν, ἀσαφῶν καὶ παραδόξων καταστάσεων, καὶ πολὺ συχνὰ δι' ὑπερβολῶν καὶ ἀποτυχιῶν, κατὰ παρόμοιον τρόπον προχωρεῖ καὶ ἡ ζωὴ ἐκκλησιαστικῶν ομάδων. Ὅ,τι ἔχει σημασίαν εἰς ἐκάστην περίπτωσιν εἶναι ἡ αἱματίνη ἐρυθρὰ γραμμὴ, ἡ ὁποία δ' ὅλων τῶν ἀσαφειῶν, τῶν ἀντιθέσεων καὶ τῶν ἀποτυχιῶν ὁδηγεῖ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὴν Βασιλείαν Του.

(3) Ἡ ἐννοία τοῦ κακοῦ εἰς τὴν Ἀνατολὴν δὲν ἐμποδίζει τὴν προσπάθειαν πρὸς μεταμόρφωσιν τοῦ κόσμου. Παραπονοῦνται συνήθως οἱ Δυτικοὶ ἀδελφοὶ Χριστιανοὶ ὅτι αἱ Ἀνατολικαὶ Ἐκκλησίαι μειώνουν ἀπελπιστικῶς τὴν σοβαρότητα τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ κακοῦ, ἀτομικοῦ καὶ κοινωνικοῦ, διὰ τοῦ συνδέσμου τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ κακοῦ ὅχι τόσο πρὸς τὴν βούλησιν τοῦ ἀνθρώπου ὅσον πρὸς τὸ θάνατον καὶ τὸν Διάβολον, πρὸς δυνάμεις δηλ. ἐκτὸς τοῦ ἀνθρώπου. Τί εἶδους κοινωνικὴν δρᾶσιν νὰ ἀναπτύξῃ μία Ἐκκλησία, ἡ ὁποία συνδέει κάθε κακὸν ἐντὸς τῆς ἀνθρωπίνης κοινότητος πρὸς τὸν θάνατον καὶ τὸν Διάβολον; Ἀφοῦ ὁ θάνατος καὶ ὁ Διάβολος θὰ καταργηθοῦν μετὰ τὴν β' Παρουσίαν καὶ τὴν Ἀνάστασιν, παρουσιάζεται ὡς ματαιοπονία οἰαδήποτε προσπάθεια ἐν τῷ παρόντι πρὸς καταπολέμησιν τοῦ κακοῦ.

Προσεκτικὴ μελέτη τοῦ θέματος ὁδηγεῖ εἰς τὰς ἐξῆς σκέψεις: α) Διὰ τοῦ συνδέσμου τοῦ κακοῦ ὅχι μόνον πρὸς τὴν βούλησιν ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν θάνατον καὶ τὸν Διάβολον ἡ Ὁρθοδοξία τονίζει τὴν σοβαρότητα τῆς ἁμαρτίας καὶ τὸ γεγονός ὅτι τὸ κακὸν ὀφείλεται ὅχι μόνον εἰς τὸν ἄνθρωπον ἀλλὰ καὶ εἰς δυνάμεις αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται πλέον πέραν τῶν δυνατοτήτων καὶ τοῦ ἐλέγχου τοῦ ἀνθρώπου, ἐντὸς δὲ μόνον τῶν δυνατοτήτων τῆς θείας χάριτος. Ἡ ἀντίληψις αὕτη προεφύλαξε τὴν Ὁρθοδοξίαν καὶ δὲν ἐπεχείρησε ὀρισμένα μάταια ἔργα, τὰ ὁποῖα, ἂν μὴ τι ἄλλο, ἐγελαιοποίησαν τὰς πολιτικοῦ ἰδίᾳ περιεχομένου προσπάθειάς τοῦ κοινωνικοῦ Εὐαγγελίου τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν Δύσιν. β) Ἡ ὀρθόδοξος ἄποψις περὶ τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ κακοῦ ὡς ἐχόντων κοινὴν τὴν ρίζαν πρὸς τὸν θάνατον ὅχι μόνον ἀποτελεῖ βασικὴν διδασκαλίαν τῆς Κ. Διαθήκης καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως ἀλλ' ὅλον καὶ περισσότερον κατανοεῖται ἡ ἀλήθειά της ὑπὸ τῆς ἀνθρωπότητος διὰ τοῦ ἐμπλουτισμοῦ τῆς κοινωνικῆς καὶ ψυχολογικῆς γνώσεως καὶ πείρας. Ὁ μεγαλύτερος ὀρθόδοξος διδάσκαλος αὐτῆς τῆς

ἀληθείας πρὸς τὸν σύγχρονον κόσμον ὑπῆρξεν ὁ Δοστογιέφσκι. γ) Ἡ ἀδράνεια τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν ἐν ᾧ πολλῶν συγχρόνων προβλημάτων δὲν ὀφείλεται εἰς τὴν ὀρθόδοξον διδασκαλίαν περὶ τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ κακοῦ ἀλλ' εἰς ἄλλους παράγοντας. Οὕτω εἶναι γεγονὸς ὅτι αἱ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι, λόγῳ ἱστορικῶν περιπετειῶν, ἄλλαι μὲν ἀπὸ τὴν περίοδον τῆς φεουδαρχίας, ἀφυπνίσθησαν μίαν πρῶϊαν ἐντὸς τῆς συγχρόνου καταστάσεως ὡς ἡ ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Εὐρώπῃ, ἄλλαι δὲ ἀγωνίζονται τῶ ὄντι νὰ προσαρμοσθῶν εἰς τὰς συγχρόνους ἀπαιτήσεις μιᾶς προηγμένης ἀστικῆς κοινωνίας, ἐνῶ αἱ Ἐκκλησίαι εἰς τὴν Δύσιν ἔχουν ζωὴν ὁλοκληρῶν αἰῶνων ἀδιακόπου ἀναπτύξεως καὶ προόδου. Ἐπίσης πρέπει νὰ σημειωθῇ καὶ τὸ γεγονὸς τοῦ ἐν τῇ Ἀνατολῇ στενοῦ δεσμοῦ τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν Πολιτείαν. Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ συγκρίνῃ κανεὶς τὴν ὑπὸ τῶν διαφόρων Ἐκκλησιῶν προσφορὰν κοινωνικῶν ὑπηρεσιῶν εἰς τὸν λαόν, χωρὶς νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν τὴν τυχὸν παρὰ ταῖς διαφοροῖς Ἐκκλησίαις διάφορον γενικωτέραν κοινωνικὴν στάθμην. Ἐπειτα, ἄς ληθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι οἱ πρῶτοι χριστιανικοὶ αἰῶνες εἶχον τὴν αὐτὴν ὡς καὶ ἡ Ὁρθόδοξία μετὰ ταῦτα περὶ τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ κακοῦ ἀντίληψιν, χωρὶς αὕτη νὰ ἐμποδίσῃ τὴν Ἐκκλησίαν νὰ ἀναπτύξῃ τεραστίαν κοινωνικὴν δρᾶσιν. Ὅτι δὲ τὸ κέντρον τῆς ὀρθόδοξου εὐσεβείας, ἡ Θεία Λειτουργία, φέρει τὸ ὄνομα μιᾶς ἐκ τῶν πλέον προφητικῶν μορφῶν τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, δὲν εἶναι τυχαῖον, οὔτε ἔχει ἀπλῶς συμβολικὴν σημασίαν. Σημαίνει κάτι οὐσιαστικόν, ὅτι δηλ. ἡ συμμετοχὴ εἰς τὸν θάνατον καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ μόνη δύναμις, ἥτις δύναται νὰ ὀπλίσῃ τὸν ἄνθρωπον δι' ἓνα σταθερόν, μόνιμον καὶ μέχρις ἐσχάτων ἀγῶνα κατὰ τοῦ κακοῦ καὶ τῆς ἁμαρτίας. Ὅτι δὲ ἡ θεολογικὴ σκέψις εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἀποδίδει ἀληθῆ ὑπαρξίν μόνον εἰς τὸν Θεόν, ὅχι δὲ καὶ εἰς τὸ κακόν, τὸν διάβολον καὶ τὸν θάνατον, εἶναι ἐνδεικτικόν τῆς προοπτικῆς, ἣν διανοίγει ἐνῶπιον τοῦ ἀνθρώπου δι' ἀνάπτυξιν καὶ μεταμόρφωσιν.

(4) Αἱ σχέσεις μετὰ τὴν Πολιτείαν καὶ ὁ «ἐθνικισμός» ὡς τροχοπέδη πρὸς τὴν πρόοδον. Εἶναι ἀληθές ὅτι λόγῳ τῶν στενῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας ἐν τῇ Ἀνατολῇ πολλὰ λειτουργήματα τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ Δύσει κοινωνικοῦ περιεχομένου ἀνελήφθησαν εἰς τὸ Βυζάντιον ὑπὸ τῆς Πολιτείας. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐδόθη εἰς τοὺς Δυτικοὺς Χριστιανοὺς ἡ ἐντύπωσις ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἐν τῇ Ἀνατολῇ δὲν ἐνδιαφέρεται διὰ τὰ κοινωνικὰ πράγματα. Βεβαίως, οὐδεὶς δύναται νὰ μειώσῃ τὴν σοβαρότητα τῶν κινδύνων, τοὺς ὁποίους ἐγκλείει διὰ τὴν Ἐκκλησίαν μία τόσο

στενὴ συνεργασία μετὰ τὸ κράτος εἰς τὰ κοινωνικὰ θέματα καὶ εἰς τὰ ζητήματα τῆς γενικωτέρας πολιτικῆς. Ἀναμφισβήτητα ὅμως εἶναι καὶ ὠρισμένα πλεονεκτήματα διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία διὰ τοῦ κράτους ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ διαποτίζῃ τὴν ὅλην ζωὴν τοῦ λαοῦ. Τὰς δυνατότητας πρὸς κοινωνικὴν δρᾶσιν ἀπέδειξεν ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία πάντοτε, ἰδιαίτερος δὲ ὁσάκις τὸ ἀπῆτησαν ἀντίξοοι περιστάσεις, ὅποτε ἡ Ἐκκλησία ἀνέλαβε καὶ ἔφερεν εἰς πέρας τὸ κοινωνικὸν καὶ ἐκπαιδευτικὸν ἔργον μετὰ τοῦ λαοῦ.

Ἐξ ἄλλου, ὁ σύνδεσμος Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας ἐδημιούργησεν ὠρισμένας ὑποχρεώσεις ἀπὸ μέρους τῆς Ἐκκλησίας, τὰς ὁποίας δὲν εἶχε νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἡ Ἐκκλησία τῆς Δύσεως, ὅπου ὁ χωρισμός Ἐκκλησίας καὶ Κράτους ἐδημιούργησε διὰ τὴν πρώτην ἄλλου εἶδους πλεονεκτήματα ἀλλὰ καὶ ἄλλου εἶδους μειοκεκτήματα. Ὅλως ἰδιαίτερος τονίζεται εἰς τὴν Δύσιν ὁ «ἐθνικισμός» τῶν Ὁρθόδοξων Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν. Ὅταν ὅμως ἡ Ἐκκλησία συνδέεται διὰ τόσων νημάτων μετὰ λαῶν ἐπὶ αἰῶνας ὑποδούλων εἰς μὴ χριστιανικὰ ἔθνη, πῶς εἶναι δυνατόν αἱ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι νὰ ἀποφύγουν αὐτὸ πού συνήθως ὀνομάζεται «ἐθνικισμός»; Ἐπειτα, ἐκ τῆς μελέτης τῆς ἱστορίας καὶ τῆς συγχρόνου πραγματικότητος ἡ Ἐκκλησία ἀνὰ τὴν οἰκουμένην ἔχει, νομίζομεν, ἀποκομίσει ἓν θετικὸν δίδαγμα: ὁ νομικὸς τύπος τῆς σχέσεως τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν Πολιτείαν δὲν εἶναι ἐκεῖνος πού καθώριζε τὸ μέτρον τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἐκκλησίας ἐκ τοῦ κόσμου καὶ τῆς πιστότητός της εἰς τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Εἶναι βασικῶς καὶ κυρίως ζήτημα τῆς πνευματικῆς στάθμης τῶν Ἐκκλησιῶν. Ὅταν ἡ στάθμη αὕτη εἶναι ὑψηλή, ὁ νομικὸς τύπος τῆς σχέσεως πρὸς τὸ κράτος δὲν ἐμποδίζει τὴν Ἐκκλησίαν νὰ ἀσκήσῃ πιστῶς τὸ ἔργον της· ὅταν ὅμως ἡ στάθμη εἶναι χαμηλή, τότε ἡ νομικὴ ἀνεξαρτησία τῆς θρησκευτικῆς ομάδος ἀπὸ τὸ κράτος εἰς οὐδὲν ὠφελεῖ, ἀφοῦ αὕτη δὲν θὰ δέχεται μὲν, ἔστω καὶ ἐμμέσως συστάσεις καὶ ὑποδείξεις παρὰ τῆς ἐκλεγμένης ὑπὸ τοῦ λαοῦ κυβερνήσεως τῆς χώρας, δὲν θὰ δύναται ὅμως νὰ ἀποφύγῃ ἐπιρροὰς εἴτε τοῦ Ἐμπορικοῦ Ἐπιμελητηρίου εἴτε τῶν Συνδικαλιστικῶν Ὁργανώσεων εἴτε οἰωνδήποτε ἄλλων τοπικῶν πολιτικῶν ἢ μὴ παραγόντων. Ἐνα βλέμμα εἰς τὴν κατάστασιν τῶν Ἐκκλησιῶν ἀνὰ τὸν κόσμον πείθει ὅτι αἱ Ἐκκλησίαι, εἴτε «ἐθνικιστικαί» εἴτε ἡμιανεξάρτητοι εἴτε ἀνεξάρτητοι ἀπὸ τὸ κράτος, δὲν πᾶσχουν σήμερον ἐνεκα τοῦ τύπου τῆς σχέσεώς των πρὸς τὴν Πολιτείαν ἀλλὰ κυρίως λόγῳ τῆς χαμηλῆς στάθμης, εἰς ἣν εὐρίσκεται τὸ Εὐαγγέλιον ἐντὸς αὐτῶν.

ΣΑΒΒΑΣ ΑΓΟΥΡΙΔΗΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Ο ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΕΟΡΤΑΣΜΟΣ ΤΗΣ 1100ΕΤΗΡΙΔΟΣ ΤΟΥ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΙΟΥ

Κατωτέρω δημοσιεύομεν τὰς κατὰ τὸν εορτασμόν τῆς 1100ετηρίδος τοῦ ἔργου τῶν ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου γενομένας προσφωνήσεις τῶν προσκεκλημένων, αἵτινες ἀπεστάλησαν εἰς τὴν «Ἐκκλησίαν» ἢ παρεδόθησαν εἰς τοὺς συντάκτας αὐτῆς.

Ἡ προσφωνήσις τοῦ ἀρχιεποῦ τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας, Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Κιέβου καὶ Γαλικίας καὶ Ἑξάρχου Οὐκρανίας κ. Φιλαρέτου ἔχει ὡς ἑξῆς :

«Παναγιώτατε,

Δι' ἐμὲ καὶ τοὺς συνοδοιπόρους μου ἀποτελεῖ μέγιστην χαρὰν καὶ τιμὴν νὰ συμμετάσχωμεν εἰς τὰς εορταστικὰς ἐκδηλώσεις ἐπὶ τῇ 1100 ἰωβηλαίῳ τῆς ἐνάρεως τῆς ἀποστολικῆς δράσεως τῶν διδασκάλων τῶν Σλαβῶν, ἁγίων ἀδελφῶν Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου, καὶ νὰ ἀντιπροσωπεύσωμεν τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσίας.

Ἡ συνάντησις μὲ τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα πληροῖ τὰς καρδίας μας χαρὰς, ἡ ὁποία μεγαλώνει μὲ τὸ νὰ βλέπωμεν ἐκ τοῦ σύνεγγυς πλῆθος ἀρχιποιμένων καὶ ποιμένων ἐλθόντων εἰς τὴν εορτὴν τῶν ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου—ισαποστόλων διδασκάλων, οἱ ὅποιοι οὐ μόνον ἐφώτισαν διὰ τοῦ φωτός τῆς χριστιανικῆς πίστεως τοὺς σλαβικοὺς λαοὺς, ἀλλὰ διὰ τῆς δημιουργίας τοῦ σλαβικοῦ, ἀλφαβήτου ἔθεσαν τὴν βάσιν τοῦ σημερινοῦ σλαβικοῦ πολιτισμοῦ, τοῦ καταλαβόντος τὴν τιμητικὴν θέσιν του εἰς τὸν παγκόσμιον πολιτισμὸν τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἐχω τὴν εὐχάριστον ἐντολὴν νὰ διαβιβάσω πρὸς τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα καὶ πρὸς ὅλους τοὺς μετέχοντας τῆς παρούσης πανορθόδοξον πανηγύρεως τὸν ἐγκάρδιον χαιρετισμὸν τοῦ Ἀρχιεποῦ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας, τοῦ Ἀγιωτάτου Πατριάρχου Ἀλεξίου καὶ τὸν ἀδελφικὸν ἀσπασμὸν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Λένινγκραντ καὶ Λαδόγας Νικολαίου, ὁ ὁποῖος ὡς ἀντιπρόεδρος τῆς Χριστιανικῆς Διασκέψεως Εἰρήνης, ἀπασχολημένος μὲ εἰρηνηποιὸν δράσιν, δὲν ἠδύνατο νὰ παραστῇ προσωπικῶς εἰς αὐτὸ τὸ ἐνδοξον ἰωβηλαῖον. Αὐτὴν τὴν στιγμήν συνεδριάζει εἰς τὴν Σόφειαν ἡ Συμβουλευτικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς Χριστιανικῆς Διασκέψεως Εἰρήνης, εἰς τὴν ὁποίαν ἀντιπρόσωποι διαφόρων Ἐκκλησιῶν ἐξετάζουν τὰ σύγχρονα προβλήματα, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς θέσεως τοῦ πολυπληθοῦς βιετναμικοῦ λαοῦ.

Δι' ἡμᾶς τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας ἀποτελεῖ ἀντικείμενον ἰδιαιτέρων συγκινήσεων ἡ παραμονὴ εἰς αὐτὴν τὴν ἀρχαίαν πόλιν, ὅπου πρὸ δέκα ἐννέα αἰώνων ἀντήχησε τὸ κήρυγμα τοῦ πρωτοκορυφαίου ἀποστόλου Παύλου, ὅπου διὰ τῆς μαρτυρικῆς του ἀθλήσεως ἐδόξασε τὴν ἁγίαν

Ἐκκλησίαν ὁ ἁγ. Δημήτριος Θεσσαλονίκης, ὅπου ἐγεννήθησαν οἱ φωτισταὶ τῶν Σλαβῶν, οἱ ἱσαπόστολοι ἀδελφοὶ Κύριλλος καὶ Μεθόδιος.

Ἡ Θεσσαλονίκη εἶναι ἡ πόλις τῶν ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου, μιμηθέντων εἰς τὸν ἀποστολικὸν ζῆλον τὸν μέγαν Παῦλον, ὁ ὁποῖος ἐκήρυξεν εἰς τὸν κόσμον περὶ τῆς πίστεως, τῆς ἐλπίδος καὶ τῆς ἀγάπης, ἐκ τῶν ὁποίων μεγαλυτέραν σημασίαν ἔχει ἡ ἀγάπη. Αὐταὶ αἱ τρεῖς ἀρχαὶ συνδέουν δι' ἀρρήκτων δεσμῶν καὶ τὰς ἀδελφὰς Ἐκκλησίας μας, τὴν Ρωσικὴν καὶ τὴν Ἑλληνικὴν. Εἴμεθα πεπεισμένοι ὅτι ἡ ἀμοιβαία ἐπικοινωνία τῶν Ἱεραρχῶν καὶ τῶν θεολόγων τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἐπισχρῆει τὴν πίστιν μας, ἀναζωογονεῖ καὶ προσθέτει δύναμιν εἰς τὴν χριστιανικὴν ἐλπίδα, ἐπισχρῆει τοὺς δεσμοὺς ἀγάπης καὶ συνεργασίας μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν μας καὶ καθιστᾷ ἀδιαίρετον τὴν ἐνότητά μας.

Ἡ ἐνότης τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς καθολικότητος, ἐχούσης πάντοτε θεμελιώδη σημασίαν, εἰς δὲ τὴν ἐποχὴν μας, ἐποχὴν οἰκουμενισμοῦ, ὅτε ἤρχισεν εἰς τὸν χριστιανικὸν κόσμον ἡ κίνησις διὰ τὴν ἔνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν, ἀποκτᾷ ἰδιαιτέραν σπουδαιότητα. Ἡ ἐνότης δράσεως τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν, ἀπορρέουσα ἐκ τῆς ἀρχῆς τῆς καθολικότητος, εἰς τὸν διάλογον μὲ τὴν Ἀγγλικανικὴν καὶ τὴν Παλαιοκαθολικὴν Ἐκκλησίαν, ὁμοίως δὲ μὲ τὰς Προχαλκηδονίους καὶ τὴν Ρωμαϊοκαθολικὴν Ἐκκλησίαν, δύναται νὰ ἀποτελῇ ἐγγύησιν τῆς ἐδλογημένης ἐπιτυχίας.

Ἡ ἐνότης εἶναι ἀπαραίτητος ἐπίσης καὶ ἐν τῇ διακονίᾳ τῆς κοινωνίας. Χρέος τῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν εἶναι ὅπως, ἐπωφελοῦμεναι τοῦ ὑψηλοῦ κύρους των, ἐξυπηρετοῦν ἀποτελεσματικῶς τὸ γενικὸν ἀγαθὸν τῆς ἀνθρωπότητος, διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ὁποίας ἐσαρκώθη ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἔπαθεν, ἀπέθανεν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ καὶ ἀνέστη τὴν τρίτην ἡμέραν.

Αἱ κοιναὶ προσευχαὶ καὶ ὑμνωδαί, ἀνατεμπόμεναι πρὸς τὸν φιλόανθρωπον Θεὸν εἰς διαφόρους γλώσσας, μαρτυροῦν τὴν ἐνότητα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας.

Ἡ Ρωσικὴ Ἐκκλησία γνωρίζει τὸν πλοῦτον τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς θεολογικῆς σοφίας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Αἱ Ἐκκλησίαι μας συνεργάζοντο καὶ ἐβοήθουν ἀλλήλας εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης. Καὶ ἐσχάτως αἱ Θεολογικαὶ Ἀκαδημίαι μας εἶχον τὴν χαρὰν νὰ δεχθῶν τοὺς καθηγητὰς τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν Θεσσαλονίκης καὶ Ἀθηνῶν καὶ νὰ ἀποκαταστήσουν ἐπαφὴν μετ' αὐτῶν.

Αἱ συναντήσεις Ἱεραρχῶν καὶ θεολόγων τῶν ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν μας ἐπιτρέπουν νὰ ζήσωμεν μὲ ἰδιαιτέραν ζωηρότητα τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἡ ὁποία πάντοτε καὶ παντοῦ ὁμολογεῖ μίαν

και την αὐτὴν πίστιν καί, διεσπαρμένη εἰς ὁλόκληρον τὸν κόσμον, ζῇ ὡς εἰς ἓνα οἶκον.

Διδαχθέντες τηρεῖν τὴν ἀπαραίτητον ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀγάπης, χαιρετίζομεν τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα καὶ ἐλπίζομεν, ὅτι ἡ συμμετοχὴ μας εἰς τὸν πανηγυρισμὸν τῆς 1100ῆς ἐπετείου τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἀποστολικοῦ ἔργου τῶν ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ἐνότητος τῶν Ἀγίων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς τὴν προσπάθειαν τῆς ἐπιλύσεως τῶν γενικῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων ἐπ' ἀγαθῷ τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν λαῶν μας καὶ πρὸς δόξαν τῆς ζωαρχικῆς καὶ ἀδιαιρέτου Τριάδος».

Ἡ προσφώνησις τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας, Σεβασμιωτάτου Ἐπισκόπου Ζίτσης κ. Βασιλείου ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Παναγιώτατε,

Ἡ Ὁρθόδοξος Σερβικὴ Ἐκκλησία ἐτιμήθη διὰ τῆς εὐγενοῦς προσκλήσεως τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος, ὅπως δι' ἀντιπροσωπείας τῆς συμμετάσχῃ εἰς τὰς λαμπρὰς ἐορτὰς τῆς 1100ετηρίδος ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἱεραποστολικοῦ καὶ διαφωτιστικοῦ ἔργου τῶν ἁγίων ἀδελφῶν Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου. Ἐν ὀνόματι τῆς Ὁρθοδόξου Σερβικῆς Ἐκκλησίας ἐγκαρδίως εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν πρόσκλησιν καὶ

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμων ἐν μέσῳ Ἱεραρχῶν καὶ ἐκπροσώπων διαφόρων Ἐκκλησιῶν.

χαιρετίζομεν Ὑμᾶς, Παναγιώτατε ἐν Χριστῷ ἀδελφεῖ Παντελεῖμον, τοὺς σεβασμιωτάτους ἀρχιερεῖς καὶ πάντας τοὺς συμμετέχοντας κυρίους καὶ κυρίας.

Ὁμοῦ μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας καὶ τῶν λοιπῶν Σλαβικῶν Ἐκκλησιῶν ἐορτάζομεν καὶ ἡμεῖς μετὰ χαρᾶς τὴν ἡμέραν ταύτην, διότι εἶναι μεγάλη ἡ σημασία τῶν ἁγίων ἀδελφῶν Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου τόσον διὰ τὸ Ἑλληνικὸν ὅσον καὶ διὰ τὸ Σερβικὸν ἔθνος καὶ τὴν Ὁρθόδοξον Σερβικὴν Ἐκκλησίαν, τὴν ὁποίαν ἐπισήμως ἀντιπροσωπεύομεν εἰς τὴν ἐορτὴν ταύτην.

Ὅταν οἱ Σέρβοι καὶ οἱ λοιποὶ σλαβικοὶ λαοὶ ᾔλθον εἰς τὴν Βαλκανικὴν Χερσόνησον ἔφερον τὴν θρησκείαν τῶν ἐκ τῆς παλαιᾶς πατρίδος. Διὰ τῆς ἐπαφῆς μετὰ τοῦ Βυζαντίου, οἱ Σέρβοι καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ σλαβικοὶ λαοὶ κεχωρισμένως ἐγνώρισαν τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν καὶ τὸν πνευματικὸν πλοῦτον τοῦ Βυζαντίου.

Ἀλλὰ ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία ἠδύνατο νὰ μεταδοθῇ εἰς τὸ Σερβικὸν καὶ εἰς τὰ λοιπὰ σλαβικά ἔθνη μόνον εἰς τὴν ἰδιὴν τῶν γλῶσσῶν. Εἰς τὸ Βυζάντιον ἦτο ἐπιτετραμμένον καὶ ἀνεγνωρισμένον τὸ δικαίωμα τῆς κηρύξεως τῆς χριστιανικῆς πίστεως εἰς τὴν σλαβικὴν γλῶσσαν. Εἰς αὐτὴν τὴν σοφὴν ἀπόφασιν τοῦ Βυζαντίου καὶ τῆς Μητροῦς Μεγάλης Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως πρωτεύοντα ρόλον διεδραμάτισαν θρησκευτικοπολιτιστικοὶ καὶ ὀλιγώτερον πολιτικοὶ παράγοντες, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἦτο ἀποφασιστικῆς σημασίας διὰ τὰ σλαβικά ἔθνη.

Οἱ ἅγιοι Κύριλλος καὶ Μεθόδιος, ἀπόστολοι τῶν Σλάβων καίτοι κατὰ τὸ γένος Ἕλληνες, καλῶς ἐγνώριζον τὴν σλαβικὴν γλῶσσαν, τὰ ἔθιμα καὶ τὰς λαϊκὰς ἀντιλήψεις, διότι ἀντεγράψαν μετὰ τῶν Σλάβων, ἀξιοποίησαν δὲ πλήρως τὸ προνόμιον τοῦτο διὰ τῆς δημιουργίας τῆς σλαβικῆς Γлагоλιτικῆς γραφῆς καὶ διὰ τῆς διαδόσεως τοῦ χριστιανισμοῦ εἰς τὴν ἐθνικὴν σλαβικὴν γλῶσσαν, καὶ οὕτω, μετὰ τῶν πολυαριθμῶν μαθητῶν τῶν, εἶχον περαστὴν ἐπιτυχίαν. Μόλις ὁ Σερβικὸς λαὸς ἀντελήφθη ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς καὶ ἡ ἐθνικὴ ἐλευθερία δύνανται νὰ συμφιλιωθοῦν καὶ νὰ ἑναρμονισθοῦν, εὐκόλως ἐδέχθη τὸν χριστιανισμόν καὶ εἰς τοῦτο ὄντως εἶναι ἄπειρος ἡ προσφορὰ τῶν ἁγίων ἀποστόλων τῶν Σλάβων καὶ τῶν μαθητῶν τῶν.

Διὰ τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ διὰ τῆς διαδόσεως τῶν γραμμάτων οἱ σλαβικοὶ λαοὶ καὶ ὁ σερβικὸς λαὸς ἠδυνήθησαν νὰ δεχθοῦν ὁλόκληρον τὸν πολιτιστικὸν θησαυρὸν τοῦ Βυζαντίου καὶ νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν διεθνή κοινωνίαν τῆς Χριστιανικῆς ἀγάπης, τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, τῆς μορφώσεως καὶ τοῦ πολιτισμοῦ. Τὸ ἔργον τῶν ἀποτελεῖ τὴν βάσιν ἐπὶ τῆς ὁποίας ὁ σερβικὸς λαὸς καὶ λοιποὶ σλαβικοὶ λαοὶ ἐθεμελίωσαν τὴν παιδείαν, τὴν λογοτεχνίαν καὶ τὴν τέχνην τῶν, τοῦτο δὲ μαρτυροῦν οὐκ ὀλίγα διασωθέντα πνευματικὰ μνημεῖα τοῦ μεσαιωνικοῦ σερβικοῦ κράτους, ἀρχιτεκτονικῆς, ζωγραφικῆς καὶ λογοτεχνίας, τὰ ὁποία ἀνήκουν εἰς τὸ κοινὸν θησαυροφυλάκιον τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν ἀπάσης τῆς ἀνθρωπότητος.

Τὸ ἱεραποστολικὸν ἔργον τῶν ἁγίων ἀδελφῶν Κυ-

ρίλλου καὶ Μεθοδίου μετὰ τῶν Σλάβων εἰς τὰ Βαλκάνια, εἶναι δῶρον τοῦ Θεοῦ ἐξ οὐρανοῦ. Καὶ τὸ Βυζάντιον μετὰ τῆς Μητροῦς Μεγάλης Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως δὲν ἠδύνατο νὰ προσφέρῃ εἰς ἡμᾶς ὠραιότερον δῶρον ἀπὸ τῶν ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου, διότι μέσῳ αὐτῶν ἐδόθη εἰς ἡμᾶς ὁ Χριστιανισμὸς κατόπιν πολλῶν θρησκευτικῶν περιπετειῶν, εἰς τὸ πλέον γνήσιον περιεχόμενόν του. Ἡ Ὁρθόδοξος Σερβικὴ Ἐκκλησία ὁμοῦ μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας καὶ τῶν λοιπῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν διεφύλαξε τὴν ἁγίαν Ὁρθοδοξίαν ἐν ὅλῃ τῇ καθαρότητι αὐτῆς καὶ ἐπιθυμεῖ καὶ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ τὴν διατηρήσῃ τοιαύτην.

Τέλος, χαιρετίζοντες διὰ μίαν εἰσέτι φορὰν τὴν ἐξαίρετον ταύτην ὁμήγυριν, δυνάμεθα μετὰ τοῦ ἁγίου Κλήμεντος, τοῦ πλέον στενοῦ καὶ καρποφόρου συνεργάτου τῶν ἁγίων ἀδελφῶν καὶ πάλιν ἐνθουσιωδῶς νὰ ἐπαναλάβωμεν τὸ ἐγκώμιον αὐτοῦ εἰς ἓνα ἐκ τῶν δύο ἀδελφῶν: «Εἶθε νὰ εἶναι εὐλογημένον τὸ στόμα σου, ὦ μακάριε πάτερ Κύριλλε, διὰ τοῦ ὁποίου πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις ἐξέχεες τὴν πνευματικὴν γλυκύτητα. Εἶθε νὰ εἶναι εὐλογημένη ἡ πολυφώνος γλῶσσά σου διὰ τῆς ὁποίας ἐβρόντησες ὡσὰν Θεός... εἶθε νὰ εἶναι εὐλογημένοι οἱ χρυσοειδεῖς ὀφθαλμοὶ σου διὰ τῶν ὁποίων ἐδάμασες τὴν ἡμετέραν τύφλωσιν, εἶθε νὰ εἶναι εὐλογημένοι αἱ χεῖρές σου διὰ τῶν ὁποίων ἐποίηες τὰς προσφορὰς πρὸς τὸν Θεόν. Ἀμήν. (Ἀπὸ τὸν ἐγκωμιαστικὸν λόγον τοῦ ἁγίου Κλήμεντος, ὁ ὁποῖος ἐγράφη ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐπετελείου τοῦ θανάτου τοῦ ἁγίου Κλήμεντος Ἀρχιδιδος).»

Ἡ προσφώνησις τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Τριφυλοῦντος κ. Γεωργίου, ὡς ἐκπροσώπου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, ἔχει ὡς ἐξῆς:

«Παναγιώτατε,

Ἡ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία τῆς Κύπρου καὶ ὁ σεπτὸς Αὐτῆς Προκαθήμενος μετ' ἰδιαίτερας χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως ἔλαβον γνῶσιν τῆς λίαν ἀξιεπαίνου πρωτοβουλίας τῆς Ὑμετέρας περισπουδάστου Παναγιότητος, ὅπως διοργανώσῃ, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, τοὺς παρόντας ἐορτασμούς, ἐπὶ τῇ συμπληρώσει ἑνδεκα ἐκατονταετηρίδων ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ μεγάλου ἱεραποστολικοῦ ἔργου τῶν Φατιστῶν τῶν Σλαβικῶν λαῶν, τῶν δύο ἐκ Θεσσαλονίκης ἀδελφῶν μοναχῶν Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου.

Οἱ δύο οὗτοι Θεσσαλονικεῖς μοναχοί, διακρινόμενοι διὰ τὴν δαφιλὴ αὐτῶν μόρφωσιν, τὴν τε κατὰ κόσμον καὶ τὴν κατὰ Θεόν, κεκοσμημένοι ὑπὸ τοῦ συνόλου τῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν, ἐμπνεόμενοι ὑπὸ πνεύματος αὐτοθυσίας καὶ αὐταπαργήσεως καὶ περιβεβλημένοι τὸν φωτιστικὸν τῆς ἀκτινοβολούσης ἀγιότητος, ἀνεδείχθησαν οἱ ρηξικέλευθοι πρωτεργαταὶ τῆς ἐξαπλώσεως τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας καὶ τῆς διαδόσεως τοῦ Ἑλληνοβυζαντινοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὸν Σλαβικὸν κόσμον.

Ἐξορμήσαντες ἐκ Θεσσαλονίκης οἱ αὐτάδελφοι

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμων χοροστατῶν εἰς τὸν Ἑσπερινόν.

Κύριλλος καὶ Μεθόδιος ὑπὸ τὴν προὴν καὶ τὴν καθοδήγησιν τοῦ μεγαλοφροῦς Πατριάρχου Φωτίου, κατόρθωσαν διὰ τῆς ὑπ' αὐτῶν ἐφευρέσεως τοῦ ἀλφαβήτου τῆς Σλαβικῆς γλώσσης καὶ τῆς εἰς ταύτην μεταφράσεως τῆς Ἀγίας Γραφῆς καὶ τῶν λειτουργικῶν κειμένων καὶ κυρίως διὰ τοῦ ἐνθέου αὐτῶν ζήλου, τῆς σοφῆς αὐτῶν μεθόδου ἐν τῇ ιεραποστολικῇ δράσει καὶ τοῦ πλουσιωτάτου περιεχομένου τοῦ κηρύγματός των νὰ διαδώσουν καὶ νὰ παγιώσουν τὴν Ὁρθόδοξον πίστιν εἰς τὴν χώραν τῶν Χαζάρων, τὴν Μοραβίαν, τὴν Παννονίαν, τὴν Βοημίαν, τὴν Βουλγαρίαν καὶ τὴν Δαλματίαν.

Τὰ κατοικοῦντα τὰς χώρας ταύτας φύλα, δεχθέντα παρὰ τῶν δύο ἀδελφῶν τὰ φῶτα τοῦ Ὁρθοδόξου Χριστιανισμοῦ καὶ ἐμποτισθέντα μὲ τὰ ζωήρονα νάματα αὐτοῦ, ἐκαλλιεργήθησαν ψυχικῶς, μετέβαλον ἡθὴ καὶ ἤρχισαν μίαν νέαν πνευματικὴν ζωὴν. Φυσικὸν δ' ἐπακόλουθον τῆς τοιαύτης πνευματικῆς καὶ ψυχικῆς ἀναγεννήσεως τῶν λαῶν τούτων ἦτο ἡ ἀλματώδης ἀνοδος τοῦ πολιτιστικοῦ των ἐπιπέδου.

Ἐπὶ πλέον οἱ δύο ἐμπνευμένοι ιεραπόστολοι, διακρινόμενοι καὶ διὰ τὸν εὐλικρινῆ αὐτῶν σεβασμὸν εἰς τὴν ὀντότητα τῶν ἀτόμων καὶ τῶν λαῶν, μετέδωσαν εἰς τοὺς Σλαβικοὺς λαοὺς καὶ τὴν ιδέαν τοῦ κράτους, τὰς μορφὰς τῆς διοικήσεως καὶ ἐν ὅλοκληρωμένον δίκαιον, συμβαλόντες οὕτω τὰ μέγιστα εἰς τὴν ὀργάνωσιν τοῦ οἰκογενειακοῦ καὶ τοῦ κοινωνικοῦ αὐτῶν βίου.

Διὰ δὲ τοῦ «Κυριλλείου» ἀλφαβήτου, τῶν γενομένων μεταφράσεων εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν ἐν λόγῳ λαῶν καὶ τῆς συγγραφῆς εἰς τὴν Σλαβικὴν νέων ὠφελίμων βιβλίων, ἔθεσαν τὰς βάσεις καὶ τῆς ἐκπαιδευτικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς προόδου τῶν λαῶν τούτων καὶ ἥνοιζαν τὴν θύραν διὰ τὴν ἐλευθέραν διείσδυσιν εἰς τὴν Νότιον καὶ Ἀντικὴν Εὐρώπην τῆς Ἑλληνοβυζαντινῆς παιδείας καὶ τοῦ Ἑλληνοβυζαντινοῦ πολιτισμοῦ.

Δικαιολογημένως, λοιπόν, ἡ Θεσσαλονίκη, ἡ γενέτειρα τῶν δύο τούτων ἐξόχων ιεραποστόλων καὶ πρωταγωνιστῶν τῆς πνευματικῆς ἀναγεννήσεως τῶν περὶ τὰ Βαλκάνια χωρῶν, ἐορτάζει καὶ πανηγυρίζει ἐπὶ τῇ 1100ῇ ἐπετείῳ ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ μεγαλοπύου ἔργου των. Δικαίᾳ καὶ ἡ ἀπὸ μέρους πασῶν τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἀπότισις φόρον τιμῆς καὶ σεβασμοῦ πρὸς τὰς ἀξιοθαυμάστους μορφὰς τῶν δύο ἁγίων Ἑλλήνων μοναχῶν ἀδελφῶν.

Μετέχοντες καὶ ἡμεῖς ἐν ἀγαλλιάσει πνεύματος καὶ ψυχῆς τῶν πρὸς τιμὴν καὶ ἔπαινον αὐτῶν διοργανωθέντων παρόντων ἐορτασμῶν, ἐκ προσώπου τῆς τε Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου καὶ τῆς Αὐτοῦ Μακαριότητος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Αὐτῆς Μακαρίου τοῦ Γ', ἐπιθυμοῦμεν ὅπως διεργνηνέωμεν τῇ μὲν Ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Θεσσαλονίκης τὴν ἐπὶ τῷ ἐορταζομένῳ εὐφροσύνῳ γεγονότι ἀνεκλάλητον χαρὰν τῆς γεγραμῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἀποστόλου Βαρνάβα, τῇ δ' Ὑμετέρα σεβασμίᾳ Παναγιότητι τὰς ἀδελφικὰς συγχαρητηρίους προσερήσεις καὶ εὐχὰς τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου καὶ

τῆς περὶ Αὐτὸν Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου ὑπὲρ τῆς ἐπὶ μήκιστον ἐν ὑγείᾳ κατ' ἄμφω συνεχίσεως τοῦ πολυσχιδοῦς καὶ Θεοφιλοῦς Αὐτῆς ἔργου, πρὸς δόξαν μὲν τοῦ παντίμου ὀνόματος τοῦ Δομήτορος καὶ Κυβερνήτου τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, ἐπ' ἀγαθῷ δὲ τοῦ εὐσεβοῦς ποιμνίου τῆς Θεοσώστου ἐπαρχίας τῶν Θεσσαλονικέων».

Ἡ προσφώνησις τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σινᾶ καὶ τῆς αὐτονόμου ὁμωνύμου Ἀρχιεπισκοπῆς πανοσ. ἀρχιμ. Γρηγορίου Μανιατοπούλου ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Παναγιώτατε Μητροπολίτα, Ἁγιε Θεσσαλονίκης, Κύριε Παντελεῖμον,

Ἡ προσβυγενὴς καὶ παλαίφατος Αὐτοκρατορικὴ Μονὴ τοῦ Θεοβαδίστου Ὁρους Σινᾶ, ἡ μόλις πρὸ μηνὸς ἐορτάσασα τὴν 1400 ἐτέτειον τῆς ιδρύσεώς Της διὰ τοῦ Σεπτοῦ Προκαθημένου Αὐτῆς Σεβασμιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Σινᾶ κ.κ. Πορφυρίου τοῦ Γ' γηθοσύνης ἤκουσε τὸν πανηγυρικὸν ἐορτασμὸν τῆς Ἱεραποστολικῆς δράσεως τῶν αὐθαδέλφων Κυριλλῶν καὶ Μεθοδίου ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ πόλει τῆς Θεσσαλονίκης, ἀφ' ἧς ἐξώρμησαν πρὸς ἐκχριστιανισμὸν ἀνθρώπων καὶ λαῶν ἐν χώρᾳ καὶ ἐν σκιᾷ θανάτου καθημένων, καὶ μετ' εὐφροσύνης μ' ἀπέστειλεν ἐνταῦθα ἵνα κομίσω Ὑμῖν καὶ τῇ Πόλει τοῦ Μεγαλομάρτυρος Δημητρίου πρῶτον μὲν τὰς εὐχαριστίας Αὐτοῦ καὶ ὅλων τῶν Πατέρων, διότι ἠβελήσατε νὰ περιλάβητε καὶ τὴν ὁμώνυμον τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μονῆς Αὐτόνομον Ἀρχιεπισκοπὴν τοῦ Σινᾶ εἰς τὸν ὑπέρροχον τοῦτον ἐορτασμὸν, εἰς δὲ μετέχονσι πᾶσαι αἱ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι καὶ τὰ πνευματικὰ Ἰδρύματα τῆς πόλεως ταύτης, ὡς καὶ κάθε ἄλλη σπουδαία τῶν γραμμάτων Μορφή. Δεύτερον δὲ νὰ μεταδώσω τὴν χαρὰν ἣν ἡσθάνθησαν πάντες οἱ ἐν τῇ Πετραίᾳ Ἀραβίᾳ ἐνασκούμενοι καὶ οἰκοῦντες Ἕλληνες Μοναχοὶ καὶ Πατέρες διὰ τὴν ὥρᾳν καὶ ἐπαινετὴν ἐμπνευσιν τῆς ἀποδόσεως τῆς ὀφειλομένης τιμῆς, ὡς ὀρίζει ὁ Ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν Παῦλος ὅταν λέγῃ «ἀπόδοτε οὖν πᾶσι τὰς ὀφειλάς, τῷ τὸν φόρον τὸν φόρον, τῷ τὸ τέλος τὸ τέλος, τῷ τὸν φόβον τὸν φόβον, τῷ τὴν τιμὴν τὴν τιμὴν» (Ρωμ. ιγ' 7) εἰς ἐκείνους οἱ ὅποιοι εἰργάσθησαν ὑπερμέτρως καὶ ὑπερβαλλόντως, διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν Κυριακῶν λογίων «Πορευθέντες ἀνὰ τὸν κόσμον μαθητεῦσατε πάντα τὰ ἔθνη βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετείλαμιν ὑμῖν» (Ματθ. ΚΗ' στ. 19), καὶ διέβησαν τὰ ὅρια τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου καὶ εἰσῆλθον εἰς τοὺς ὑπαναπτύκτους λαοὺς τοῦ Βορρᾶ, διὰ νὰ μεταδώσουν εἰς αὐτοὺς δύο τιὰ ἀγαθὰ, τὴν χριστιανικὴν πίστιν, μὲ τὰς ἐξόχους αὐτῆς ἀδελφὰς τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐλπίδα, δι' ἐν λαμπρὸν ὑπὸ τὸ ΦΩΣ τοῦ Εὐαγγελίου μέλλον, καὶ τὰ λεπτὰ καὶ εὐγενῆ ζώοντα τοῦ Ἑλληνισμοῦ νοήματα, τὰ ὅποια μεταβάλλουν τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων καὶ μεταπλάττουν αὐτὰς εἰς ἐναρμονίους λύρας, ἐξ ὧν ἀκούονται

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Πανελλήνιον πένθος.

Ἡ «Ἐκκλησία» μετὰ βαθυτάτης λύτης μετέχει τοῦ πανελληνίου πένθους, ὅπερ προεκλήθη ἐκ τῆς τραγωδίας τῆς καταβυθίσεως τοῦ «φέρρυν—μπῶτ» «Ἡράκλειον», ἣτις εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὸ νὰ παρασυρθεῖν εἰς τὰ ἀβυσσαλέα βάθη τῶν θαλασσίων ὑδάτων πολλὰ δεκάδες Ἑλλήνων.

Τὸ φοβερὸν συμβῆν εἶναι μία φοβερὰ ὑπόμνησις τῆς ἀληθείας, ὅτι πάντες, ὅσοι ἔχουν ἀναλάβει μίαν ὑπηρεσίαν, πρέπει μὲ συναίσθημα εὐθύνης νὰ φροντίζουν καὶ νὰ μεριμνοῦν ἀκόμη καὶ διὰ τὰς πλέον ἐλαχίστας λεπτομερείας. Πολλάκις ἡ παραθεώρησις λεπτομερείας τινὸς εἶναι δυνατὸν νὰ ἔξη καταστρεπτικὰ ἀποτελέσματα.

Πάντες οἱ ἀρμόδιοι ὡς ἐξαντλήσουν ὅλας τὰς δυνατότητας, διὰ νὰ ἀνακουφισθοῦν ἡθικῶς καὶ ὕλικῶς αἱ οἰκογένειαι, αἵτινες ἀπώλεσαν τοὺς προστάτας τῶν ἡ

προσφιλεῖς τῶν ὑπάρξεις, Κύριος δὲ ὁ Θεὸς ὡς τάξῃ τὰς ψυχὰς τῶν ἀπολεσθέντων εἰς σκηρὰς δικαίων!

Ἐθνικὴ συμφορά.

Ἐν συνεχείᾳ σημειοῦμεν, ὅτι ὀρθῶς ἡ σεπτὴ Ἱεραρχία, κατὰ τὴν Σύνοδον τῆς 10ης τε., ἐχαρακτήρισεν ὡς ἐθνικὴν συμφορὰν τὸ ναυάγιον τοῦ ὀχηματογχοῦ «Ἡράκλειον», κατὰ τὸ ὅποιον εἶδον τὸν θάνατον ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν τῆς ὥρας τρεῖς περιέπου ἑκατοντάδες ἀνθρωπίνων ὑπάρξεων. Τὸ πένθος εἶναι ὁλοκλήρου τῆς χώρας.

Τὸ τραγικώτερον ὅμως εἶναι ὅτι τὸ ἀδόκητον τοῦτο καὶ φορικτὸν γεγονὸς δὲν συνέβη, ὡς φαίνεται, ἐκ λόγων ὑπερτέρων τῆς ἀνθρωπίνης προνοητικότητος. Ὑπάρχουν ἤδη πλείστοι ἐνδείξεις περὶ ὧν ἀνεπιτρέπτου ἀδιαφορίας καὶ τοῦ ἐφοπλιστοῦ καὶ τῶν ἀρμοδίων, ἀφορῶσαι εἰς τὴν ἐλαττωματικὴν ἀσφάλειαν τοῦ ναυαγήσαντος σκάφους. Λέγα ἡμέρας πρὸ

μελιχρὰ ῥῥαί, διὰ τῶν ὁποίων καθυστεροῦνται τὰ πάθη καὶ εἰρηνεύουν αἱ ἀναστατωμέναι ψυχαί.

Καὶ οἱ ἐν Σινᾷ Πατέρες, βαθύτατα ἠνόησαν τὴν σημασίαν τούτων, διότι ὡς Μοναχοί, οἱ ὅποιοι παλαίον νυχθημερὸν πρὸς κάθε νοητὸν καὶ ἀδιανόητον κακόν, ἔχουσι τὸ ἰδιαῖον ἐκεῖνο τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ προνόμιον, νὰ σταθμίζωσι τὴν σημασίαν καὶ ἀξίαν τῆς θυσίας, τῶν ἐν τοῖς ὁμοίοις ἀγῶσι παλαιόντων ἀδελφῶν των, καὶ νὰ ἐκτιμῇσιν ἀνταξίως τὴν γενομένην ὑπὸ τῶν μεγάλων μορφῶν τῶν σήμερον τιμωμένων Ἱεραποστόλων πνευματικὴν καὶ ἡθικὴν προσφορὰν, πρὸς τε τοὺς ἐκχριστιανισθέντας λαούς, καὶ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ. Καὶ εἶναι εἰς θέαν, τονίζω, νὰ ἐννοήσουν τὸ εὐγενὲς καὶ ὑψηλὸν ἔργον των, διότι μόνον Μοναχοί, ὡς καὶ οἱ σήμερον τιμώμενοι, οἰκοῦντες ἐν ἐρήμῳ ἀβάτῳ καὶ ἀνδρῶ, καὶ ἄνθρωποι ἐγκαταλείψαντες κάθε γῆινον ἀγαθόν, καὶ δυνάμενοι νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς στέρησεις καὶ δεινὰ (διότι δι' αὐτοὺς μόνον ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ὑπάρχει ἢν βιασται ἀρπάξουν καὶ ἔχει αἰώνιον ἀξίαν), μόνον αὐτοὶ λέγω δύνανται νὰ μεταρσιωθῶσιν εἰς ἀνώτερα στρώματα καὶ νὰ πιστεῦσιν εἰς ἰδεώδη, τὰ ὅποια ὀφείλει νὰ κέκτηται ὁ Ἱεραπόστολος, ὡς ἐν βαθμῷ παμμεγίστῳ εἶχον καὶ ἦσαν ἐμπλουτισμένοι οἱ ὅσοι καὶ μακαριστοὶ Πατέρες Κύριλλος καὶ Μεθόδιος, οἱ ὅποιοι διέπλυσαν τοὺς λαούς, τοὺς ὁποίους ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἐκάλεσε νὰ ἐκχριστιανίσουν καὶ ἀναμορφώσουν, ἀφοῦ τοὺς ἐδίδασκεν τὰς χριστιανικὰς ἀρετάς, καὶ διὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀλφαβήτου, δ διεσκεύασαν πρὸς τὴν γλῶσσάν των, χειραγώγησαν εἰς τὴν καταν-

νόησιν καὶ τῶν ἄλλων ἰδανικῶν, ποὺ ὁ Ἑλληνισμὸς περικλείει καὶ τοὺς ὠδήγησαν πρὸς τὴν πραγματικὴν ἐννοίαν τῆς ἀληθοῦς ζωῆς.

Ταῦτα ἐπιμελῶς γινώσκοντες οἱ ἐν Σινᾷ Πατέρες καὶ Ἀδελφοί, μετὰ τοῦ πολιοῦ ἡμῶν Ἀρχιεπισκόπου, τοῦ καὶ σοφοῦ Νέστορος τῶν Ἐκκλησιαστικῶν θεμάτων, ἀπέστειλαν ἐμὲ τὸν ἐλάχιστον ἐν τοῖς ἀδελφοῖς των, νὰ φέρω τὰ μηνύματα αὐτὰ τῆς εὐγνωμοσύνης διὰ τὴν πρόσκλησιν, διότι δὲν παρείδετε αὐτοὺς καὶ τὴν Ἰουστινιάνειον Μονὴν καὶ τῆς χαρᾶς διὰ τὸ ἑορταζόμενον γεγονὸς, καὶ νὰ εὐχηθῶ ἐκ βαθέων ψυχῆς ὅπως ὁ Πανάγαθος Θεός, ὅστις ἐποπτεύει ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, τὴν πόλιν ταύτην ἐξ ἧς οἱ τιμώμενοι Πατέρες Κύριλλος καὶ Μεθόδιος εἴλκον τὴν καταγωγὴν καὶ ἔθεσαν τὴν χεῖρα ἐπὶ τὸ ἄροτρον τοῦ ἐκπολιτιστικοῦ καὶ ἱεραποστολικοῦ τῶν ἔργων τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν Σλάβων, διαφυλάττη τὴν ἀδελφὴν ἡμῶν Ἐκκλησίαν ἄτρωτον εἰς αἰῶνας, ταῖς τοῦ Πολιοῦχου αὐτῆς πρεσβείαις Δημητρίου τοῦ Μυροβλήτου, τὸν δὲ Ἀρχιερέα αὐτῆς καὶ ἀξίον ποιμένα στηρίξῃ εἰς τὸ ἔργον Αὐτοῦ, τὸ πολυτρόπως ἐν ἔργοις μεγάλους ἐκδηλούμενον, μέχρι βαθυτάτου γήρατος διὰ νὰ κλεῖξῃ τὴν Πόλιν ταύτην, ἄλλους ἐξαποστείλῃ Ἱεραποστόλους καὶ εἰς τὰ ὑπόλοιπα ἔθνη ἵνα αἰσθανθῶσι καὶ αὐτὰ τὴν εὐαγγελικὴν χάριν καὶ ἵνα ἐπιταχυνθῇ ὁ ἐκχριστιανισμὸς τῶν ἐθνῶν πρὸς δόξαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Δομήτορος Αὐτῆς Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ».

(Συνεχίζεται)

τοῦ ναυαγίου, τὸ διεθνὸς κύριον περιοδικὸν «Ναυτικά Χρονικά» τὰς ἐπεσήμανε, μὲ τὴν παρατήρησιν ὅτι ...δὲν θὰ ἐλαμβάνετο ὑπ' ὄψιν ὁ σχολιασμός του. Ὑπάρχει ὁμως καὶ ἄλλο ἀπαράδεκτον στοιχεῖον εἰς τὴν ὑπόθεσιν αὐτήν. Ἡ χρονοτριβήσις τὴν ὁποίαν ἔδειξαν οἱ ἀρμόδιοι διὰ τὴν κινητοποίησιν τῶν σωστικῶν μέσων, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἀπολέσουν τὴν ζωὴν τῶν πολλοὶ ναυαγοί, οἱ ὅποιοι ἄλλως θὰ ἐσώζοντο.

Ἡ «Εκκλησία», μαζὺ μὲ ὁλόκληρον τὸν Τύπον τῆς χώρας, ἀναμένει ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὴν ἐκβασιν τῶν ἀρξαμένων ἀνακρίσεων.

Ἀστοχοὶ ἰσχυρισμοί.

Ἐν τῷ ἐπὶ τῇ ἐπικειμένη ἐορτῇ τῶν Χριστουγέννων ἐκδοθέντι πανηγυρικῷ τεύχει τῶν «Εἰκόνων» ὁ γνωστὸς ἀρθρογράφος κ. Θ. Παπακωνσταντίνου ἐδημοσίευσεν ἄρθρον, ἐν τῷ ὁποίῳ ὑποστηρίζει, ὅτι καθ' ὅλον τὸν Μεσαίωνα τὸ κήρυγμα τοῦ Ἰησοῦ εἶχε παρανοηθῇ καὶ ὅτι «μόνον ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ ἐντεῦθεν, ὅταν τὸ ἐλληνικὸν πνεῦμα ἀνέκτησε τὴν φωνὴν του», ἤρχισε νὰ κατανοῇται τὸ κήρυγμα τοῦτο. Ἐπομένως «μόλις πεντακόσια χρόνια μᾶς χωρίζουν ἀπὸ τὴν ἐποχὴν, πὺ κατώρθωσε (τὸ ἀνθρώπινον γένος) νὰ ἐκτιμήσῃ εἰς ὅλην τὴν πληρότητά του τὸ γλυκὺ καὶ τόσον ἐκ τοῦ κόσμου τούτου—καὶ χάριν τοῦ κόσμου τούτου—μῆνυμα τοῦ Χριστιανισμοῦ».

Νομίζομεν, ὅτι οἱ ἰσχυρισμοὶ οὗτοι, ὅσον καὶ ἐὰν προέρχωνται ἐξ ἀγαθῆς προαιρέσεως, οὐδόλως εἶναι ἀληθεῖς.

Ἐν πρώτοις πρέπει νὰ παρατηρηθῇ, ὅτι τὸ μῆνυμα τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶναι μὲν «χάριν τοῦ κόσμου τούτου», ἀλλ' οὐδόλως «ἐκ τοῦ κόσμου τούτου». Εἶναι μῆνυμα μὲ οὐράνιον καὶ ὑπερβατικὴν προέλευσιν.

Ἐπειτα, ὡς πρὸς τὴν στάσιν ἐναντι τοῦ ἐλληνικοῦ πνεύματος, οὐδόλως εἶναι ὀρθὸν νὰ θεωρῇται ἡ Ἀναγέννησις ὡς ἀντιμέτωπος πρὸς τὸν Μεσαίωνα καὶ τοὺς βυζαντινὸς χρόνους. Τὰ ἐκλεκτὰ στοιχεῖα τῆς Ἀναγεννήσεως οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἡ συνισταμένη καὶ τὸ κορύφωμα τῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ Δύσει μακραίωνος, ὑπὸ τὴν εὐλογία τῆς Ἐκκλησίας συντελουμένης, καλλιέργειας τῶν κλασσικῶν σπουδῶν. Οὐδόλως εἶναι ἀληθές, ὅτι «τὸ ἐλληνικὸν πνεῦμα ἀνέκτησε τὴν φωνήν του» κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἀναγεννήσεως.

Ὅλοι οἱ μεγάλοι Πατέρες τῶν βυζαντινῶν χρόνων ὑπῆρξαν οἱ πρῶτοι σκαπανεῖς τῆς Ἀναγεννήσεως.

Τέλος ἐν βλέμμα εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν μεγάλων διδασκάλων τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τοῦ τέλους τῶν βυζαντινῶν χρόνων πείθει, ὅτι ἀποτελεῖ πλάνην ὁ ἰσχυρισμός, ὅτι μόνον ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς Ἀναγεννήσεως ἔπαυσε νὰ θεωρῇται ὁ Χριστιανισμός «ὡς ἄρησις τοῦ κόσμου τούτου», «ὡς ὑπόδειξις ἐρωϊστικῆς φωνῆς», ὡς ζωή, ἢ ὁποία εἶναι «ἀφόρητος καὶ ἀφύσικος» καὶ δεσπάζεται «ἀπὸ τὸν τρόπον τοῦ θανάτου». Καὶ τὰ παλαιὰ λειτουργικὰ κείμενα τῆς Ἐκκλησίας μας πείθουν, ὅτι πάντοτε ὁ γνήσιος Χριστιανισμός συνεσχετίζετο πρὸς τὴν χαρὰν τῆς Ἀναστάσεως.

«Δὲν εἶναι τόσον εὐκόλος».

Αἱ πρόσφατοι δηλώσεις τοῦ Σεπτοῦ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, εἰς τοὺς «Τάμεις» τῆς Νέας Ὑόρκης, καθ' ἃς ἡ ἐνωσις τῶν Ἐκκλησιῶν θὰ πραγματοποιηθῇ πολὺ συντόμως, μαρτυροῦν αἰσιοδοξίαν, προκαλοῦσαν τὸν σκεπτικισμὸν τῶν βλεπόντων ρεαλιστικῶς τὴν πραγματικότητα.

Αὐτὸς ὁ διευθυντὴς τοῦ Γραφείου Τύπου τοῦ Βατικανοῦ Φαούστο Βαλλαίνι, ὡς ἐσημειώθη ἐν τῇ «Καθημερινῇ», ἀνεκοίνωσε προσφάτως, ὅτι τὸ τέρμα τοῦ διαλόγου μεταξὺ Ὁρθοδόξων καὶ Καθολικῶν «ἀπέχει ἀκόμη πολὺ, διότι ὁ Καθολικισμός καὶ ἡ Ὁρθοδοξία ἔχουν διαφορὰς ἐξημερίας τοῦ ὅρου ἐνωσις». «Δι' ἡμᾶς, προσέθεσε, τοῦτο σημαίνει τὴν τελείαν καὶ ὀριστικὴν ἐνωσιν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ὑπὸ ἑνα Πάπαν. Διὰ τοὺς ὀρθοδόξους ἀντιπροσωπεύει κάτι, πὺ θὰ ἤμπορούσαμεν νὰ τὸ ἀποκαλέσωμεν «ἐμμεσον ἐπαφήν», κάτι τὸ ὁποῖον ἔχει ἤδη πραγματοποιηθῇ μερικῶς, πὺ ἀπέχει ὁμως ἀπὸ συγκεκριμένην ἐνωσιν ὑπὸ ἑνα μόνον ἀνώτατον ἡγέτην».

Ὅθεν «δὲν εἶναι τόσον εὐκόλος ἡ ἐνωσις», ὡς ὀρθῶς σημειοῖ ἡ μνημονευθεῖσα ἐφημερίς.

Ἡ ἐκκρεμότης πρέπει νὰ ἐκλείψῃ.

Μετὰ λύπης ὁ πανορθόδοξος κόσμος παρακολοθεῖ τὴν ἐκκρεμότητα, τὴν ὁποίαν δημιουργεῖ τὸ χρονίσαν ζήτημα τοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου Ἀλεξανδρείας. Ἡ ἐκκρεμότης αὕτη πρέπει νὰ ἐκλείψῃ ὡς τάχιστα.

Τὰς τελευταίας ἐβδομάδας γίνεται εὐρὺς λόγος

εἰς τὸν Τύπον περὶ προσεχοῦς καὶ ἐπικειμένης ἀναδείξεως νέου Πατριάρχου εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ ἀπὸ μακροῦ ἀσθενούντος καὶ παραιτηθέντος Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας.

Εὐχόμεθα ὁλοψύχως, ὅπως ὁ νέος ἐκλεγhestόμενος Πατριάρχης εἶναι προσωπικότης, ἱκανὴ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὰ πολὺπλοκα καὶ ἐκκρεμοῦντα προβλήματα τῆς ὁλοπεν καὶ περισσότερον ἀφρηνιζομένης καὶ ἀναπτυσσομένης Ἀφρικῆς. Πρέπει πρὸ πάντων νὰ ἐργασθῇ ἀόκνως, ἵνα ἐν τοῖς διαφόροις ἀφρικανικοῖς κέντροις κρατηθῇ πάσῃ θυσίᾳ ἢ ζωντανῇ παρουσίᾳ τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδοξίας, ἥτις δὲν διέπεται ὑπὸ ἀποικιοκρατικοῦ πνεύματος, ἀλλ' ἀκτινοβολεῖ τὸ φῶς τῆς ἀνακαινίσεως τοῦ κόσμου, τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ ἀληθοῦς πολιτισμοῦ.

Εὐλόγως ἀπεφάσισεν.

Καθ' ἃ κατήγγειλαν Σεβασμιώτατοι Ἱεράρχαι μας εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον, ἡ ἐν Ἑλλάδι διάδοσις τοῦ Χιλιασμοῦ εἶναι λίαν ἀνησυχητική. Ὑπάρχον ἐλληνικά χωρία, εἰς τὰ ὁποῖα τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν κατοίκων εἶναι Χιλιασταί. Οὗτοι προσπαθοῦν νὰ προσηλυτίσουν ἀκόμη καὶ τοὺς Μωαμεθανοὺς τῆς Θράκης, διὰ τοὺς ὁποίους ἔχουν ἐτοιμάσει εἰδικὸν προπαγανδιστικὸν ὕλικόν.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, εὐλόγως ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἀπεφάσισε τὴν ἀνάληψιν ἐκστρατείας, διὰ νὰ διαφωτισθοῦν περὶ τῶν ἐκ τοῦ Χιλιασμοῦ κινδύνων οἱ ἐκκλησιαστικοὶ λειτουργοί, οἱ ἐκπαιδευτικοὶ καὶ οἱ δικαστικοὶ λειτουργοί, καθὼς καὶ τὸ Χριστεπώνυμον ποίμνιον.

Οἴκοθεν νοεῖται, ὅτι ἡ διαφωτιστικὴ αὕτη ἐργασία πρέπει νὰ συνοδεύηται καὶ ὑπὸ θετικῆς ἐργασίας πρὸς ἀνύψωσιν τῆς πνευματικῆς στάθμης τοῦ ἐφημεριακοῦ μας κλήρου καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐνοριῶν.

Πρέπει νὰ ἀνησυχήσῃ.

Ἐν συνεχείᾳ πρέπει νὰ σημειωθῇ, ὅτι ἀνταπόκρισις ἐκ Νέας Ὑόρκης ἀναφέρει, ὅτι «ἓνα τυπογραφεῖο στὸ Μπρούκλιν ἐργάζεται ὑπερωρίες. Τυπώνει θρησκευτικὰ φυλλάδια στὰ ἑλληνικά. Τὰ φυλλάδια αὐτά, ποὺ προπαγανδίζουν τὶς ιδέες τῶν «Μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβά», προορίζονται γιὰ τοὺς Ἕλληνας τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἰδίως τοὺς ἐργάτες στὴν Γερμανία. Ὑπερωρίες ἐργάζεται ἐπίσης καὶ ἓνα ἄλλο τυπογραφεῖο, ποὺ

ἐκδίδει φυλλάδια καὶ περιοδικὰ «εὐαγγελικῶν ἀρχῶν». Καὶ αὐτὰ προορίζονται γιὰ τοὺς Ἕλληνας τοῦ ἐξωτερικοῦ—στὴν Εὐρώπῃ, στὴν Ἀμερική καὶ στὴν Αὐστραλία».

Νομίζομεν, ὅτι ἡ εἰδησις πρέπει νὰ ἀνησυχήσῃ ὅλους τοὺς ἀρμοδίους παράγοντας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Κράτους. Εἰς τὴν προσηλυτιστικὴν αὐτὴν δραστηριότητα τοῦ Χιλιασμοῦ καὶ τοῦ Προτεσταντισμοῦ πρέπει νὰ ἀνταχθῇ συστηματικὴ καὶ ὀργανωμένη διαφωτιστικὴ ἐργασία εἰς τὰς τάξεις τῶν Ἑλλήνων τοῦ ἐξωτερικοῦ. Πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται συντονισμὸς τῶν προσπαθειῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας καὶ Κυβερνήσεως, ὡς καὶ τῶν ἡγετῶν τῶν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἐπὶ μέρους τμημάτων τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας.

«Ἐκκλησιαστικαὶ στέγαι».

Εἰς τὰ ὥραῖα παραδείγματα κοινωνικῆς δράσεως τῶν Ἱεραρχῶν μας, περὶ τῶν ὁποίων πολλὰκις ἔχει γίνῃ λόγος εἰς τὴν παρούσαν στήλῃ τῆς «Ἐκκλησίας», δεόν νὰ προστεθῇ καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ ἐκ τῶν νέων Μητροπολιτῶν Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Φιλίππων καὶ Νεαπόλεως κ. Ἀλεξάνδρου, ὅστις ἔδρυσε προσφάτως ἐν Καβάλα οἰκοτροφεῖον διὰ μαθητὰς, οἱ ὅποιοι εἶναι τέκνα ἀπόρων ἀγροτῶν ἢ ἱερέων τῆς ὑπαίθρου.

Καθ' ἃ ἐδήλωσεν ὁ Σεβασμιώτατος, ἐντὸς τοῦ προσεχοῦς ἔτους θὰ λειτουργήσουν ἐν Καβάλα καὶ δύο ἑτεραι «Ἐκκλησιαστικαὶ Στέγαι», ἡ μία δι' ἑκατὸν σπουδαστὰς καὶ ἡ ἑτέρα δι' ἑκατὸν σπουδαστρίδας.

Εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι ἡ ἐκκλησις τοῦ ἁγίου Φιλίππων πρὸς πάντας τοὺς δυναμένους νὰ ἐνισχύσουν τὸ κοινωνικὸν του ἔργον θὰ εὖρη ἀνταπόκρισιν καὶ θὰ φέρῃ τὰ προσδοκώμενα ἀποτελέσματα.

Ἔχει λόγον ὑπάρξεως;

Εἰς τὰς ἐφημερίδας διεξήχθη εὐρεῖα συζήτησις, ἐὰν καὶ κατὰ πόσον πρέπει «οἱ ἄμβωνες τῶν ἐκκλησιῶν νὰ χρησιμοποιηθοῦν διὰ τὴν διεξαγωγὴν ἀντικομμουνιστικῆς προπαγάνδας».

Βεβαίως, ἐὰν ἐπρόκειτο τὸ ἀντικομμουνιστικὸν κήρυγμα νὰ ἔχῃ καθαρῶς πολιτικὰ ἐλατήρια ἢ νὰ περιορισθῇ εἰς τὴν ἀντίκρουσιν τοῦ κομμουνισμοῦ ὡς κοινωνικοοικονομικοῦ συστήματος, θὰ ἦτο δυνατόν

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπή Ἀθηνῶν

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσόστομος κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τῆς 26ης Νοεμβρίου μέχρι τῆς 10ης Δεκεμβρίου 1966 ἐχοροστάτησεν εἰς διαφόρους ἱερούς ναοὺς Ἀθηνῶν, συνειργάσθη μετὰ Σεβασμιωτάτων Ἀρχιερέων, προήδρευσε τῶν συνεδριῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τῶν Διοικητικῶν Συμβουλίων διαφόρων Ἐκκλησιαστικῶν Ὁργανισμῶν, ἐδέχθη εἰς ἀκρόασιν διαφόρους ἐπιτροπὰς καὶ ἄτομα κτλ. Οὕτω :

Ἐχοροστάτησε: Τῇ 27ῃ Νοεμβρίου εἰς τὴν θεῖαν Λειτουργίαν τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Ἀθηνῶν.

— Τῇ 5ῃ Δεκεμβρίου εἰς τὸν Ἑσπερινὸν τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ Ἀγ. Νικολάου Ἀχαρνῶν.

Προέστη: Τῇ 27ῃ Νοεμβρίου εἰς τὸ Α' Νεκροταφεῖον Ἀθηνῶν τῆς Νεκρωσίμου Ἀκολουθίας εἰς τὴν κηδεῖαν τοῦ ἀειμνήστου Πάνου Τριανταφύλλου.

— Τῇ 3ῃ Δεκεμβρίου εἰς τὸ Σύνταγμα Χωροφυλακῆς Μακρυγιάννη τῆς ἐπιμνημοσύνου δεήσεως ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν

ψυχῶν τῶν κατὰ τὸ Δεκεμβριανὸν κίνημα τοῦ 1944 φονευθέντων ὁπλιτῶν καὶ ἀξιωματικῶν τῶν Σωμάτων Ἀσφαλείας καὶ τοῦ Πυροσβεστικοῦ Σώματος. Εἰς τὴν ἐπιμνημόσυνον δέησιν παρέστησαν ἡ Α.Μ. ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, ὁ Πρωθυπουργός, ἀρχηγοὶ κομμάτων καὶ πολλοὺς κόσμος.

— Τῇ 4ῃ Δεκεμβρίου τῆς Νεκρωσίμου Ἀκολουθίας εἰς τὴν κηδεῖαν τοῦ ἀειμνήστου Εὐαγγέλου Γαβαλά.

— Τῇ 5ῃ Δεκεμβρίου τῆς Νεκρωσίμου Ἀκολουθίας εἰς τὴν κηδεῖαν τῆς ἀειμνήστου Εὐγενίας Τούμπη.

— Τῇ 6ῃ Δεκεμβρίου τῆς Νεκρωσίμου Ἀκολουθίας εἰς τὴν κηδεῖαν τοῦ ἀειμνήστου Κοσμᾶ Μιχαηλίδου.

— Τῇ 10ῃ Δεκεμβρίου, παρουσίᾳ τῶν μελῶν τῆς Ἱεραρχίας, τοῦ Μνημοσύνου ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν τῶν τραγικῶν θυμάτων τοῦ ναυαγίου τοῦ ὀχμησταγωγοῦ «Ἡράκλειον», ὅπερ ἐτελέσθη εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Νάον.

Παρακλούθησε: Τῇ 29ῃ Νοεμβρίου εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Δικηγορικοῦ Συλλόγου Ἀθηνῶν τὴν διάλεξιν τοῦ εισηγητοῦ τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας κ. Μαρίνου Ἀνα-

νὰ ἔχουν τινὲς ἀντιρρήσεις ὡς πρὸς τὸ δεδικαιολογημένον τοιοῦτον κηρύγματος, ὅπερ θὰ στερεῖται χριστοκεντρικοῦ, σωτηριολογικοῦ καὶ λειτουργικοῦ χαρακτήρος.

Ἀλλ' ἐὰν τὸ κήρυγμα περιορισθῇ εἰς τὸ νὰ ἀντικρούσῃ, ὅταν δοθῇ ἐνκαιρία, τὴν κοσμοθεωριακὴν διδασκαλίαν τοῦ κομμουνισμοῦ, ἥτις, οὕσα καθαρῶς ὀλιστιλὴ καὶ ἀθεϊστικὴ, διδάσκει, ὅτι «ἡ θρησκεία εἶναι τὸ ὄπιον τοῦ λαοῦ» καὶ ὅτι ἡ χριστιανικὴ λατρευτικὴ ζωὴ εἶναι τι ἐξοβελιστέον, τότε ἀσφαλῶς τὸ κήρυγμα αὐτὸ ἔχει λόγον ὑπάρξεως καὶ εἶναι ἐπιβεβλημένον.

Πῶς ἐπιτρέπεται ;

Κατὰ τὸ παρελθὸν εἶχε στιγματισθῇ ἀπὸ τῆς στήλης ταύτης, ὡς καὶ ἀπὸ τῶν στηλῶν πολλῶν ἐφημερίδων, ἡ ἐνέργεια Ἑλληνοσκηνοθέτου, ὅστις εἰς ἑλληνικὴν κινηματογραφικὴν ταινίαν ἐχρησιμοποίησεν ἀγγλίκους εἰς σκηνὰς ὅλως ἀπαράδεκτους.

Δυστυχῶς τὸ ὅτι οὐδεμία κύρωσις ἐπεβλήθη εἰς τὸν ἀδίστακτον αὐτὸν ψευδοκαλλιτέχνην, συνετέλεσεν, ὥστε νὰ ἐτοιμάζωνται νέαι ἑλληνικαὶ ταινίαι, εἰς τὰς ὁποίας νεαρὰ κορασίδες ὑποδύονται ὅλως αἰσχροὺς ρόλους.

Ἀλλ' ἂν δὲν εἶναι ἐπιτετραμμένον εἰς ἀγγλίκους νὰ παρακολουθοῦν «ἀκαταλλήλους» ταινίας, γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Πῶς ἐπιτρέπεται ἡ χρησιμοποίησις ἀγγλίκων ὡς ἡρώων καὶ ἡρωίδων εἰς τὰς ἀπαράδεκτους σκηνὰς τῶν ταινιῶν αὐτῶν;

Εἶναι καιρὸς ἐπὶ τέλους νὰ ἐπέμβῃ ὁ εἰσαγγελεύς.

Τὰ Χριστούγεννα καὶ οἱ πτωχοί.

Ἡ ἐγγίζουσα μεγάλη ἐορτὴ τῆς Ἐνανθρωπήσεως τοῦ Σωτῆρος ὑπαγορεύει τὴν ὅλως ἰδιαίτεραν σκέψιν τῶν πιστῶν διὰ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀποκλήρους, ἀπέναντι τῶν ὁποίων ἡ Ἐκκλησία δεικνύει τὴν στοργὴν της, μετὰ τὴν κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτὰς κινητοποίησιν τῶν ἐνοριακῶν Φιλοπτώχων Ταμείων καὶ τῶν ἄλλων μέσων τῆς ἀσκήσεως φιланθρωπικοῦ ἔργου. Κανεὶς χριστιανὸς δὲν πρέπει νὰ μείνῃ ἔξω τοῦ εἰδικοῦ τούτου ἐνδιαφέροντος, ἂν θέλῃ νὰ ὑποδεχθῇ τὰ Χριστούγεννα καὶ νὰ τὰ ἐορτάσῃ ὡς γνήσιος μαθητῆς τοῦ δι' ἡμᾶς πτωχεύσαντος καὶ ἐν τῷ σπηλαίῳ, ἐν μέσῳ τῶν ἀλόγων ζώων, ἀνακλιθέντος Κυρίου. Ὅχι ἀπλῶς ἀπὸ τοῦ περισσεύματος, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ ὅστερῳμάτος μας πρέπει νὰ προσφέρωμεν ἕκαστος ὅ,τι μᾶς ὑπαγορεύει ἡ εὐαγγελικὴ ἀγάπη πρὸς τοὺς πένητας καὶ ἀναξιοπαθοῦντας ἀδελφούς μας.

στασίον ἐπὶ τοῦ θέματος «Ἡ ἐλευθερία τῆς λατρείας καὶ ἰδρυ-
σις ναῶν καὶ εὐκτηρίων οἰκῶν».

Πρόεδρος: Τῇ 28ῃ Νοεμβρίου εἰς τὸ μέγαρον τῆς
Ἀρχιεπισκοπῆς τῆς συσκέψεως τῶν Ἱεραρχῶν τῆς Ἐκκλησίας
τῆς Ἑλλάδος, τὸ δὲ ἀπόγευμα τῆς ἰδίας ἡμέρας τοῦ Κεντρικοῦ
Συμβουλίου τοῦ Ο.Δ.Ε.Π.

— Τῇ 29ῃ Νοεμβρίου τῆς συνεδρίας τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

— Τῇ 30ῃ Νοεμβρίου τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ
Ἐκκλησιαστικοῦ Ὁρφανοτροφείου Βουλιαγμένης.

— Τῇ 2ῃ Δεκεμβρίου τῆς συνεδρίας τῆς Ἱερᾶς Συνόδου,
τὸ δὲ ἀπόγευμα τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ο.Δ.Ε.Π.

— Τῇ 3ῃ Δεκεμβρίου τῆς συνεδρίας τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

— Τῇ 8ῃ Δεκεμβρίου τῆς συνεδρίας τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

— Τῇ 9ῃ Δεκεμβρίου τῆς Συνδικτῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ
Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν καὶ ἐπὶ τῶν διανομῶν.

— Τῇ 10ῃ Δεκεμβρίου τῆς συνεδρίας τῆς ἐκτάκτου Συνόδου
τῆς Ἱεραρχίας.

Ἐδέχθη: Τῇ 26ῃ Νοεμβρίου τοὺς Σεβασμιωτάτους
Μητροπολίτας Ἐάνθης κ. Ἀντώνιον, Θήρας, Ἀμοργοῦ καὶ
νήσων κ. Γαβριὴλ καὶ Μηθύμνης κ. Ἰάκωβον καὶ τὸν Διευθυν-
τὴν τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ὁρθησκευμάτων κ.
Γιανναράν.

— Τῇ 30ῃ Νοεμβρίου τὸν Καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου
Ἀθηνῶν κ. Ἰωάννην Καρμίρη.

— Τῇ 1ῃ Δεκεμβρίου τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας
Ναυπακτίας κ. Δαμασκηνὸν καὶ Ἀρτης κ. Ἰγνάντιον, τὸν
τέως ὑπουργὸν κ. Δραγούμη, τὸν Γενικὸν Γραμματέα τοῦ
Ὑπουργείου Προνοίας κ. Ττατσάνην, τὸν εἰσηγητὴν τοῦ
Συμβουλίου Ἐπικρατείας κ. Μαρίνον καὶ τὸν σύμβουλον τοῦ
Δήμου Ἀθηναίων κ. Δημ. Ἀποστολάτον.

— Τῇ 5ῃ Δεκεμβρίου τὸν Διευθυντὴν τοῦ Ο.Δ.Ε.Π. κ.
Βοσνιώτην.

— Τῇ 7ῃ Δεκεμβρίου τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας
Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας κ. Δαμασκηνόν, Κορινθίας κ.
Παντελεήμονα καὶ Γυθείου καὶ Οἰτύλου κ. Σωτήριον καὶ τὸν
Γενικὸν Γραμματέα τοῦ Ὑπουργείου Προνοίας κ. Ττατσάνην.

— Τῇ 9ῃ Δεκεμβρίου τὸν Διευθυντὴν τοῦ Ὑπουργείου Ἐ-
θνικῆς Παιδείας καὶ Ὁρθησκευμάτων κ. Γιανναράν καὶ τὸν κ.
Μπέλ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν.

Ἱ. Μητρόπολις Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης

Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου
τῆς Θεσσαλονίκης, συγκεκριμένως δὲ ὁ Κοσμήτωρ αὐτῆς κ.
Εὐάγγελος Θεοδώρου, οἱ Καθηγηταὶ κ. κ. Ἰω. Καλογήρου,
Σαβ. Ἀγουρίδης, Π. Δημητρίου, Κ. Καλοκύρης, Ἰω.
Τράκας, Κ. Φράγκος, οἱ Ὑφηγηταὶ Παν. Ἀρχιμ. κ. Παντελεή-
μων Ροδόπουλος καὶ Ἰω. Φουντούλης, καὶ οἱ Φοιτηταί-
Φοιτήτριαι τοῦ Γ' καὶ Δ' ἔτους, ἐξέδραμον, μεταξύ 18 μέχρι
21ης Νοεμβρίου μηνός, εἰς τὴν Ἡπειρον. Μεταξὺ δὲ ἄλλων
ἐπισκέψεων εἰς ἱστορικὰ μνημεῖα καὶ πόλεις συμπεριελήφθη,
πάνυ δικαίως καὶ ἐπικαίρως, ἡ εἰς αὐτὴν ἀξιολογώτατη Νι-
κόπολις καὶ Πρέβεζα.

Οὕτω, περὶ τὴν μεσημβρίαν τῆς Δευτέρας, 21ης Νοεμβρίου,

ἀφίκετο ἡ ὡς ἂν Σχολή, διὰ πολυτελῶν λεωφορείων, εἰς τὴν
ἀρχαίαν Νικόπολιν, ἔνθα, ἐκ μέρους τοῦ Σεβασμιωτάτου Μη-
τροπολίτου Νικοπόλεως κ. Στυλιανοῦ, ἀνέμενεν αὐτοὺς ὁ
γράφων, ὑπὸ τὴν ἰδιότητα αὐτοῦ ὡς Πρωτοσυγκελλεύοντος
Ἱεροκήρυκος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

Ὁ ἐκ τῶν Καθηγητῶν κ. Κων/ντῖνος Καλοκύρης, κατὰ τὴν
ἐπίσκεψιν τῶν εἰς ἐρείπια κειμένων, ἀλλὰ διασωζομένων τῶν
θαυμασίων ψηφιδωτῶν δαπέδων, ἐπιγραφῶν κτλ., παλαιο-
χριστιανικῶν, παμμεγέθων δέ, Βασιλικῶν χρονολογουμένων
τέλη Ε' ἢ ἀρχῶν τοῦ Στ' αἰῶνος, καὶ γνωστῶν ὑπὸ τὴν
προσωπνυμίαν τοῦ Ἀρχιερέως Νικοπόλεως Ἀλκίωνος (Μη-
τροπολιτικὸς Ναὸς) καὶ τῶν Δουμετίου Α' καὶ Β' (ἐπ' ὀνό-
ματι τοῦ Ἀγίου Δημητρίου), ὠμίλησεν ὠραιότατα καὶ παρα-
στατικώτατα.

Μετὰ ταῦτα ἐγένετο ἐκκίνησις πρὸς τὴν, μόλις 6 χλμ.
ἀπέχουσαν, Πρέβεζαν, ἔνθα εἰς τὸ νεόδμητον καὶ λαμπρὸν
Μητροπολιτικὸν μέγαρον ὁ ὑποφαινόμενος, περιστοιχούμενος
ὑπὸ Κληρικῶν καὶ Θεολόγων Καθηγητῶν, ὑπεδέχθη ἐπισήμως
καὶ ἐν ἑκαστον, τοὺς τε Πανεπιστημιακοὺς κ. Καθηγητάς, τὰς
Συζύγους αὐτῶν, τοὺς κ. Ὑφηγητάς, τοὺς Φοιτητάς καὶ τὰς
Φοιτητρίδας, καὶ ἐκ προσώπου τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Νικο-
πόλεως κ. Στυλιανοῦ—εὐρίσκομένου εἰς Ἀθήνας διὰ τὴν σύγκλη-
σιν τῆς σεπτῆς Ἱεραρχίας—ἀπηύθυνε τὴν ἐξῆς χαιρετιστήριον
προσλαλίαν, εἰς τὴν αἰθούσαν τῶν Ἀρχιερέων:

«Κατ' εὐτυχίᾳ συγκυρίαν, Σοφολογιώτατοι, κύριε Κο-
σμήτορ, κ.κ. Καθηγηταὶ καὶ Ὑφηγηταί, ἐρίτιμοι Κυρίαὶ καὶ
λοιποὶ ἐλλόγιμοι καὶ ἀγαπητοὶ Φοιτηταὶ τῆς Θεολογικῆς
Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης, κατ' ἀγαθὴν τύχην
ἔρχεσθε ἐκ τῆς Μακεδονίας εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς ἐκκλησιαστικὴν
παροικίαν τῆς Νικοπόλεως τοιαύτην ἐποχὴν, καθ' ἣν καὶ ὁ
μακάριος Ἀπ. Παῦλος, τὸ «στόμα τοῦ Χριστοῦ» καὶ «Πρῶτος
μετὰ τὸν Ἐνα», πρὸ χιλίων ἑνεακοσίων ἐτῶν, ἐκ τῆς Μακε-
δονίας καὶ Οὗτος προερχόμενος, ἀφίκετο εἰς τὴν ἡμετέραν
τῆς Ἡπείρου—περίλαμπρον τότε—Νικόπολιν, ἐν ἣ ὡς γνω-
στὸν παρεχέμασε καὶ μέχρι τῆς ἀνοίξεως τοῦ ἔτους 67 ἐργάσθη
ὑπὲρ Χριστοῦ, ὑπὲρ τῆς διαδόσεως καὶ ἐμπέδωσης ἐν αὐτῇ
τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ ἀληθείας.

Ἐρχεσθε, ὅθεν, καὶ ὑμεῖς, ἐν ὥραις αἰσiais, οἰοεὶ στοι-
χοῦντες πρὸς τὴν, εἰς τὸν μαθητὴν αὐτοῦ Τίτον διαβιβασθεῖσαν
ἐν τῇ σχετικῇ ἐπιστολῇ παραγγελίαν «σπουδάσον ἐλθεῖν
πρὸς με εἰς Νικόπολιν».

Ἀφικνεῖσθε, καὶ οὕτω πως ἐπιτελεῖτε ἐν ἱερώτατον χρέος
πρὸς τὴν θεοπεσίαν ταύτην καὶ ἐπιβλητικὴν ἀποστολικὴν
Μορφήν, περὶ ἧς ὁ θεὸς Χρυσόστομος γράφει: «ὅταν δὲ
Παῦλον εἶπω, τὸν Χριστὸν λέγω πάλιν», διότι προφανῶς
οὗτος κατέστη «ὁ νυμφαγωγὸς τοῦ Χριστοῦ»· ὑπήρξεν «ὁ
τῆς οἰκουμένης διδάσκαλος, ὁ γῆν καὶ θάλασσαν καθάπερ
ὑπόπτερος περὶδραμών, τὸ σκεὺς τῆς ἐκλογῆς, ὁ τῆς Ἐκ-
κλησίας φυτουργός, ὁ σοφὸς ἀρχιτέκτων, ὁ κήρυξ, ὁ δρομεύς,
ὁ ἀγωνιστής, ὁ παιδοτρίβης»· ἀπεδείχθη δ' «ἡ γλῶττα τῆς
οἰκουμένης, ἡ μέριμνα πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν» καὶ ἐγένετο ὁ
ἱδρυτὴς καὶ θεμελιωτὴς τῆς τοπικῆς ταύτης Ἐκκλησίας τῆς
Νικοπόλεως.

Καὶ εὐρίσκεσθε λοιπὸν σήμερον ἐν μέσῳ ἡμῶν, ἐν τῇ ἀπο-
στολικῇ καὶ ἱστορικῇ ταύτῃ Μητροπόλει, ἥτις διὰ τοῦ σεπτοῦ
αὐτῆς καὶ δραστηρίου Ποιμενάρχου κ. Στυλιανοῦ, πρότритα
ἐκῆρξε τὸ ἔτος τοῦτο τῆς νέας πνευματικῆς περιόδου, ὡς
«ἔτος τοῦ Ἀποστόλου Παύλου», καὶ πλείσται ἐκδηλώσεις
πνευματικοῦ χαρακτῆρος λαμβάνουσι χώραν, πρὸς τιμὴν
αὐτοῦ, εἰς τὸ Κέντρον—ἰδιαιτάτα—τῆς Πνευματικῆς ἡμῶν
Ἑστίας.

Ἐντεύθεν, ἀφ' ἧς μέχρις ἡμῶν διέδραμεν ἡ πληροφορία,
ὅτι ἡ περίπυστος Θεολογικὴ ὡμῶν Σχολὴ προτίθεται, ὅπως
ἐπισκεφθῇ ἡμᾶς τε καὶ τὴν περιοχὴν ταύτην, «ἐπλήσθη χαρὸς
τὸ στόμα ἡμῶν καὶ ἡ γλῶσσα ἡμῶν ἀγαλλιάσεως» (Ψαλμ.
ρκε', 2) καὶ ὑπὸ τὸ κράτος τοιοῦτων συναισθημάτων ὑποδε-

χόμεθα ἐν ταύτῃ τῇ ὥρᾳ Ὑμᾶς, τοὺς τε σοφοὺς Καθηγητὰς καὶ τοὺς ἀγαπητοὺς Φοιτητὰς, καὶ ἀπευθύνομεν Ὑμῖν οὐ μόνον τὸ «ὡς εὖ παρέστητε», ἀλλὰ καὶ τὸν ἐνθουσιώδη χαιρετισμὸν τοῦ Παύλου· «Χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε· πάλιν ἐρῶ, χαίρετε» (Φιλιπ. δ', 4).

Διαισθανόμεθα βαθύτατα, ὅτι καὶ ὑμῶν ἡ χαρὰ καὶ συγκίνησις πλημυροῖ τὸν ἐσώτερον κόσμον, καὶ ἄρα συναμφότεροι δυνάμεθα, τὴν στιγμὴν ταύτην, νὰ εὐχαριστώμεν μετὰ τοῦ Παύλου «τῷ Θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν» (Ρωμ. ζ', 25), ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ καταξιώσει τῆς εὐλογητῆς συναντήσεως.

Καὶ μόνον ἡ, κατ' ἀδύνατον ἐκκλησιαστικὴν ἀνάγκην, ἀπουσία τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Νικοπόλεως κ. Στυλιανοῦ, φαίνεται μετριάζουσα πρὸς τὴν χαρὰν ἡμῶν, οὐχ ἥττον καὶ οὗτος, ἐν πνεύματι, συμπαρίσταται καὶ δι' ἡμῶν ἀπευθύνει Ὑμῖν τὰς ὁλοψύχους ἀρχιερατικὰς αὐτοῦ εὐλογίας καὶ θερμὸν χαιρετισμὸν.

Ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ ἡμεῖς, ἀγαπητοί, ὡς ἐκζητήσωμεν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τὴν εὐλογίαν καὶ χάριν, πρὸς συνέχισιν τῆς εὐκλείας καὶ γονιμωτάτης αὐτοῦ ποιμαντορίας ἐν τῇ θεοσώτῳ ταύτῃ ἐπαρχίᾳ.

Θὰ ἐνδιαφέρεσθε, πιστεύω, νὰ πληροφορηθῆτε, ὅτι παρὰ τὴν ἀλλήλως πρὸς τὴν λιπαρὰν πνευματικὴν καλλιέργειαν τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ, διὰ κηρυγμάτων, κατηχητικῶν μαθημάτων, ἐθνικοθησκευτικῶν—ἐπιστημονικῶν διαλέξεων, κατεκόμισεν τὴν μητροπολιτικὴν περιφέρειαν Νικοπόλεως διὰ πολλῶν φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων, ὅσον Γηροκομείου, τριῶν Μαθητικῶν Οἰκοτροφείων—ἐν Πρεβέζῃ, Θεσπρωτικῶ καὶ Φιλιππιάδῃ—Ὁρφανοτροφείου ἐν Ζαλόγγῳ, δι' ὑπερέξοντα ἱερῶν Ναῶν, διὰ τοῦ παρόντος Μητροπολιτικοῦ Οἴκου, διὰ τοῦ Νηπιαγωγείου τῆς πόλεως καὶ τοῦ Νηπιστροφείου Παπαδατῶν. Ἐπὶ πλέον προϋνόησε διὰ τὴν ἰδρυσιν πνευματικοῦ Κέντρου καὶ Βιβλιοθήκης τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων, ἀπαρτιζόμενον ἐκ τριῶν καὶ πλέον χιλιάδων ἀξιολόγων βιβλίων, καθὼς ἐπίσης καὶ τὴν πλήρη ἀξιοποίησιν τοῦ θρυλικοῦ Ζαλόγγου, ἐνθα ἀνηγέρθη ἐκ βάθρων ἡ ἱστορικὴ Μονὴ Ἁγίου Δημητρίου, εἰς δὲ τὴν κορυφὴν τοῦ κρημνοῦ ἀνυψώθη λαμπρὸν Μνημεῖον τῶν ἡρωίδων Σουλιωτισσῶν. Ἐξ ἄλλου, προνοίᾳ αὐτοῦ καὶ ἀνυστάκτῳ κόπῳ καὶ μόχθῳ, θεμελιούται ὅσον οὐπω εἰς τὴν πόλιν ἡμῶν γενικὸν κρατικὸν Νοσοκομεῖον, ἐνῶ ἐγκαθίσταται ὡσαύτως εἰς τὴν παραλιακὴν πλατείαν τῆς Πρεβέζης ὁ ἐπιβλητικὸς ἀνδριὰς τοῦ Πρεβεζαίου ἡρώος τῆς ἐθνικῆς Παλιγγενεσίας (1821), στρατάρχου δὲ τότε τῆς Ρούμελης, Ὁδυσσεὺς Ἀνδρότσου.

Διὰ τῶν ἐλαχίστων τούτων γραμμῶν καὶ διὰ τῶν ἐντύπων, ἄτινα, τιμῆς ἕνεκεν, θὰ λάβητε, σχηματίζετε ποῖαν τινὰ εἰκόνα τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱ. Μητροπόλεως καὶ τοῦ ἐν αὐτῇ, διὰ μυρίων δυσχερειῶν, ἐλλείψεϊ πόρων ἱκανῶν, συντελουμένου πολυάθλου ἔργου, διὰ τὸ ὁποῖον—συνωδᾷ τῇ προτροπῇ τοῦ Παύλου, «προσεύχεσθε περὶ ἡμῶν» (Ἐβρ. ιγ', 18)—ἐπικαλούμεθα καὶ τὰς ὑμετέρας πρὸς Κύριον δεήσεις, ὅπως τοῦτο, θεῆα Χάριτι, ὑπεραυξηθῇ καὶ τελεσφορήσῃ, πρὸς δόξαν Θεοῦ, ἔπαινον δὲ καὶ τιμὴν τῆς ἀγιωτάτης ἡμῶν Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Καὶ πάλιν καὶ πολλάκις ἐκφράζομεν Ὑμῖν τὴν, ἐκ κέντρου ψυχῆς, χαρὰν καὶ ἱκανοποίησιν ἡμῶν ἐπὶ τῇ σημερινῇ ταύτῃ τιμητικῇ ἐπισκέψει Ὑμῶν, ἥτις τὰ μέγιστα ἡμᾶς οὐ μόνον χαροποιεῖ, ἀλλ' ἐν ταύτῳ ἐνισχύει καὶ ἐνθαρρύνει εἰς τὴν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀπρόσκοπτον προαγωγὴν τοῦ τιμίου τούτου ἔργου τῶν χειρῶν ἡμῶν, καὶ ἰδίᾳ τοῦ πνευματικοῦ, πρὸς σωτηρίαν καὶ καθοδήγησιν ψυχῶν, θεωρουμένου τρόπου τινὰ ὡς συνέχεια τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἱεραποστολικοῦ ἔργου τοῦ τρισκαρίου καὶ ἐνδόξου Παύλου, τοῦ ἐπιτελεσθέντος καὶ εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην τῆς Ἡπείρου γῆς.

Σὰς διαβιβάζω τὰς ἐγκαρδίας εὐχαριστίας καὶ τὴν χαρὰν τοῦ ὀρητοῦ τῆς Νικοπόλεως Ἱεράρχου κ. Στυλιανοῦ, τοῦ δι' ἀγάπης πολλῆς ἐν Κυρίῳ καὶ τιμῆς βαθύτατης περιβάλλοντος τὰς Ὑμετέρας Σοφολογιότηας καὶ τὸ παρ' αὐτῶν συντελούμενον περισπούδαστον θεολογικὸν καὶ ἐπιστημονικὸν ἔργον καὶ εὐχόμενον, ὅπως ἐν πάσῃ δυνάμει καὶ εἰς πλείστους αἰσίους καὶ ὀλβίους ἐνιαυτοὺς συνεχίζετε τοῦτο.

Ὁμοίως ἐπιδαφιλεῖ τὰς διαπύρους αὐτοῦ εὐχὰς πρὸς τοὺς κ. Φοιτητὰς, ὑπὲρ τῆς ὑγείας, προόδου καὶ ἐν παντὶ

εὐδοκίμησως αὐτῶν, εἰς τρόπον ὥστε, συμφώνως ἄλλως τε καὶ πρὸς τὴν προτροπὴν τοῦ Ἀπ. Παύλου, νὰ σκέπτονται, νὰ ἐπιδιώκωσι καὶ ἐπιτυχάνωσι εἰς τὴν καθ' ὅλου αὐτῶν ζωὴν «ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνὰ, ὅσα δίκαια, ὅσα ἀγνά, ὅσα προσφίλη, ὅσα εὐφρημα, εἰς τις ἀρετὴ καὶ εἰ τις ἔπαινος» (Φιλιπ. δ', 8).

Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἱκεσίαις τοῦ πανευφήμου Ἀποστόλου Παύλου, εἴη διὰ παντὸς μεθ' ἡμῶν. Ἀμήν».

Κατόπιν ὁ κ. Κοσμήτωρ, ἀπαντητικῶς, ὠμίλησε καὶ ἐξέφρασε τὴν βαθυτάτην ἀπάντων χαρὰν καὶ ἱκανοποίησιν οὐ μόνον δι' ἣν ἔτυχον θερμότητιν ὑποδοχῆν, ἀλλ' ἰδιαίτατα διὰ τὴν εὐτυχὴ σύμπτωσιν τῆς ἐπισκέψεως τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς εἰς τὴν Νικόπολιν—Πρεβέζαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τοῦ Φθινοπώρου, καθ' ἣν καὶ ὁ μέγας τῶν ἐθνῶν καὶ τῆς Ἑλλάδος Ἀπόστολος Παῦλος ἦλθεν εἰς αὐτήν, πρὸ 1900 ἐτῶν, νὰ παραχειμάσῃ. Ἐν συνεχείᾳ λίαν ἐπαινετικῶς ἐξεφράσθη διὰ τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Νικοπόλεως κ. Στυλιανόν, τοῦ ὁποῖου—ὡς εἶπε—εἶναι ἄξιον πάσης ἐξάρσεως τὸ θρησκευτικόν, κοινωνικὸν καὶ ἐθνικὸν ἔργον. Τέλος ἀνέγνωσε τὸ παρ' ἡμῶν ἐγγχειρισθὲν αὐτὴν τὴν στιγμὴν μακροσκελὲς τηλεγράφημα—μήνυμα θερμὸν καὶ ἐγκάρδιον τοῦ Σεβασμιωτάτου, εὐχαριστοῦντος καὶ χαιρετῶντος τὴν Σχολὴν διὰ τὴν προσγενομένην τιμὴν τῆς ἐπισκέψεως εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ—μεθ' ὃ ἰ. Φοιτητὰί ἔψαλον τὴν «φήμην» αὐτοῦ.

Ἀκολουθῶς προσεφέρθησαν εἰς πάντας γλυκύσματα καὶ ἔντυπα ἐκ τῶν ἐκδόσεων τῆς Ἱ. Μητροπόλεως καὶ ἐπικολούθησεν ἀναχώρησις πρὸς Ἀρταν, πρὸς ἐπίσκεψιν καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἀξιολόγων βυζαντινῶν Μνημείων.

Ἀρχιμ. ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ ΒΙΤΑΛΗΣ
Ἱεροκέρυξ Νικοπόλεως

ΣΚΕΨΕΙΣ ΕΠΙ ΕΝΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ

Εἰς μίαν καλαισθητὸν ἔκδοσιν 215 σελίδων ὁ Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Κωνστ. Μουρατίδης ἀναπτύσσει τὸ θέμα τῆς σχέσεως Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας.

Εἰς τὸ βιβλίον τοῦ ὁ συγγραφεὺς πραγματεύεται ἐν θέμα, τὸ ὁποῖον εἶναι ἐξαιρετικῶς ἐνδιαφέρον καὶ σημαντικόν, καὶ λόγῳ σπουδαιότητος καὶ λόγῳ ἐπικαιρότητος. Ὑπὸ ἔποψιν δὲ ἀκριβοῦς προσπορισμοῦ καὶ καθορισμοῦ τῶν ὁρίων τῆς ἐξουσίας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πολιτείας ἀποτελεῖ ἐγγεῖρημα δυσχερέστατον, ἰδιαίτερος διὰ τὴν σημερινὴν ἐποχὴν.

Ὁ χαρακτηρισμὸς τῆς ἐποχῆς μας ὡς «ἐπὶ οὐχ ἑστῆς συγχύσεως», δὲν ἀποτελεῖ βεβαίως πρωτοτυπίαν.

Ἡ πλέον δὲ χαρακτηριστικὴ συνέπεια μιᾶς τοιαύτης ἐποχῆς εἶναι ἡ ὑπάρχουσα τάσις πρὸς ἐννοιολογικὴν, γενικῶς, διαφοροποίησιν.

Ὅταν ὅμως διαφοροποιῶνται αἱ ἐννοιαὶ ἀβασανίστως, καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν, καὶ μόνον, ἐνός, κακῶς ἐννοουμένου πνεύματος ἀλλαγῆς, δημιουργοῦνται ἀμφισβητήσεις καὶ ἀντινομίαι. Αἱ καθιερωμέναι σχέσεις διαταράσσονται. Αἱ δὲ σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, δυστυχῶς δὲν ἀπετέλεσαν ἐξαιρέσιν.

Εἰς τὸ κρίσιμον, χρονικῶς, αὐτὸ σημεῖον ἐξεδόθη τὸ σύγγραμμα τοῦ Καθηγητοῦ κ. Μουρατίδου, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ σπουδαίαν συμβολὴν εἰς τὴν Ἐπιστήμην. Ἡ ἐμπεριστατωμένη αὕτη μελέτη, τεκμηριωμένη πλήρως ἐπιστημονικῶς, καὶ μετὰ τὴν σφαγίδα τῆς Θείας ἐμπνεύσεως, καὶ τῆς βαθείας Ὁρθο-

δόξου Πίστεως τοῦ συγγραφέως, εἶναι γεγονός, ὅτι ἀποτελεῖ φωτεινὸν ὁρόσημον, τὸ ὁποῖον σαφῶς χαράσσει τὰ σύνορα τῶν παραλλήλων μεγάλων ὁδῶν Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, τὰς ὁποίας ὁ Θεὸς ἐχάρισεν εἰς τὸν ἄνθρωπον, διὰ τὴν εὐτυχίαν καὶ σωτηρίαν του.

Πράγματι ἡ σαφήνεια καὶ ἡ μεθοδικότης, χαρακτηριστικὰ τοῦ κ. Μουρατίδου, καὶ αἵτινες ἀνάγλυφοι διακρίνονται εἰς τὴν ἐνδελεχῇ αὐτὴν μελέτην καὶ ἀνάλυσιν τοῦ φλέγοντος αὐτοῦ ζητήματος, καθορίζουν σαφῶς τὴν ἔκτασιν τοῦ προβλήματος, καὶ δὲν ἀφήνουν πλέον περιθώρια ἀμφισβητήσεων, οὔτε καὶ εἰς ἐποχὴν ρευστότητος καὶ ἀναστατώσεων, ὡς ἡ ἐποχὴ ἦν διατρέχουσα.

Καὶ ὡς συμπέρασμα δύναται νὰ τονισθῇ, ἐν λακωνικῇ προτάσει, ὅτι αἱ σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας δύνανται ἄριστα νὰ ἐναρμονισθοῦν πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῶν Πατέρων τοῦ Δ' αἰῶνος, ἥτις καθορίζει τὸ σύστημα τῆς συναλλαγῆς.

† Ὁ Ἡγείας ΓΕΡΜΑΝΟΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ἘΚΚΛΗΣΙΑΝ,

Ἐλάβομεν τὴν κατωτέρω ἐπιστολὴν τοῦ διαπρεποῦς Καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν κ. Γερασίου Κονιδάρη:

«Κύριε Διευθυντά,

Εἰς τὰ ἀπὸ ὑψηλῆς σκοπιᾶς καὶ μὲ ἀντικειμενικότητα τεθέντα ἐρωτήματα (εἰς τὸ ἄρθρον σας ἐν τῇ «Ἐκκλησίᾳ» Ἐρωτῶμεν) περὶ τῶν πολιτικῶν εὐθυνῶν διὰ τὴν παροῦσαν λυπηρὰν κατάστασιν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, νὰ μοὶ ἐπιτρέψῃτε νὰ σᾶς παρατηρήσω, πρῶτον ὅτι ὁρθῶς τοποθετεῖτε τὰ πράγματα καὶ δεύτερον, ὅτι ἡ ἀπάντησις εἶναι εὐκολος.

Δεδομένου, ὅτι τὰ προβλήματα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εἶναι νομοκανονικά, ιστορικοκανονικά καὶ πρακτικά, ἔπεται ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ ὑπάρξῃ συνεργασία τῶν εἰδικῶν καθ' ὕλην, ποὺ κατέχουν τὴν κανονικὴν, συντηρητικὴν, ἐκκλησιαστικοκανονικὴν, ιστορικὴν πλευρὰν τῶν θεμάτων. Ἀντὶ τοῦτου, τ.ἐ. τῆς συνεργασίας τῶν εἰδικῶν, παρουσιάσθη τὸ φαινόμενον τῆς κυριαρχίας τῶν μὴ εἰδικῶν (τὰ παρασκήνια κατὰ γνωρίζουν διατί) καὶ ἡ μονομέρεια. Χρειαζόμεθα νέας ιδέας καὶ νέας μεθόδους ἀπὸ τὴν συνεργασίαν τῶν εἰδικῶν.

Ἐν Ἀθῆναις τῇ 5ῃ Δεκεμβρίου 1966.

Εἰλικρινῶς ὑμέτερος
Καθηγητὴς Γεράσιμος Ι. Κονιδάρης».

Ἐπίσης ὁ ἐν Ἀμερικῇ Καθηγητὴς Πανεπιστημίου καὶ γνωστὸς τῆς Ὁρθοδοξίας φίλος κ. Κωνσταντῖνος Καβαρνὸς ἐπιστέλλει πρὸς ἡμᾶς τὰ κατωτέρω:

«Σεβαστέ μου κύριε Σπεράντσα,

Μόλις πῆρα τὸ τεῦχος τῆς 1ης Ὀκτωβρίου 1966

τοῦ περιοδικοῦ «Ἐκκλησία», καὶ ἐδιάβασα τὸ σοφὸ καὶ ἐμπνευσμένον ἄρθρον σας «Ἄς μὴ πλανώμεθα». Εἶναι ὑπέροχο, καὶ ἐδάχρυσά ἀπὸ κατάνυξι διαβάζοντάς το. Καὶ ἐδόξασα τὸν Θεὸν ποὺ ὑπάρχουν στὴ μαρτυρικῇ Ἑλλάδι ἀκόμη ἄνθρωποι μὲ τέτοια ἀκέραια Ὁρθόδοξο πῖστι καὶ μὲ τὸ χάρισμα νὰ ἐκφράζουν τὴν πῖστι αὐτὴ μὲ τέτοια εὐγλωττία καὶ δύναμι.

Παρακολουθῶ τὸν ἐδῶ τύπο στὶς ἀνακρινώσεις γιὰ τις σχέσεις μεταξὺ Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, καὶ λυποῦμαι βαθύτατα ποὺ ἡ στάσις τῆς Πολιτείας πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν εἶναι ἀντίθετη ἀκριβῶς ἀπὸ ἐκείνη ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι, ἐχθρική ἀντὶ φιλική. Καὶ εἰρωνικά, ἡ πολιτεία συνάμα κατηγορεῖ τὰ «ἄθεα» κομμουνιστικά κράτη ὅτι καταδιώκουν τὴν Ἐκκλησίαν, ἐνῶ αὐτὴ ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία κάνει τὸ ἴδιον».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Panag. N. Trembelas, Dogmatique de l'Eglise Orthodoxe Catholique. Traduction française par l'Archimandrite Pierre Dumont O.S.B. Tome I. Editions de Chevetogne et Desclée de Brouwer. Bruges. 1966. Pages 646.

Τῆς μεταφράσεως ταύτης τοῦ γνωστοῦ φιλέλληνος καὶ φιλορθόδοξου κληρικοῦ προτάσσεται φιλόφρων πρόλογος τοῦ σ. Καρδινάλιου Augustin Bea ὑπογραμμίζοντος τὴν σημασίαν αὐτῆς διὰ τὸν διάλογον μεταξὺ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας.

P. I. Bratsiotis, Von der griechischen Orthodoxie. Christliche Konfessionen in Selbstdarstellungen. Band 4 herausgegeben von Dr Günter Stachel. Echter Verlag. Würzburg. Σελ. 156.

Πρόκειται περὶ ὁρθόδοξου συμβολῆς εἰς τὴν τετράτομον οἰκουμένην ἐκδοσιν τοῦ γνωστοῦ μεγάλου ρωμαιοκαθολικοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου ἐν Würzburg, προοριζομένην νὰ ὑποβοηθήσῃ εἰς τὸν μεταξὺ τῶν μεγάλων Ἐκκλησιῶν διάλογον. Ἡ παρούσα συμβολὴ τοῦ κ. Μπρατσιώτη, προλογιζομένη ὑπὸ τοῦ ρωμαιοκαθολικοῦ θεολόγου κ. Stachel καὶ ἐπιλογιζομένη μετὰ πολλῆς συμπαιδείας ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ καρδινάλιου ἀρχιεπισκόπου τοῦ Paderborn σεβ. Lorenz Jaeger, παρέχει εἰς 17 κεφάλαια μετὰ βιβλιογραφίας περιεκτικὴν καὶ παμμερῆ εἰκόνα τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας καὶ κυρίως τῆς Ἑλλάδος (ἱστορία, θεμελιώδη γνωρίσματα, τὸ δόγμα, τὸ ἥθος, ἡ λατρεία, σχέσεις πρὸς τὸν κόσμον, τὴν πολιτείαν, τὸ ἔθνος, τὸν πολιτισμὸν καὶ πρὸς τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν καὶ τὴν Ρωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν κ.λπ.).

Ἰγνάτιος ὁ Λέσβιος Μητροπολίτης Οὐγγροβλαχίας 1765—1828. Τόμος ἀναμνηστικός. Ἐκδίδεται ἐπιμελείᾳ Μητροπολίτου Μυτιλήνης κ. Ἰωάννου, προέδρου Ἐπιτροπῆς ἑορτασμοῦ. Ἐκδοτικὸς οἶκος «Ἀστὴρ» Ἀλ. καὶ Ἐ. Παπαδημητρίου, ὁδὸς Λυκούργου 10. Ἀθῆναι 1965, σελ. 236.

Βασιλείου Μ. Βέλλα, καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Δανιήλ. Εἰσαγωγὴ—μετάφρασις ἐκ τοῦ ἑβραϊκοῦ καὶ ἀραμαϊκοῦ—κείμενον τοῦ Θεοδοτίωνος—ἐρμηνεία. Ἀθῆναι 1966, σελ. 181.

Κωνσταντίνου Κ. Παπουλίδου, Τὸ Ὁρθόδοξον Θεολογικὸν Ἰνστιτούτον τῶν Παρισίων «Ὁ Ἅγιος Σέργιος». Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Ἐκκλησία», Ἀθῆναι 1966, σελ. 15.

Τοῦ αὐτοῦ, Ἀγνωστα ἔργα Μαξίμου τοῦ Γραικοῦ. Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» ἔτος 1966. Θεσσαλονίκη 1966, σελ. 7.

Ἀθανασίου Κ. Ἀρβανίτη, Δρος Θ., Ἡ Κοπτικὴ Ἐκκλησία, Ἀθῆναι 1965, σελ. 124.

Ἰωάννου Δ. Ζηζιούλα, Ἡ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ θείᾳ Εὐχαριστίᾳ καὶ τῷ Ἐπισκόπῳ κατὰ τοὺς

τρεις πρώτους αιώνας. Διατριβή επί διδακτορία υποβληθείσα εις τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ἐν Ἀθῆναις 1966, σελ. 211.

Ἀρχιμ. Ἡλίας Μαστρογιαννοπούλου, Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὁ ἄνθρωπος. Ἐκδόσεις «Ζωῆς». Ἀθῆναι 1966, σελ. 396.

Ἀκολουθία τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Τιμοθέου Ἀρχιεπισκόπου Εὐρίπου καὶ Κτίτορος τῆς ἐν Πεντέλῃ ἱερᾶς Μονῆς, τοῦ θαυματουργοῦ, ποιηθεῖσα ἐν Ἀγίῳ Ὁρει ὑπὸ Γεωργίου Μικραγιαννανίτου, ὑμνογράφου τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ἐκδίδεται μετὰ τοῦ βίου αὐτοῦ καὶ ἱστορικοῦ σημειώματος περὶ τῆς Ἱ. Μονῆς ἐπιμελεῖα Ἀρχιμ. Γεωργίου Προκόπη, ἡγουμένου τῆς ἱερᾶς Μονῆς Πεντέλης. Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἀθῆναι 1966, σελ. 79.

Σπύρου Ν. Ἀβούρη, Σύντομος ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἰονίων Νήσων, Ἀθῆναι 1966, σελ. 62.

Ἀρχιμ. Φωτίου Σ. Κωνσταντινίδου, ἱεροκέρυκος τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, γραμματέως τῆς ἱερᾶς Συνόδου καὶ προέδρου τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, Χριστιανικοὶ ἀντίπαλοι ἀπὸ τὸ νησί τῆς Αἰγίνης. Λευκωσία, Κύπρου 1966, σελ. 69.

Στυλ. Σ. Μπαϊρακτάρη, π.Θ., Χαρά Θεοῦ. Αἰσιόδοξα μηνύματα τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ἀθῆναι, σελ. 24.

Δημ. Β. Χαρίση, Καθηγητοῦ, Ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ κήρυγμα. Ἀνάπτυον ἐκ τοῦ Περιουτοῦ «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» (1965). Θεσσαλονίκη 1965, σελ. 28.

Σήφη Γ. Κόλλια Β. Ο. Σ.Τ.Μ. τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Ἰνστιτούτου ἀναστασιολογίας τῆς Ν. Ὑόρκης—Λυκείαρχου, Ἡ ψυχολογικὴ θεώρηση τοῦ οἰκογενειακοῦ περιβάλλοντος καὶ ἡ χριστιανικὴ ἀγωγή (Γ' ἔκδοσις). Ἀθῆναι 1966, σελ. 48.

Ἀρχιμ. Νικηφόρου Δεδούση, ἱεροκέρυκος, Οἱ μυροφόρες. Ἀμφισσα 1966, σελ. 109.

Ἀρχιμ. Καλλινίκου Ι. Καρούσου, Ἡ εἰρήνη τῆς καρδίας. Ἐκδόσεις ἡ «Χρυσόπηγή». Ἀθῆναι 1966, σελ. 70.

Μητροπολίτου Τρίκκης καὶ Σταγῶν Διονυσίου, Ὁ ἱερομάρτυς Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός. Τρίκαλα 1966, σελ. 27.

Ἀρχιμ. Γεωργίου Χ. Δελέγκκα, τ. Πρωτοσυγγέλλου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Πειραιῶς, καθηγητοῦ τοῦ Πνευματικοῦ Φροντιστηρίου Κληρικῶν Ἑλλάδος. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Πειραιῶς, ὁ ἱερός Κλήρος καὶ ὁ λαὸς τῆς. Ἐν Πειραιεὶ 1966, σελ. 40.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἱερὰ Μητρόπολις Ἀρτης

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 46 καὶ 47 τοῦ Α.Ν. 2200 τοῦ 1940 «περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», καλοῦμεν τοὺς βουλευμένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως, ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ δελτίον «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλλωσιν εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Ἀρτης τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὁριζόμενα πιστοποιητικὰ πρὸς κατάληψιν τῆς χηρευούσης θέσεως Ἐφημερίου Ἀγίου Νικολάου Κυψέλης.

Ἐν Ἀρτῇ τῇ 1ῃ Δεκεμβρίου 1966

† Ὁ Ἀρτης ΙΓΝΑΤΙΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Μαντινείας καὶ Κυνουρίας

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 46, 47 καὶ 48 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2200/40 Α.Ν. «περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», ὡς ἐτροποποιήθησαν μεταγενεστέρως, καλοῦμεν τοὺς κεκτημένους τὰ νόμιμα καὶ κανονικὰ προσόντα καὶ ἐπιθυμοῦντας ὅπως καταλάβωσι μίαν τῶν ἀκολουθῶν ὁργανικῶν θέσεων:

Α) ΜΑΝΤΙΝΕΙΑΣ: 1) Ἀγίου Νικολάου Ἀλέας Τεγέας, 2) Ἀγίου Ἀθανασίου Καμαρίου Τεγέας, 3) Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου Πελάγους, 4) Τιμίου Προδρόμου Λεβειδίου, 5) Κοιμήσεως Θεοτόκου Αἰμνης.

Β) ΚΥΝΟΥΡΙΑΣ: 1) Τριῶν Ἱεραρχῶν Προσηλίων ἡ Ἀρσίνης, 2) Ἀγίας Τριάδος Ἀμυγδαλιᾶς, 3) Ζωοδόχου Πηγῆς Νεοχωρίου, 4) Κοιμήσεως Θεοτόκου Νέας Χώρας, 5) Ἀγίου Νικολάου Μαρί, 6) Κοιμήσεως Θεοτόκου Παλαιχωρίου, 7) Κοιμήσεως Θεοτόκου Περδικόβρυσης καὶ 8) Ἀγίου Παντελεήμονος Χούνης, ἵνα ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν Ἡμῖν τὰς αἰτήσεις αὐτῶν μετὰ τῶν σχετικῶν δικαιολογητικῶν.

Ἐν Τριπόλει τῇ 8 Δεκεμβρίου 1966

† Ὁ Μαντινείας καὶ Κυνουρίας ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Λαρίσης καὶ Πλαταμῶνος

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 46, 47 καὶ 48 τοῦ Α.Ν. 2200/40 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» καὶ προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν πληρωσιν τῆς κενῆς ἐφημεριακῆς θέσεως τῆς ἐνορίας Ἀγίου Βασιλείου Μάνδρας, καλοῦμεν τοὺς βουλευμένους καὶ κεκτημένους τὰ ὑπὸ τοῦ ὡς ἄνω Νόμου προβλεπόμενα προσόντα, ὅπως πρὸς κατάληψιν τῆς ὡς ἄνω θέσεως, ὑποβάλλωσιν ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης τὰ δικαιολογητικὰ των, ἵνα προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν αὐτῶν ὡς ὑποψηφίων.

Ἐν Λαρίσῃ τῇ 7ῃ Δεκεμβρίου 1966

† Ὁ Λαρίσης ΙΑΚΩΒΟΣ

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 46, 47 καὶ 48 τοῦ Α.Ν. 2200/40 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» καὶ προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν πληρωσιν τῆς κενῆς ἐφημεριακῆς θέσεως τῆς ἐνορίας Ἀγίου Ἀθανασίου Χάλικης, καλοῦμεν τοὺς βουλευμένους καὶ κεκτημένους τὰ ὑπὸ τοῦ ὡς ἄνω Νόμου προβλεπόμενα προσόντα, ὅπως πρὸς ἀνάληψιν τῆς ὡς ἄνω θέσεως, ὑποβάλλωσιν ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης, τὰ δικαιολογητικὰ των, ἵνα προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν αὐτῶν ὡς ὑποψηφίων.

Ἐν Λαρίσῃ τῇ 7ῃ Δεκεμβρίου 1966

† Ὁ Λαρίσης ΙΑΚΩΒΟΣ

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 46, 47 καὶ 48 τοῦ Α.Ν. 2200/40 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» καὶ προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν πληρωσιν τῆς κενῆς ἐφημεριακῆς θέσεως τῆς ἐνορίας Ἀγίου Ἀθανασίου Μεγάλου Μοναστηρίου, καλοῦμεν τοὺς βουλευμένους καὶ κεκτημένους τὰ ὑπὸ τοῦ ὡς ἄνω Νόμου προβλεπόμενα προσόντα, ὅπως πρὸς κατάληψιν τῆς ὡς ἄνω θέσεως, ὑποβάλλωσιν ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης τὰ δικαιολογητικὰ των, ἵνα προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν αὐτῶν ὡς ὑποψηφίων.

Ἐν Λαρίσῃ τῇ 7ῃ Δεκεμβρίου 1966

† Ὁ Λαρίσης ΙΑΚΩΒΟΣ

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 46, 47 καὶ 48 τοῦ Α.Ν. 2200/40 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» καὶ προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν πληρωσιν τῆς κενῆς ἐφημεριακῆς θέσεως τῆς ἐνορίας Ἀγίου Ἀθανασίου Κρανῶνος, καλοῦμεν τοὺς βουλευμένους καὶ κεκτημένους τὰ ὑπὸ τοῦ ὡς ἄνω Νόμου προβλεπόμενα προσόντα, ὅπως πρὸς κατάληψιν τῆς ὡς ἄνω θέσεως, ὑποβάλλωσιν ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημο-

ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΜΓ' ΤΟΜΟΥ (1966) ΤΗΣ "ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ,"

ΕΠΙΣΗΜΑ

Ἐόρτια Γράμματα: Τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσοστόμου, σελ. 6 καὶ 166.—Τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Ἀθηναγόρου, σελ. 59 καὶ 167.—Τοῦ Μακ. Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας κ. Χριστοφόρου, σελ. 35 καὶ 167.—Τοῦ Μακ. Πατριάρχου Ἀντιοχείας κ. Θεοδοσίου, σελ. 7 καὶ 168.—Τοῦ Μακ. Πατριάρχου Ἱεροσολύμων κ. Βενεδίκτου, σελ. 7 καὶ 168.—Τοῦ Μακ. Πατριάρχου Μόσχας κ. Ἀλεξίου, σελ. 7 καὶ 169.—Τοῦ Μακ. Πατριάρχου Σερβίας κ. Γερμανοῦ, σελ. 8 καὶ 169.—Τοῦ Μακ. Πατριάρχου Ρουμανίας κ. Ἰουστινιανοῦ, σελ. 35.—Τοῦ Μακ. Πατριάρχου Βουλγαρίας κ. Κυρίλλου, σελ. 8 καὶ 169.—Τοῦ Μακ. Καθολικοῦ Πατριάρχου Γεωργίας κ. Ἐφραίμ Β', σελ. 36 καὶ 199.—Τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ. Μακαρίου, σελ. 9 καὶ 170.—Τοῦ Μακ. Μητροπολίτου Βαρσοβίας κ. Στεφάνου, σελ. 9 καὶ 171.—Τοῦ Μακ. Μητροπολίτου Πράγας κ. Δωροθέου, σελ. 10 καὶ 171.—Τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Φιλανδίας κ. Παύλου, σελ. 11.—Τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Σινά κ. Πορφυρίου, σελ. 172.—Τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Ἐσθονίας κ. Ἀλεξίου, σελ. 11.—Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Λένινγκραντ κ. Νικοδήμου, σελ. 59.—Τοῦ

σιεύσεως τῆς παρουσίας τὰ δικαιολογητικά των, ἵνα προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν αὐτῶν ὡς ὑποψηφίων.

Ἐν Λαρίσῃ τῇ 7ῃ Δεκεμβρίου 1966

Ὁ Λαρίσης ΙΑΚΩΒΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς σχετικὰς διατάξεις τοῦ «περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ ἐφημερίων» Νόμου 2200/1940 καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ τε κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ἵνα καταλάβωσι μίαν τῶν κενῶν ἐφημεριακῶν θέσεων τῶν Ἱερῶν Ναῶν: 1) Ἀγίας Βαρβάρας Παλαιοκίων Σαλαμίνος, 2) Ἀγίου Κωνσταντίνου Ἀνω Λιοσίων, 3) Κοιμήσεως Θεοτόκου Σπάτων, 4) Μεταμορφώσεως Σωτῆρος Βυλλίων καὶ 5) Ἀγίου Γεωργίου Καματεροῦ Ἀττικῆς, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ ὅς ἄνω Νόμου ὀριζόμενα πιστοποιητικά, πρὸς ἀνακήρυξιν των ὡς ὑποψηφίων.

Ἐν Κηφισῇ 9 Δεκεμβρίου 1966

†Ὁ πρ. Ἀθηνῶν Πρόεδρος Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος ΙΑΚΩΒΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Σερῶν καὶ Νιγρίτης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰ ἄρθρα 46, 47 καὶ 48 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2200/40 Α.Ν. «περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» ὡς ἐτροποποιήθησαν μεταγενεστέρως καλοῦμεν τοὺς κεκτημένους τὰ νόμιμα καὶ κανονικὰ προσόντα καὶ ἐπιθυμοῦντας ὅπως καταλάβωσι μίαν τῶν ἀκολουθῶν κενῶν ὁργανικῶν ἐφημεριακῶν θέσεων: 1) Ἀνω Βροντοῦς, 2) Ἀνω Ὀρεινῆς, 3) Κάτω Ὀρεινῆς, 4) Ἐλαιῶνος, 5) Οἰνούσσης, 6) Συκιᾶς, 7) Παραλιμνίου, 8) Νέου Σκοποῦ, 9) Μονοβρύσεως, 10) Ἀγίας Ἐλένης, 11) Κωνσταντινάτου, 12) Κάτω Λευκῶνος, 13) Χριστοῦ, 14) Ἀνω Καμήλας, 15) Μονοκκλησιᾶς, 16) Καρπερῆς, 17) Βαμβακούσης, 18) Λαχανῶ, 19) Κυδωνιάς, 20) Ἀγίου Γεωργίου Νιγρίτης, 21) Ζερβοχωρίου, 22) Καστρίου, 23) Νέας Σεβαστείας, 24) Λίμνης, 25) Μαυροῦδας, 26) Ξηροποτάμου, 27) Ὀρεστιάδας, ἵνα ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας εἰς τὸ περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰς αἰτήσεις αὐτῶν μετὰ τῶν σχετικῶν δικαιολογητικῶν.

Ἐν Σέρραις τῇ 10ῃ Δεκεμβρίου 1966

Ο ΤΟΠΟΤΗΡΗΤΗΣ

†Ὁ Ἱερισσοῦ, Ἀγίου Ὁρους καὶ Ἀρδαμερίου ΠΑΥΛΟΣ

Μακ. Καθολικοῦ Ἀρμενίας κ. VASKEN I, σελ. 12 καὶ 172.—Τοῦ Μακ. Καθολικοῦ Κιλικίας κ. Khoren, σελ. 12 καὶ 172.—Τῆς Α.Χ. Τοῦ Πριμάρτου πάσης Ἀγγλίας Κ. Μιχαήλ, σελ. 59 καὶ 200.

Βιογραφικὰ σημειώματα τῶν νέων Μητροπολιτῶν: Μεσσηνίας Κ. Χρυσοστόμου σελ. 16, Κορινθίας Κ. Παντελεήμονος σελ. 17, Δράμας Κ. Διονυσίου σελ. 19 καὶ Πολυανῆς καὶ Κιλκισίου Κ. Χαρίτωνος σελ. 20.

Ἀνακοινωθέντα Ἱερᾶς Συνόδου, σελ. 103, 283, 313, 337, 510, 566, 719.

Ἡ πρώτη συνεδρία τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τῆς 112ης Συνεδικῆς Περιόδου, σελ. 610.

Ἡ ἑκτακτος Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας, σελ. 694.

ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ ΚΑΙ ΜΗΝΥΜΑΤΑ

Τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Κ. Χρυσοστόμου: Ποιμαντορικὴ ἐγκύκλιος ἐπὶ τῇ ἐορτῇ τῆς τοῦ Χριστοῦ Γεννήσεως, σελ. 3.—Μήνυμα ἐπὶ τῷ Νέῳ ἔτει, σελ. 5.—Πασχάλιος ποιμαντορικὴ ἐγκύκλιος, σελ. 165.

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

Θεοδοσίου Κ. Σπεράντσα, Ἰδοὺ διατί, σελ. 33.—Τοῦ αὐτοῦ, Ἐντελὼς ἀνεπιτρέπτως, σελ. 57.—Τοῦ αὐτοῦ, Βασιλικὴ ἀληθῶς ὁδός, σελ. 77.—Τοῦ αὐτοῦ, Διαβάλλει πρὸς τοὺς ἕξω, σελ. 109.—Ἐπὶ τῇ ἐθνικῇ ἐορτῇ, σελ. 133.—Τοῦ αὐτοῦ, «Δεῦτε λάβωμεν φῶς», σελ. 197.—Τοῦ αὐτοῦ, Ὡς τάχιστα, σελ. 221.—Τοῦ αὐτοῦ, Τὸ αὐτόματον διαζύγιον, σελ. 245.—Τοῦ αὐτοῦ, Ἐκκλησία καὶ Κράτος, σελ. 269.—Τοῦ αὐτοῦ, Δὲν εἶναι ἐπιτρεπτόν, σελ. 293.—Τοῦ αὐτοῦ, Οἱ Βασιλικοὶ λόγοι, σελ. 317.—Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ Παρθένος Μαρία, σελ. 341.—Τοῦ αὐτοῦ, «Ἐν τούτῳ νίκα», σελ. 513.—Τοῦ αὐτοῦ, Ἄς μὴ πλανώμεθα, σελ. 537.—Τοῦ αὐτοῦ, Εἶναι καιρὸς πλέον, σελ. 569.—Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ μοναδικὴ δύναμις, σελ. 609.—Τοῦ αὐτοῦ, Ἐρωτῶμεν, σελ. 661.—Τοῦ αὐτοῦ, «Συναλληλία σχέσεων», σελ. 693.—Τοῦ αὐτοῦ, Αποτελοῦν παραφρονίαν, σελ. 726.—Μητροπολίτου Σερβίων καὶ Κοζάνης Διονυσίου, Ἐπὶ τῇ θείᾳ Ἀναστάσει, σελ. 149.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ

Ἀρχιμ. Φιλαρέτου Ἀπ. Βιτάλη, Ἱεροκήρυκος τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Νικοπόλεως, Ζωὴ καὶ ἔργον τῶν ἑξ Ἡπείρου ὁρμωμένων Οἰκουμενικῶν Πατριαρχῶν, σελ. 25, 46, 67, 124, 141, 157, 206 καὶ 238.—Σεβ. Παραμυθίας, Φιλιατῶν καὶ Γηρομερίου Κ. Τίτου, Οἱ ναοὶ τοῦ ἱστορικοῦ Σουλίου, σελ. 113.—Ἀρχιμ. Φιλαρέτου Βιτάλη, Ἱεροκήρυκος Νικοπόλεως, Ἀγῶνες καὶ θυσίαι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου μετὰ τὴν ἄλωσιν, σελ. 708.

ΟΙ ΑΓΙΟΙ ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΙΟΣ

Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Κ. Χρυσοστόμου, Χαίρετισμός, σελ. 374.—Θεοδοσίου Σπεράντσα, Οἱ ἱσαπόστολοι Κύριλλος καὶ Μεθόδιος, σελ. 376.—Γερασίμου Κονιδάρη, Κοσμήτορος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν, Περὶ τῶν πηγῶν τοῦ βίου Κωνσταντίνου (Κυρίλλου) καὶ Μεθοδίου τῶν ἱεραποστόλων παρὰ τοῖς Σλάβοις (κατὰ τὸν F. Grivce). Ἱστορικὸν σημείωμα, σελ. 380.—Ἐὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Τακτικοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Ἡ δεοντολογία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς κατὰ τοὺς ἁγίους Κύριλλον καὶ Μεθόδιον, σελ.

399.—Καθηγητοῦ Σ. Τρόϊτσκυ, Διά ποίον, πότε καὶ ποῦ συνέταξεν ὁ ἅγιος Μεθόδιος τὸν «Νόμον διὰ τὴν δίκασιν τῶν ἀνθρώπων»; σελ. 412.—Πρωθ. Ἀνδρέου Μιχαήλ φ, Κοσμήτορος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πρέσοβ, Ἡ Ὁρθοδοξία τῶν φωτιστῶν τῶν Σλαύων εἰς τὴν Μεγάλην Μορavian, σελ. 418.—Ἰωάν. Ε. Ἀναστασίου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Κωνσταντίνου—Κυρίλλου καὶ τοῦ Μεθοδίου εἰς τὴν Χώραν τῶν Χαζάρων, σελ. 425.—Βασιλείου Λαούρδα, Διευθυντοῦ Ἰδρύματος Μελετῶν Χερσονήσου Αἴμου, Κύριλλος καὶ Μεθόδιος οἱ ἱεραπόστολοι τῶν Σλάβων, σελ. 437.—Ἀρχιμ. Φιλαρέτου Βιτάλη, ἱεροκέρυκος Ἱ. Μητροπόλεως Νικοπόλεως, Οἱ Ἑλληνες ἱεραπόστολοι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Κύριλλος καὶ Μεθόδιος καὶ αἱ σχέσεις αὐτῶν μετὰ τῆς Ρώμης, σελ. 445.—Ἀρχιμ. Ἀναστασίου Γ. Γιαννουλάτου, Κύριλλος καὶ Μεθόδιος: δείκται πορείας, σελ. 461.—Τ.Σάμπεφ, Ὑφηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Ἀκαδημίας τῆς Σόφιας, Ἡ Θεολογία τῶν ἁγίων ἀδελφῶν Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου, σ. 468.—Ἀντωνίου-Αἰμιλίου Ν. Ταχιάου, Ὑφηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Τὰ πρῶτα σλαβικά θρησκευτικά ποιήματα τῆς ἐποχῆς τῶν ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου, σελ. 474.—Τρ. Κῶστιτς, Ὁ βίος καὶ ἡ δράσις τῶν ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου, σελ. 479.—Βλασίου Ἰω. Φειδᾶ, Δρος τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Strasbourg, Τὸ κήρυγμα τῆς Βυζαντινῆς ἱεραποστολῆς καὶ οἱ ἀπόστολοι τῶν Σλάβων Κωνσταντίνος (Κύριλλος) καὶ Μεθόδιος, σελ. 491.—Γερασίμου μοναχοῦ Μικραγιαννανίτου, ὕμνογράφου τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, Ἀκολουθία τῶν ἐν ἁγίοις Πατέρων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου ἀποστόλων τῶν Σλάβων, σελ. 499.—Ὁ ἐν Θεσσαλονικῇ ἑορτασμός τῆς 1100ετηρίδος τοῦ ἱεραποστολικοῦ ἐργουτῶν ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου, σελ. 667, 701, 739.

ΔΙΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ

Παναγιώτου Τρεμπέλα, Ἐπὶ τῶν Πρακτικῶν τῆς ἐν Aarhus Διασκέψεως, σελ. 22, 43, 65, 101 καὶ 117.—Τὸ βατικάνειον «Διάταγμα περὶ Οἰκουμενισμοῦ», σελ. 85.—Σόλωνος Γ. Νινίκα, θεολόγου καθηγητοῦ, Πῶς ἐννοοῦν οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ τὴν ἑνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν, σελ. 120.—Ἰωάννου Καρμίρη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἡ Δ' φάσις τῆς Β' Βατικανέου Συνόδου, σελ. 183, 200, 226, 274, 331, 357, 528, 547.—Μητροπολίτου Φιλαρέτου, Προέδρου τῆς Ἀρχιερατικῆς Συνόδου τῆς ὑπερὸρίου Ρωσικῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας, Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Παναγιώτατον Κύριον Κύριον Ἀθηνάγοραν Ἀρχιεπίσκοπον Κων/πόλεως Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, σελ. 188.—Ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κίτρον εἰς Βουλγαρίαν, σελ. 213.—«Ἐνότης ἐν τῇ ἀληθείᾳ», σελ. 232.—Προσφώνησις τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Κ. Χρυσόστομου κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν ἐν τῇ Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῇ τοῦ Δρος Visser 't Hooft καὶ τοῦ Δρος Eugene Blake, σελ. 295.—Ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Μητροπολίτου Κίτρον εἰς Ρωσίαν, σελ. 362.—Ἀναγκαῖα διευκρίνησις, σελ. 534.—Σεβ. Μητροπολίτου Ἡλείας Γερμανοῦ, Ἐπίσκεψις Μητροπολιτῶν τῆς Ὁρθόδοξου Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν ἀδελφὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσίας, σελ. 554.

ΔΟΓΜΑΤΙΚΑ—ΘΕΟΛΟΓΙΚΑ

Σερβίων καὶ Κοζάνης Κ. Διονυσίου, Ἡ ἐναθρώπησις τοῦ θεοῦ Λόγου, σελ. 12.—Κωνσταντίνου Ε. Παπαπέτρου, Θεολογία καὶ θέωσις, σελ. 600.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΑ

Σάββα Ἀγουρίδου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Θεὸς καὶ ἱστορία κατὰ τὴν Ἀγίαν Γραφήν, σελ. 135.—Τοῦ αὐτοῦ, Θεὸς καὶ ἱστορία κατὰ τοὺς Καππαδόκας, σελ. 152.—Τοῦ αὐτοῦ, Θεὸς καὶ ἱστορία. Ἡ ἔκκλησία ἐντὸς τοῦ συγχρόνου κόσμου, σελ. 734.

ΠΑΤΕΡΙΚΑ

Σάββα Ἀγουρίδου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Θεσσαλονίκης, Ἀπὸ τὴν ζώην καὶ τὴν διδασκαλίαν Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ, σελ. 256 καὶ 278.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ

Σεβ. Μητροπολίτου Καλαβρίας Κ. Αἰμιλιανοῦ, Τὰ Εἰρηνικά τῆς θείας Λειτουργίας, σελ. 309, 326, 350, 521, 538, 592, 635.—Σεβ. Μητροπολίτου Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου Κ. Νικοδήμου, Ζητήματα Ἐκκλησιαστικῆς δεοντολογίας, σελ. 542, 589, 638, 674, 704, 732.

ΑΠΟΛΟΓΗΤΙΚΑ

Σεβ. Μητροπολίτου Παραμυθίας, Φιλιατῶν καὶ Γκρομερίου Κ. Τίτου, Ἡ κατὰ τῶν ἱεραρχῶν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν ἐπίθεσις τοῦ Τύπου, σελ. 97.—Τοῦ αὐτοῦ, Ὁ βίος καὶ τὸ ἔργον τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, σελ. 319, 345 καὶ 515.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Κωνστ. Δ. Καλοκύρη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Θεσσαλονίκης, Τὰ χριστιανικά μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ Ἐκκλησία, σελ. 180.—Ἀρχιμ. Τίτου Καραντζαλή, ἱεροκέρυκος Παραμυθίας, Ἀνασκαφαὶ εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν Ἀγίας Οσιομάρτυρος Παρασκευῆς Κουγκίου Σουλίου (ἱερομονάχου Σαμουήλ) καὶ τὰ εὑρεθέντα κατ' αὐτὰς κειμήλια, σελ. 233.

ΝΟΜΟΚΑΝΟΝΙΚΑ

Σεβ. Παραμυθίας, Φιλιατῶν καὶ Γκρομερίου Κ. Τίτου, Ἀναίρεσις τῶν εἰς τὴν ἐφημερίδα «Ἀπογευματινὴ» δημοσιευθέντων περὶ τῶν γενομένων ἐκλογῶν καὶ μεταθέσεων Μητροπολιτῶν τοῦ καθηγητοῦ ἀρχιμ. Ἱερωνύμου Κοτσώνη, σελ. 37 καὶ 60.—Υπόμνημα τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν Α.Ε. τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως, σελ. 79.—Ἐγγραφα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, σελ. 222, 223, 225.

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Νομοθετικὸν Διάταγμα ὑπ' ἀριθ. 4562/66 περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως διατάξεων ἀφορωσῶν εἰς τὸ προσωπικὸν τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ ἄλλων Ἐκκλησιαστικῶν Ὁργανισμῶν καὶ ρυθμίσεως Ἐκκλησιαστικῶν τινῶν ζητημάτων, σελ. 650.—Νομοθετικὸν Διάταγμα ὑπ' ἀριθ. 4589/66 περὶ ρυθμίσεως Ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων καὶ ἄλλων τινῶν διατάξεων, σελ. 683.—Ἀναγνώρισις καὶ κατάστασις τῶν 14 νέων Μητροπολιτῶν, σελ. 698.

ΔΙΑΣΚΕΨΕΙΣ—ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Παναγιώτου Τρεμπέλα, Ἡ ἐν Βελιγραδίου Πανορθόδοξος Διάσκεψις, σελ. 543, 572, 615, 663, 698, 729.—Ἰωάννου Καρμίρη, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἡ Δ' Πανορθόδοξος Διάσκεψις τοῦ Βελιγραδίου, σελ. 557, 576, 619.—Σωτ. Ἱ. Ἀγαπητίδης, Καθηγητοῦ τοῦ Ε.Μ. Πολυτεχνείου, Ἐκθεσις ἐπὶ τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου «Ἐκκλησία καὶ Κοινωνία» τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν (Γενεὴ 12–25 Ἰουλίου 1966), σελ. 596, 641, 676.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Ἐκκλησιᾶς τῶν ἐφημερίων τῶν Ἱ. Μητροπόλεων Πειραιῶς καὶ Ἀργολίδος σελ. 14.—Ψήφισμα τοῦ ἐφημεριακοῦ κλήρου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, σελ. 42.—Ὁ ἑορτασμός

τῆς μνήμης τοῦ ἁγίου Φωτίου εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν Πεντέλης σελ. 95. Ὁ ἑορτασμός τῆς Κυριακῆς τῆς Ὁρθοδοξίας, σελ. 111.—Ἡ ἀνακομιδὴ τῶν λειψάνων τῶν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1783 ἀρχιερατευσάντων ἐν Μυτιλήνῃ Ἱεραρχῶν, σελ. 190.—Ἡ ἐπανακομιδὴ τῆς τιμίας Κάρας τοῦ ἁγίου Τίτου, σελ. 247.—Ἀρχιμ. Φιλαρέτου Βιτάλη, ἱεροκήρυκος Νικοπόλεως, Ὁ ἀπόστολος Παῦλος καὶ ἡ ἐν Χριστῷ ἀπολύτρωσις, σελ. 304.—Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Κερνίτσης Χρυσοστόμου, Ὁ ἀπόστολος Παῦλος περὶ τῆς μελλούσης κρίσεως, σελ. 329.—Σεβ. Μητροπολίτου Σερβίων καὶ Κοζάνης κ. Διονυσίου, Ἡ ὑπεραγία Θεοτόκος, σελ. 342.—Ἡ λήξις τῶν ἐργασιῶν τῆς 111ης Συνδικτικῆς περιόδου, σελ. 570. Σεβ. Μητροπολίτου Παραμυθίας, Φιλιατῶν καὶ Γηρομερίου Τίτου, Τὸ νόημα τῶν Χριστογεννῶν, σελ. 727.

ΔΙΑΦΟΡΑ

Ἰακώβου Γ. Κλεομβρότου, Μητροπολίτου Μυτιλήνης, Ὁ Γρηγόριος Χ. Παπαμιχαήλ καὶ τὸ ἔργον του, σελ. 252 καὶ 271.—Κωνσταντίνου Κ. Παπουλίδου, Τὸ Ὁρθόδοξον Θεολογικὸν Ἰνστιτούτον τῶν Παρισίων «Ὁ Ἅγιος Σέργιος», σελ. 260.—Ἐπὶ τῇ λήξει τῶν μαθημάτων τοῦ Πνευματικοῦ Φροντιστηρίου Κληρικῶν Ἑλλάδος σελ. 296.—Εὐαγγέλου Θεοδώρου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Θεσσαλονίκης, Λόγος πρὸς φοιτητὰς περὶ τῆς διὰ τοῦ Χριστοῦ ἀποκαλυφθείσης καὶ δημιουργουμένης νέας ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως, σελ. 301.—Σεβ. Μητροπολίτου Παραμυθίας κ. Τίτου, Ὁ ἱερεὺς Νικόλαος Πλανᾶς καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ (1851–1932), σελ. 585, 628.—Κωνσταντίνου Ε. Παπαπέτρου, Ὁ Χριστιανικὸς καὶ χριστιανικὴ οἰκουμένη, σελ. 713.

ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΙ ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ

Σεβ. Μητροπολίτου Ἡλείας κ. Γερμανοῦ, Ἐπικήδειος λόγος εἰς τὸν νεκρὸν τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Ζακύνθου Κυροῦ Ἀλεξίου, σελ. 159.—Ἀρχιμ. Σεβαστιανοῦ Ἀσπιδιώτη, Ἀρχιερατικῶς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, Λόγος ἐπικήδειος εἰς τὸν νεκρὸν τοῦ Μητροπολίτου, Χίου Παύλου, σελ. 647.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἀποστολικὴ Διακονία, σελ. 283, 313.
Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν, σελ. 31, 53, 73, 106, 131, 146, 163, 195, 217, 243, 265, 284, 314, 337, 369, 510, 536, 606, 658, 690, 719.
Ἱ. Μητρόπολις Μαρωνείας, σελ. 163, 721.
Ἱ. Μητρόπολις Παραμυθίας, σελ. 147, 286.
Ἱ. Μητρόπολις Μυτιλήνης, σελ. 164, 511.
Ἱ. Μητρόπολις Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου, σελ. 107, 195.
Ἱ. Μητρόπολις Μεσσηνίας, σελ. 164.
Ἱ. Μητρόπολις Ἐδέσσης καὶ Πέλλης, σελ. 218, 266, 369.
Ἱ. Μητρόπολις Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων, σελ. 243, 691.
Ἱ. Μητρόπολις Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, σελ. 267.
Ἱ. Μητρόπολις Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας, σελ. 267.
Ἱ. Μητρόπολις Ἡλείας, σελ. 285.
Ἱ. Μητρόπολις Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας, σελ. 287.
Ἱ. Μητρόπολις Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης, σελ. 289, 338, 820.
Ἱ. Μητρόπολις Ξάνθης, σελ. 370.

Ἱ. Μητρόπολις Σερβίων καὶ Κοζάνης, σελ. 567.

Ἱ. Μητρόπολις Κερκύρας, σελ. 567.

Ὁ ἱκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, σελ. 607.

Ἀγιον Ὄρος, σελ. 73, 338, 370.

Ἱ. Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀμερικῆς, σελ. 74.

Ἐκκλησία Ρωσίας, σελ. 54, 289.

Ἐκκλησία Σερβίας, σελ. 267.

Ἐκκλησία Βουλγαρίας, σελ. 54, 289.

Ἐπιστολαὶ πρὸς τὴν «Ἐκκλησίαν», σελ. 143, 268, 290, 314, 371, 607.

Βιβλιογραφία, σελ. 56, 107, 196, 220, 268, 292, 372.

Βιβλιοκρισία, σελ. 75, 219, 315, 371, 722.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Προκηρύξεις ἐκλογῆς ἱερέων, σελ. 32, 55, 76, 107, 132, 148, 164, 220, 244, 291, 315, 340, 372, 511, 568, 607, 659, 692, 721.

Κλητήρια ἐπικρίματα, σελ. 164, 196, 268, 292, 315, 340, 512, 536.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Παρά τὸ πλευρὸν τῶν Ἱεραρχῶν.—Ἐπίλογος, σελ. 27.—Κατ' οὐσίαν ἀναλλοίωτον.—Αἱ ἐπιφυλάξεις τῆς πανορθόδοξου συνειδήσεως.—Τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστός. σελ. 28.—Ὡραία ἀπαρχή.—Διὰ δὲν ἐπεμβαίνει ὁ Νόμος;—Διὰ τὴν διστάζουν;—Ἐπιθεώρησις τῶν Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν.—Τὸ φοβερὸν δουλεμπόριον, σελ. 29.—Τὸ βιβλίον ὡς δείκτης πολιτισμοῦ.—Ἀστρολογία καὶ Ραδιόφωνον, σελ. 30.—Ἀρραγεῖς εἶναι οἱ δεσμοί.—Ἐδικαιώθη, σελ. 51.—Εὐδαρσὴς διακήρυξις.—Ἐπιβάλλεται ἀδελφικὴ συνένωσις.—Ἡ κρίσις τοῦ Τεχνικοῦ Πολιτισμοῦ.—Μετὰ σπουδῆς.—Ἐναντίον τῶν φθοροποιῶν ἐπιδράσεων τῶν κινηματογράφου, σελ. 52.—«Ὡς λείπουν οἱ ἐνθουσιασμοί».—Μία διαφωτιστικὴ ἔρευνα.—Τὸ στεγαστικὸν πρόβλημα.—Ἔργον σπουδαιότατον, σελ. 53.—Ἐκ τῶν προτέρων καταδεδικασμένη.—Τὸ Ἡμερολόγιον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.—Ἀνάγκη ὁμοιομορφίας.—Πρέπει νὰ διακονοῦν τὴν Ἐκκλησίαν.—Δὲν εἶναι ἐπιτετραμμένον. σελ. 71.—Ἡ ὀρθὴ ἀντιμετώπισις.—Δίκαιον αἶτημα.—Οὐδόλως πρέπει νὰ λησμονῶνται.—Τὸ στεγαστικὸν πρόβλημα, σελ. 72.—«Χριστιανικὴ ἐνότης ὑπὸ τὸν Πάπαν»; σελ. 103.—Ἀνάγκη ἀποφυγῆς τῆς «οἰκουμενικῆς θριαμβολογίας».—Στερεῖται δυνάμεως.—Ὑπάρχει ἐκλεκτὸς κλήρος.—Χωρὶς θόρυβον, σελ. 104.—Εἶναι ἠθικῶς μειωμένοι.—Ἡ γεφύρωσις τοῦ χάσματος.—Ἐξ ὀλοκλήρου ἀνακριβής.—Ἀκόμη δὲν ἀντελήφθησαν;—Δὲν εἶναι μόνον, σελ. 105.—Εἶναι τραγικόν.—Ἀπαιτεῖται ἀνάλογος προπαρασκευή.—Νέα χαρακτηριστικὴ διάφεσις, σελ. 129.—Φωτεινοὶ ὁδηγοί.—Πολὺ σοβαρῶς.—Οὔτε ἐφθάρη, οὔτε φθείρεται.—Οὔτε ὑπῆρξεν, οὔτε θὰ ὑπάρξῃ. σελ. 130.—Ἀπεργάζονται τὴν φθοράν, σελ. 131.—Ἡ ἰδιαίτερα σημασία τοῦ ἑορτασμοῦ.—Διάθεσις συνεννοήσεως, σελ. 144.—Τὰ ἐκκλησιαστικὰ βυζαντινὰ ἐμβλήματα.—Αἰσθάνεται ἀνακούφισιν.—Ὀλίγον περιέργως.—Διέτηρσε τὰ οὐσιώδη συστατικά.—Ἀξιόπαινος σύστασις, σελ. 145.—Εὐτυχῶς ἀντιδρᾷ.—Μεταφυσικαὶ ἀγωνίαι, σελ. 146.—Ἡ εὐλάβεια τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.—Εἰς αἶδιον μνήμην.—Πρέπει νὰ εὐρὴ ἀπήχησιν.—Ἀληθῶς εἶναι σπουδαιότατον.—Πρέπει νὰ κινητοποιήσῃ.—«Ἄλλὰ καὶ νέοι», σελ. 151.—Σκληρὰ ὑπενθύμισις.—Διὰ τὴν προστασίαν ἀνηλίκων.—Ἀπαιτοῦνται καὶ ἠθικαὶ ἀρχαί.—Ἄλλὰ πῶς νὰ μὴ ὑπάρξῃ; Νὰ ἀντιμετωπισθῇ, σελ. 162.—Ἑορτῶν ἑορτή.—Ὑπερβολικὰ καὶ ὑπεροικονομικά.—Προπύργιον πίστεως καὶ παραδόσεως.—Θαλερωτάτη.—Σωτήριος ἀντίδρασις, σελ. 193.—«Καρπὸς τοῦ πνεύματος τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας».—Ἠθικὴ ἀναίμικη.—Ἦτο ἐπόμενον.—Ἀπαράτητον μέτρον, σελ. 194.—Τὸ ζήτημα τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς.—Συζήτησις ἐπὶ τῆς εἰρήνης.—Τὰ πρακτικὰ τοῦ Γ' Πανελληνίου Θεολογικοῦ Συνεδρίου.—Ἡ ἀναμόρφωσις τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου, σελ. 215.—Πολὺ περισσότερο.—Πρέπει νὰ γίνῃται μετὰ συνέσεως.—Ἡ κυρία γενεσιουργὸς αἰτία.—Συγχύσεις καὶ κατολισθήσεις, σελ. 216.—Τὸ ἔργον τοῦ Ε.Ο.Χ.Α. κατὰ τὴν κατοχήν.—Καλὸν

βήμα.—Ριζική αντιμετώπιση, σελ. 217.—Οι Τουρκοί βομβαρδισμοί.—Καρποφόρος έπίσκοπος, σελ. 240.—'Εχει μεταβληθή.—«'Ημέρα της μητέρας».—Τιμητικά διακρίσεις.—Πρέπει και είναι δυνατόν, σελ. 241.—Κατά μέγα μέρος λύσις του προβλήματος.—«Συμβουλευτικόν κέντρον δι' έγγάμους και μελλονύμφους».—Στίγμα δια τόν πολιτισμόν.—'Απαιτείται λήψις αυστηρών μέτρων, σελ. 242.—'Ζήτημα διεθνούς εϋθύνης.—Γεγονός αξιοπαρατήρητον.—'Ωραία πρωτοβουλία.—'Εάν ξεφυρίσκειτο τρόπος.—'Ανάγκη συνεργασίας, σελ. 263.—'Ορθόδοξον προσευχητάριον εις τήν διάλεκτον Suiwa.—'Θρησκεία της χαράς.—«Διηγούνται δόξαν Θεού».—Τό κακόν προχωρεί, σελ. 264.—Εις τό μεταίμιον.—Νά μή διατάσουν.—'Ασύγνωστος κακοποιία, σελ. 265.—Δέν είναι δυνατόν.—'Ούκ έπ' άρτω μόνω ζήσεται άνθρωπος.—Διετάρνασαν τήν αφοσίωσιν των.—Κέντρον πνευματικής άκτινοβολίας.—'Εργάζονται άθρούνοντας, σελ. 281.—Τό ζήτημα των υίοθεσιών.—'Επιβάλλεται ή έκπόνησις υγιούς προγράμματος.—'Ανταποκρίνεται εις τό αίσθημα του δικαίου.—'Υγιά θέματα.—'Ανάγκη προληπτικού έλέγχου.—Δύναται να συνδυασθί άριστα, σελ. 282.—Πολύτιμος φωνή, σελ. 283.—Δέν θά προεβάλλοντο.—Νέος περικαλλής έκκλησιαστικός οίκος.—Πολλά θά ήδυναντο να γίνουν.—'Πνεύμα διασπάσεως.—Περιορισμοί της έλευθερίας.—'Υπερβολικός ισχυρισμός.—Δραστικά άστυνομικά μέτρα.—Τό Συνέδριον Δημάρχων, σελ. 312.—'Εργον μνημειώδες, σελ. 313.—'Ενδημύσα νόσος.—Τό υγιές αίσθημα του δικαίου.—Καθιστούν έπιτακτικήν τήν υποχρέωσιν, σελ. 335.—'Απαιτείται αυστηροτέρα παρακολούθησις.—Τιμά τήν 'Ελλάδα.—Είναι άκατανόητον.—Πρέπει να συνεργάζωνται.—Νά προσφέρωνται εις προσοιτάς τιμάς, σελ. 336.—Βιομήχανοι και έργάται.—'Η ιατρική ήθική, σελ. 337.—Ουδείς λόγος δικαιολογεί.—Νέα καρποφόρος έπίσκεψις.—Περικαλλής ναός.—'Αδολεσχία Φιλόθεος, σελ. 366.—'Η σημασία της Παλαιάς Διαθήκης. Συνεχώς και άδιαλείπτως.—Βαθια αντίθεσις.—Πανελλήνιος αντιαλκοολική σταυροφορία.—«Μέγα κοινωνικόν καρκίνωμα», σελ. 367.—Τό «ένιασόν».—Παναγιώτης Παναγιωτάκος.—Νά επανέλθουν.—'Αθλητισμός και αύτοκτονία, σελ. 368.—Τά σχολικά βιβλία θρησκευτικών, σελ. 369.—«Ούχι άπλώς ως τοπικοί άγιοι».—'Επιβαλλόμεναι ένέργειαι.—Τό κριτήριον των διεκκλησιαστικών σχέσεων.—'Αγάπη προς τήν ελληνικήν πατρίδα.—Εϋνυχώς αναγνωρίζεται, σελ. 509.—Βυζάντιον και 'Ιεραποστολή.—Οί 'Άγιοι της ενότητος, σελ. 510.—'Ητο επιβεβλημένη.—Δέν είναι δυνατόν να παραθεωρηθούν.—Πλήττει ολόκληρον τόν ορθόδοξον κόσμον.—Εϋχόμεθα όπως αποδώση καρπούς εκατονταπλασίονας.—'Επί τη συμπληρώσει 250 έτών, σελ. 535.—Πρέπει να έπιβληθούν.—Θά έπρεπε να αναλάβουν πρωτοβουλίαν.—Πρό πάντων προληπτικός.—Τά «Δημήτρια», σελ. 563.—'Απάνθισμα ρητών της Παλαιάς Διαθήκης.—Νά θεσπισθούν αυστηρόταται ποινικά διατάξεις.—Θά απέδιδε περισσοτέρους καρπούς.—Καταδικασμένοι εις άποτυχίαν.—Τό «Χριστιανικόν θέατρον», σελ. 564.—Τά «Κόμικς».—Εϋλόγητον άριθμοί.—'Εκδηλοί άσυγχώρητον άδιαφορίαν.—Πού εύρίσκεται; σελ. 565.—'Απαιτείται έφαρμογή των Νόμων.—Διαστροφή της 'Αληθείας, σελ. 566.—Νέοι άνδρες, νέα ήθη! σελ. 602.—«Ούδέν άπονοίας χείρον».—Σπουδαιότητα ευκαιρία.—Πότε άρά γε;—'Η 'Εκκλησία του Πειραιώς.—Χρειάζεται θαρραλέα αντιμετώπισις.—«Μακεδονική ζωή», σελ. 604.—Ο.Η.Ε., ό μέγας άσθενής.—Πνευματική σύγχυσις.—«'Ενθαρρύνουν τόν κυνισμόν».—Τά μηχανικά παίγνια, σελ. 605.—Αί προς τιμήν των άγίων Κυρίλλου και Μεθόδιου έορταί.—'Η ορθοδοξία εν Κορέα.—Τεσσαράκοντα ύποτροφία.—'Επιστροφή εις τόν θεσμόν της οικογενείας.—Στίγμα του πολιτισμού μας, σελ. 656.—'Απαιτούνται άπληνέ μέτρα καθάρσεως.—Καταισχύνει τόν πολιτισμόν μας.—Νά είναι πλέον προσεκτική.—'Ολιβερόν πρωτεϊον, σελ. 657.—'Ο αναλφαβητισμός.—'Ερδόμε Τέχνη και Ψυχοπάθεια, σελ. 658.—'Επί τοις 'Ονομαστηρίοις του Μακαριωτάτου.—'Ακατάλυτοι δεσμοί.—'Εξόρμησις διά κοινωνικήν έργα.—'Αξιολογικός άνωτέρας, σελ. 689.—Θά έπρεπε να ανακαλούν εις τήν τάξιν.—Σημείον και μέσον έπαφής.—'Αλλ' άς έλπισωμεν.—Πρέπει να ενισχυθί, σελ. 690.—'Ως φιλόστοργος μήτηρ.—Τό Πανεπιστήμιον των Πατρών.—Διά να άποκτήση ούσιαστικόν περιεχόμενον, σελ. 716.—Τό άριστον θεμέλιον.—'Ανάγκη αντιαλκοολικής προσπάθειας.—'Επ' ούδενι λόγω...—Κατά σχέσιν αίτιου και αίτιατου, σελ. 717.—'Ο άληθής φεμιν

νισμός.—'Αστοχος δημοσιογραφία.—Ουσίωδης διαφορά, σελ. 718.—'Η «'Θρησκευτική και 'Ηθική 'Εγκυκλοπαίδεια», σελ. 719.—Πανελλήνιον πένθος.—'Εθνική συμφορά.—'Αστοχοι ισχυρισμοί.—«Δέν είναι τόσο εύκολος».—'Η έκκρεμότης πρέπει να έκλείψη.—Εϋλόγως άπεφάσισεν.—Πρέπει να άνησυχήση.—«'Εκκλησιαστικά στέγαι».—'Εχει λόγον ύπάρξεως;—Πώς επιτρέπεται;—Τά Χριστούγεννα και οί πτωχοί, σελ. 744—747.

ΕΙΚΟΝΕΣ ΚΑΙ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΙ

'Ο Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος, σελ. 17.—'Ο Κορινθίας κ. Παντελεήμων, σελ. 19.—'Ο Δράμας κ. Διονύσιος, σελ. 20.—'Ο Πολυανής και Κιλκισίου κ. Χαρίτων, σελ. 21.—'Η εις 'Αδου κάθοδος, σελ. 149.—'Ο Μακαρ. Πατριάρχης Βουλγαρίας κ. Κύριλλος και ό σεβ. Μητροπολίτης Κίτρους κ. Βαρνάβας εν μέσω της 'Ιεραρχίας της Βουλγαρικής 'Εκκλησίας, σελ. 213.—'Η κόυπα του 'Αγ. Ποτηρίου, σελ. 233.—'Ο άνευρεθείς κατά τας άνασκαφάς της 'Ιεράς Μονής 'Αγ. Παρασκευής Κουγκίου Σουλίου (του καλογήρου Σαμουήλ) χάλκινος δίσκος, σελ. 233.—Τό σκεϋός τό χρησιμοποιούμενον ως ξέον, σελ. 234.—Σουλιώτικο όπλο, σελ. 234.—Τά άνευρεθέντα κατά τας άνασκαφάς όσα του Σαμουήλ, σελ. 234.—'Αναπαράστασις της πυρπολήσεως της 'Ιεράς Μονής 'Αγ. Παρασκευής, σελ. 234.—'Η Σκάλα της Τζαβέλλαινας, σελ. 235.—'Ο ιστορικός τόπος του Σουλίου, σελ. 235.—'Η ιερά μονή Κουγκίου του καλογήρου Σαμουήλ, σελ. 235.—'Αναπαράστασις πυρπολήσεως ιεράς Μονής 'Αγ. Παρασκευής, σελ. 235.—Τό Βουλευτήριον του Σουλίου, σελ. 236.—'Η άναθηματική στήλη προς τιμήν των Σουλιωτών, σελ. 236.—'Η στήλη του 'Ηρώου εντός της 'Ι. Μ. Κουγκίου, σελ. 237.—'Η 'Ελληνική Σημαία εις τόν ιστόν της 'Ιεράς Μονής μεταφερομένη μετά την άναπαράστασιν της πυρπολήσεως, σελ. 237.—'Η λειψανοθήκη εντός της όποίας φυλάσσεται ή Τιμία Κάρα του 'Αγίου 'Αποστόλου Τίτου, σελ. 248.—'Ο Μακαρ. 'Αρχιεπίσκοπος 'Αθηνών και πάσης 'Ελλάδος κ. Χρυσόστομος προχωρών προς τό άεροσκάφος διά να ύποδεχθί τήν Τιμίαν Κάραν του 'Αγ. 'Αποστόλου Τίτου, σελ. 251.—Τό 'Ορθόδοξον Θεολογικόν 'Ινστιτούτον των Παρισίων κó 'Αγιος Σέργιος, σελ. 260.—'Ο 'Επίσκοπος Κατάνης Κασσιανός Μπεζομπράζωφ, σελ. 262.—Τό νέον Μητροπολιτικόν κτίριον της 'Ιεράς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, σελ. 308.—'Ο 'Υπ. 'Εθν. 'Αμύνης κ. Κωστόπουλος εν τῷ Πρωτάτῳ του 'Αγ. 'Ορους περιστοιχούμενος υπό του Διοικητού 'Αγίου 'Ορους κ. 'Εμμ. Ρούνη, του Πρωτεπιστάτου Γέροντος Ζαχαρία Βατοπεδινού και των εν 'Αθήναις Πρεσβευτών 'Ιταλίας, ΗΠΑ, Λιβάνου και Δανίας, σελ. 339.—'Ο Μακαρ. Πατριάρχης Ρωσίας κ. 'Αλέξιος μετά του Σεβ. Μητροπολίτου Κίτρους κ. Βαρνάβα εν μέσω των Σεβ. Λένινγκραντ κ. Νικοδήμου και 'Οδησσού κ. Σεργίου, σελ. 363.—Οί ιεραπόστολοι των Σλαβών 'Άγιοι Κύριλλος και Μεθόδιος, σελ. 373.—'Ο 'Αγιος Μεθόδιος. Τοιχογραφία του ΙΕ' αιώνος της εν Σερβία ιεράς μονής του Κάλενιτς, σελ. 377.—Οί 'Άγιοι Κύριλλος και Μεθόδιος, σελ. 380.—Δείγμα γλαγολιτικής στοργγύλης γραφής εκ χειρογράφου του ΙΑ' αιώνος. (Τό πρώτον φύλλον των «'Αποσπασμάτων Πράγας»), σελ. 383.—Δείγμα Κυριλλικής γραφής εκ άρχαίου χειρογράφου του Βίου του Μεθόδιου, σελ. 385.—'Ο 'Αγ. Μεθόδιος. Τοιχογραφία του Θ' αιώνος του εν Ρώμη ι. ναού του 'Αγ. Κλήμεντος, σελ. 388.—'Ο 'Αγ. Κύριλλος. Τοιχογραφία του Θ' αιώνος του εν Ρώμη ι. ναού άγ. Κλήμεντος, σελ. 389.—'Ο Μέγας Φώτιος, όστις διετέλεσε καθηγητής του 'Αγ. Κυρίλλου, σελ. 390.—Τά θεμέλια βυζαντινού ναού του Θ' αιώνος εις Ούγερσκε Γράδιστε Τσεχοσλοβακίας, σελ. 391.—Οί άγ. Κύριλλος και Μεθόδιος. Τοιχογραφία του 1869 της εν 'Αγίω 'Ορει 'Ι. Μονής Ζωγράφου, σελ. 394.—Τό πρώτον ρωσικόν εικονογραφημένον άλφαβητάριον τύποις έκδοθέν εν Μόσχά τό 1692, σελ. 397.—Οί άγιοι Κύριλλος και Μεθόδιος. (Εικών του καθεδρικού ναού της Σόφιας), σελ. 398.—'Ο άγ. Μεθόδιος βαπτίζων εις ποταμόν νεαρόν Σλάβον. Τοιχογραφία του Θ' αιώνος του ι. ναού του 'Αγ. Κλήμεντος Ρώμης, σελ. 402.—'Ο άγ. Κύριλλος βαπτίζων τόν βασιλέα Βόριν και ό άγ. Μεθόδιος κηρύττων. Τοιχογραφία της εν Βουλγαρία ι. μονής 'Αραπόβου, σελ. 405.—Βυζαντινός σταυρός της έποχής των άγ. Κυρίλλου και Μεθόδιου, εύρεθείς εις τήν Μο-

ραβίαν, σελ. 407.—Τὰ θεμέλια τῆς ροτόντας εἰς Μικούλτσιτσε Τσεχοσλοβακίας τῆς ἐποχῆς τῶν Ἀγ. Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου, σελ. 409.—Μία σελὶς τοῦ «Zakon Sughy Ijudem». ἐκ χειρογράφου τοῦ ΙΖΤ' αἰῶνος, φυλασσομένου εἰς τὴν ἐν Μόσχᾳ Βιβλιοθήκην τοῦ Λέβιν, σελ. 413.—Ὁ ἅγ. Μεθόδιος. Μικρογραφικὴ παράστασις ἐπὶ εἰκόνας τοῦ ἁγ. Νικολάου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Δοχειαρίου ΙΒ' ἢ ΙΓ' αἰῶνος, σελ. 416.—Οἱ Ἅγιοι Κύριλλος καὶ Μεθόδιος μεταφράζουσι τὴν Ἀγίαν Γραφήν εἰς τὴν σλαβικὴν γλῶσσαν. Μικρογραφία ἐκ ρωσικοῦ χειρογράφου τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, σελ. 417.—Ὁ ἱ. ναὸς Ἀγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου εἰς Στρόπκοβε Τσεχοσλοβακίας, σελ. 419.—Ὁ Ἀγ. Κύριλλος, σελ. 422.—Ἐπίχρυσος πόρπη βυζαντινῆς τέχνης, εὑρεθεῖσα εἰς Ποχάνσκο τῆς Τσεχοσλοβακίας, σελ. 423.—Ἀγαλμα τῶν ἁγ. Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου. Ἔργον τοῦ Ε. Μάξ, σελ. 427.—Οἱ Ἀγ. Κύριλλος καὶ Μεθόδιος (ἐμπροσθεν τῶν Ἀρχαγγέλων). Τοιχογραφία τοῦ Θ' αἰῶνος τοῦ ἐν Ρώμῃ ἱ. ναοῦ τοῦ Ἀγ. Κλήμεντος, σελ. 432.—Οἱ Ἀγ. Κύριλλος καὶ Μεθόδιος (Ἔργον τοῦ J. Subic), σελ. 439.—Βυζαντινὸς σταυρὸς τοῦ Θ' αἰῶνος εὑρεθεῖς εἰς Μάτσα Τσεχοσλοβακίας, σελ. 442.—Ὁ ἅγ. Κύριλλος κηρύττων. (Ἔργον τοῦ J. Manes), σελ. 444.—Ὁ Ἀγ. Κύριλλος. Μικρογραφικὴ παράστασις ἐπὶ εἰκόνας τοῦ Ἀγ. Νικολάου τῆς ἱ. μονῆς Δοχειαρίου ΙΒ' ἢ ΙΓ' αἰῶνος, σελ. 447.—Οἱ Ἅγιοι Κύριλλος καὶ Μεθόδιος. (Ἀπὸ τὸ τέμπλον τοῦ ἐν Κιέβῳ ἱ. ναοῦ ἁγ.Βλαδιμήρου), σελ. 451.—Ἡ μεταφορὰ τῆς σοροῦ τοῦ ἁγ. Κυρίλλου εἰς τὸν ἐν Ρώμῃ ναὸν τοῦ ἁγ. Κλήμεντος. Τοιχογραφία ΙΑ' αἰῶνος, σελ. 455.—Ἐπάρχυρος πλᾶς με παράστασιν ἱερακίου, εὑρεθεῖσα ἐντὸς τάφου εἰς τὸν νάρθηκα ἀρχαίου βυζαντινοῦ ναοῦ τοῦ Στάρε Μέστο τῆς Μοραβίας, σελ. 458.—Ἀναπαράστασις βυζαντινοῦ ναοῦ τοῦ Θ' αἰῶνος εἰς Στάρε Μέστο τῆς Μοραβίας, σελ. 466.—Ὁ βασιλεὺς τοῦ Βυζαντίου Μιχαὴλ Γ', σελ. 467.—Ὁ Ἀγ. Μεθόδιος ἀρχιεπίσκοπος Μοραβίας. Τοιχογραφία τῆς Ἱερᾶς μονῆς τῆς Ρίλας, σελ. 469.—Ὁ Ἀγ. Μεθόδιος ἀρχιεπίσκοπος Μοραβίας καὶ ὁ ἅγ. Ἐφραίμ ἀρχιεπίσκοπος Σερβίας. Ἔργον τοῦ Χρ. Ζεφάροβιτς τοῦ 1741, σελ. 472.—Δεῖγμα γλαυολιτικῆς γωνιακῆς γραφῆς ἐκ χειρογράφου Εὐαγγελισταρίου τοῦ Ιδ' αἰῶνος, φυλασσομένου εἰς Reims τῆς Γαλλίας, σελ. 477.—Ὁ ἡγεμὼν τῆς Παννονίας Κότσελ, θερμὸς προστάτης τοῦ ἀποστολικοῦ ἔργου τῶν ἁγ. Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου. Ἔργον τοῦ Tine Kos, σελ. 483.—Ἐπίχρυσος λειψανοθήκη εὑρεθεῖσα εἰς τάφον πλησίον τοῦ εἰς Μικούλτσιτσε τῆς Μοραβίας ἀρχαίου βυζαντινοῦ ναοῦ, σελ. 485.—Σερβικὸν μεσαιωνικὸν σχολεῖον. Τοιχογραφία τοῦ Κιέβου τοῦ ΙΒ' αἰῶνος, σελ. 495.—Ὁ Ἀγ. Κλήμης Ἀχρίδος, ὁ ἐπιφανέστερος μαθητὴς τῶν Ἀγ. Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου. Εἰκὼν τοῦ Ιδ' αἰῶνος, σελ. 497.—Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἡλείας κ. Γερμανὸς ἐν τῷ μέσῳ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Ἀρτης κ. Ἰγνατίου καὶ Λένινγκραντ καὶ Λαντόγκας κ. Νικοδήμου εἰσέρχεται εἰς τὸν πατριαρχικὸν ναὸν τῆς Μόσχας διὰ νὰ χοροστατήσῃ εἰς τὴν Δοξολογίαν, σελ. 555.—Ὁ Μακαρ. Πατριάρχης τῶν Σέρβων κ. Γερμανὸς μετὰ τὰ μέλη τῆς Πανορθόδοξου Θεολογικῆς Διασκέψεως Βελιγραδίου, σελ. 561.—Νικόλαος Πλανᾶς, ἱερεὺς, σελ. 586.—Ὁ Παπᾶ-Νικόλαος Πλανᾶς, σελ. 629.—Ὁ ἱερεὺς Νικόλαος Πλανᾶς περιστοιχούμενος ὑπὸ μαθητῶν του, σελ. 632.—Ὁ Χίου Παῦλος, σελ. 648.—Ὁ Σεβασμ. Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμων ἐν μέσῳ ἱεραρχῶν καὶ ἐκπροσώπων διαφόρων Ἐκκλησιῶν, σελ. 740.—Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμων χοροστατῶν εἰς τὸν Ἑσπερινόν, σελ. 742.

ΜΟΝΟΤΥΠΙΚΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ ΤΣΙΡΩΝΗ

Μενάνδρου 4 — Ἀθήναι — Τηλ. 311.121

Ἑπεύθυνος Τυπογραφείου Γεώργιος Σ. Χρυσάφης
Ἰαπωνίδου 22, Σούρμενα Ἑλληνικοῦ.

«ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

† Ὁ Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ

† Ὁ Ἐλασσώνος ΙΑΚΩΒΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ Κ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ΕΥΝΑΡΟΜΑΙ

Ναὼν Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν:

Δρχ. 50, 75, 100 ἐτησίως

Λοιπῶν Ναῶν Ἐπικρατείας:

30 ἐτησίως

Ἐξωτερικοῦ: Δολάρια 2.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Θεοδοσίου Σπεράντσα, Ἑλληνισμὸς καὶ Χριστιανισμός,

Σεβ. Μητρ. Παραμυθίας, Φιλιππῶν καὶ Γηρομερίου Τίτου, Τὸ νόημα τῆς ἑορτῆς τῶν Χριστουγέννων.

Π. Τρεμπέλα, Ἡ ἐν Βελιγραδίῳ Πανορθόδοξος Διάσκεψις.

Μητροπολίτου Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου κ. Νικοδήμου, Ζητήματα ἐκκλησιαστικῆς δεοντολογίας.

Σάββα Ἀγουρίδη, καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Θεὸς καὶ Ἱστορία. Ἡ Ἐκκλησία ἐντὸς τοῦ συγχρόνου κόσμου.

Ὁ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἑορτασμὸς τῆς 1100ετηρίδος τοῦ ἱεραποστολικοῦ ἔργου τῶν Ἀγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου.

Παρατηρήσεων στήλη.

Ἐκκλησιαστικὰ χρονικά.

Σκέψεις ἐπὶ ἐνὸς βιβλίου.

Ἐπιστολαὶ πρὸς τὴν «Ἐκκλησίαν».

Προκηρύξεις.

Περιεχόμενα τοῦ τόμου τοῦ 1966.